

KURIN ALAISET

LASTEN JA VANHEMPIEN VÄLISTEN
RISTIRIITOJEN RATKAISEMINEN PERHEISSÄ

Noora Ellonen

Poliisiammattikorkeakoulun raportteja

KURIN ALAISET

KURIN ALAISET

Lasten ja aikuisten välisten ristiriitojen ratkaiseminen perheissä

NOORA ELLONEN

Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2012

Noora Ellonen:
KURIN ALAISET
Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 103

ISBN: 978-951-815-240-1
ISBN: 978-951-815-241-8 (pdf)
ISSN: 1797-5743

Kannet: kannen piirustus Emmi Ellonen
kannen suunnittelu Mari Pakarinen/Juvenes Print
Taitto ja paino: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print, Tampere 2012

ALUKSI

Tämä tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa projektia Väki-
ta lasten kokemana ja poliisien tutkimana (252106). Tutkimus on toteu-
tettu Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksikössä. Aineiston keruun
järjesti Tilastokeskus. Kiitos kaikille edellä mainituille.

Kiitos kirjan julkaisuprosessiin osallistuneille Poliisiammattikorkea-
koulun työntekijöille ja julkaisutoimikunnan jäsenille. Erityinen kiitos
Emmille kannen hienosta piirustuksesta.

Merkittävin kiitos kuuluu kuitenkin tutkimukseen vastanneille van-
hemmille. Vastauksillanne on merkitystä sille työlle, jota tehdään lasten
hyvinvoinnin edistämiseksi.

Noora Ellonen

Erikoistutkija, kriminologian dosentti
Poliisiammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Perusta lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille luodaan kotona. Perheen sisäiset ihmissuhteet luovat pohjan suotuisalle persoonallisuuden kehitykselle. Kuten kaikissa muissakin ihmissuhteissa, myös perheen sisäisissä ihmissuhteissa on joskus kuitenkin myös ristiriitoja. Vanhemman ja lapsen välisten ristiriitojen ratkaisemisessa aikuinen on se, joka määrittää ristiriitojen ratkaisutavan. Oikein käsiteltynä ristiriidat ovat opettavia ja kehittävät lapsen taitoja käsitellä ristiriitoja myös myöhemmin elämässä. Joskus aikuiset kuitenkin valitsevat vääränlaisen ristiriitojen ratkaisutavan ja lapsi tulee kaltoinkohdeksi tai kokee jopa suoranaista fyysistä väkivaltaa. Tällaiset ratkaisumallit ovat lapsen kehityksen kannalta haitallisia. Väkivaltainen käyttäytyminen lasta kohtaan myös rikkoo lapsen ihmisoikeuksia henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten 0-12-vuotiaiden lasten vanhempien käyttäytymistä lapsen kanssa tulleissa ristiriitatilanteissa. Osa tarkastelluista toimintamalleista oli myönteisiä ja lapsen kehitystä tukevia. Osa puolestaan täytti kaltoinkohtelun tunnuspiirteet. Vanhempien käyttäytymisen lisäksi tutkimuksessa selvitettiin vanhempien asenteita ruumiillista kurittamista kohtaan sekä vanhempien ajatuksia kasvatukseen liittyvistä heille tärkeistä periaatteista.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksen 0-12-vuotiaiden lasten vanhemmille vuonna 2011. Otos muodostettiin Manner-Suomea edustavaksi otokseksi lasten mukaan. Kysely lähetettiin otokseen valikoituneen lapsen huoltajille, joista toinen vastasi kyselyyn. Huoltajat saivat itse päättää, kuka kyselyyn vastaa. Kyselyyn vastasi yhteensä 3170 vanhempaa. Kyselyn vastausprosentti oli 53.

Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista oli lapsen äitejä. Vain noin joka kymmenes vastaaja oli isä. Sen takia tutkimuksessa tarkasteltiin erikseen äitien ja isien käyttäytymistä ristiriitatilanteissa. Äitien vastauksia tarkasteltiin tutkimuksessa myös tarkemmin kuin isien vastauksia, isien vastausten vähäisen määrän vuoksi.

Tutkimus toteutettiin samanlaisella kyselylomakkeella, mitä ruotsalaiset tutkijat ovat käyttäneet ruotsalaisten vanhempien tutkimiseen. Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena olikin verrata havaintoja Suomen ja Ruotsin välillä. Ruotsissa isät vastasivat kyselyyn suomalaisia isiä ahkerammin, jonka myötä vertailu Suomen ja Ruotsin välillä ei toteutunut suunnitellulla tarkkuudella, mutta vertailua tehtiin tutkimuksessa siinä määrin kuin se oli luotettavasti mahdollista tehdä.

Havainnot vanhempien kasvatukseen liittyvistä asenteista toi esiin, että vanhemmat ovat varsin valistuneita kasvattajia. Sekä äidit että isät käyttävät paljon rakentavia ratkaisukeinoja ristiriitojen ratkaisemisessa lapsen kanssa. Lähes kaikki 0-12-vuotiaiden lasten vanhemmat tietävät, että lapsen ruumiillinen kurittaminen, eli niin sanottu kuritusväkivalta,

on Suomessa lailla kiellettyä. Tutkimuksen mukaan vanhemmat myös suhtautuvat omissa mielipiteissään varsin kielteisesti lapsen lyömiseen. Sen sijaan korvapuustin antaminen tottelemattomalle lapselle nähdään 0-12-vuotiaiden lasten vanhempien joukossa selvästi hyväksyttävämpänä. Äideistä 16 prosenttia ja isistä 24 prosenttia hyväksyy korvapuustin antamisen lapselle, jos lapsi on suuttanut vanhempansa.

Vanhempien mielipiteet kasvatuksesta näkyvät myös heidän omassa käyttäytymisessään. Niiden vanhempien määrä, jotka ovat käyttäneet vakavimpia väkivallan muotoja, kuten nyrkillä lyömistä, potkimista tai esineellä lyömistä, jää sekä isien että äitien joukossa alle yhteen prosenttiin. Sen sijaan tukistamiseen turvautuu joka viides isä ja äiti. Kun yhdistetään kaikki teot, jotka tyypillisesti luokitellaan kuritusväkivallaksi, kuten tukistaminen, luunappi, ravistelu, töniminen tai tarttuminen ja läimäiseminen tai lyöminen tullaan tulokseen, että lähes joka toiseen 0-12-vuotiaaseen lapseen on kotona kohdistettu kuritusväkivaltaa. Isistä hieman suurempi osuus kertoo kurittaneensa lastaan fyysisesti verrattuna äiteihin.

Äidit raportoivat eniten kaltoinkohtelua alle kouluikäisten lasten kohdalla. Selvästi eniten äidit kurittavat fyysisesti 3-6-vuotiaita lapsiaan. Myös alle 2-vuotiaita lapsia kuritetaan fyysisesti jopa enemmän kuin kouluikäisiä lapsia. Havainto siitä, että 3-6-vuotiaita lapsia kuritetaan fyysisesti eniten, on nähtävissä myös ruotsalaisessa tutkimuksessa.

Ne vanhemmat, jotka ovat itse omassa lapsuudessaan kokeneet kuritusväkivaltaa käyttävät kuritusväkivaltaa enemmän myös omiin lapsiinsa kuin ne vanhemmat, jotka eivät ole omassa lapsuudessaan kokeneet kuritusväkivaltaa. Kaltoinkohtelu on siten sukupolvelta toiselle siirtyvä ilmiö. Kaltoinkohtelu on myös perhetason ilmiö. Tämän tutkimuksen mukaan niihin lapsiin, jotka näkevät kotona väkivaltaa joko aikuisten välillä tai kohdistettuna perheen toisiin lapsiin, myös kohdistuu keskimäärin enemmän kuritusväkivaltaa kuin niihin lapsiin, jotka eivät näe väkivaltaa kotona.

Tämän tutkimuksen mukaan lapsiin kohdistuvaa kuritusväkivaltaa on havaittavissa kaikentyyppisissä perheissä. Vanhemman koulutus ei erottele sitä, missä määrin lapsia kaltoinkohdellaan. Kuritusväkivalta on hieman yleisempää ydinperheissä verrattuna uusperheisiin tai yksinhuoltajaperheisiin. Sekä kuritusväkivaltaa että kaikkein vakavimpia väkivallan muotoja käytetään keskimäärin eniten perheissä, joissa on useita lapsia.

Vanhemman käyttäytymisen lisäksi vanhemmilta kysyttiin vanhemman omia tuntemuksia edellisen ristiriidan yhteydessä. Yleisin vanhempien tunne niin äitien kuin isienkin joukossa oli väsymys. Toiseksi yleisin tuntemus oli stressi joko lapsesta, työstä tai elämäntilanteesta yleensä. Erityisesti isät raportoivat työhön liittyvää stressiä. Tapaukset, joissa vanhempi kertoi olleensa alkoholin vaikutuksen alaisena, olivat yksittäisiä. 3-6-vuotiaiden lasten äidit raportoivat väsymystä enemmän kuin kou-

luikäisten lasten tai alle 3-vuotiaiden lasten äidit. Uusperheissä lapsen kanssa tullut ristiriita liittyi varsin usein myös perheen aikuisten väliseen riitaan.

Tarkasteltaessa lasten kaltoinkohtelua kokonaisuutena, suomalaislasten ja ruotsalaislasten vanhempien käyttäytyminen ei juuri eroa toisistaan. Joitain yksittäisiä eroavaisuuksia on tämän tutkimuksen mukaan havaittavissa. Esimerkiksi Suomessa vanhemmat tarttuvat tai tönivät lastaan ruotsalaisia vanhempia useammin ratkoessaan ristiriitoja lapsen kanssa. Sen sijaan ruotsalaiset vanhemmat ravistelevat lastaan huomattavasti suomalaisia vanhempia useammin. Suomalaiset myös kiroilevat ja äyskivät lapselleen huomattavasti enemmän kuin ruotsalaiset. Suomessa isät raportoivat käyttävänsä kuritusväkivaltaa hieman äitejä enemmän kun taas Ruotsissa vastaavaa eroa isien ja äitien välillä ei ole.

Tutkimuksen havainnot ovat lapsiin kohdistuvan vakavan fyysisen väkivallan osalta positiivisia. Sen sijaan lievempien väkivallan tekojen ja verbaalisen aggressiivisuuden vähentämiseksi on vielä tehtävä työtä. Tämä tutkimus osoittaa, että tämäntyyppisen kaltoinkohtelun taustalla on usein varsin inhimillisiä tekijöitä, kuten väsymystä, stressiä tai osamattomuutta hallita esimerkiksi aggressiivista lasta. Tutkimustulosten johtopäätöksenä voidaankin peräänkuuluttaa entistä tehokkaampaa tukea lapsiperheille. Lapsiperheille tulee tarjota tukea sekä suotuisien kasvatustekeiden käyttöön että arjessa jaksamiseen. Erityisesti tukea tarvitaan perheissä, joissa on paljon lapsia, sekä kriisitilanteissa, kuten avioeroissa. Sekä palvelujärjestelmän että lähiyhteisön tarjoaman tuen kautta voitaisiin siten ennaltaehkäistä lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua.

ENGLISH SUMMARY

The foundations for children's development and well-being are laid at home. The internal relationships of the family create the basis for a favourable development of one's personality. However, as is the case with all human relationships, there are sometimes conflicts even in a family's internal relationships. When there is a conflict between a parent and a child, it is usually the adult who determines how the conflict is solved. If treated correctly, conflicts can be educational and improve the child's ability to handle conflicts later in life. Nevertheless, sometimes adults choose the wrong way to resolve conflicts, and the child is abused or even subjected to actual physical violence. Such problem-solving models are detrimental to children's development. Violent behaviour towards children is also against their human right to personal integrity.

The purpose of this study is to describe the behaviour of parents of Finnish children between 0 and 12 in the context of conflict situations with the child. Some of the practices studied were positive and supported the child's development, while some others met the criteria for abuse. In addition to parents' behaviour, the study investigated parents' attitudes towards corporal punishment and their ideas about principles related to upbringing that they hold in high regard.

The study was conducted as a survey among parents of children between 0 and 12 in 2011. The study is based on a representative sample of children in Mainland Finland. The survey was sent to the parents or guardians of the child selected in the sample, and if there were two, only one of them responded to the questions. Parents/guardians were free to decide which one of them responded to the survey. The total number of parents/guardians responding to the survey was 3170. Response rate was 53.

The majority who responded were mothers. Only about one in ten respondents were fathers. For this reason, the behaviour of mothers and fathers in conflict situations were studied separately. Due to the small number of responses from fathers, mothers' responses were also studied in more detail.

The study was conducted using a similar questionnaire that has been used in Swedish studies. One of the purposes of the study was to compare findings between Finland and Sweden. In Sweden, the share of fathers responding to the survey was larger than in Finland; for this reason, it was not possible to make comparisons between Finland and Sweden to the planned degree of detail. However, comparisons were made in the study as far as they were considered reliable.

Findings on parents' attitudes related to upbringing revealed that in general, parents are rather enlightened as educators. Both mothers and fathers use many constructive solutions when resolving conflicts with

children. Almost all parents of children between 0 and 12 know that the corporal punishment of a child, also known as disciplinary violence, is forbidden by law in Finland. According to the study, parents' opinions towards hitting a child are indeed very negative. On the other hand, among parents of children between 0 and 12, giving a clip round the ear to a naughty child is clearly considered more acceptable. Sixteen per cent of mothers and 24 per cent of fathers think that giving a clip round the ear is acceptable if a child has upset his or her parents.

Parents' opinions on upbringing can be seen in their own behaviour. The share of parents who have used the most serious forms of violence, such as punching, kicking or hitting with an object, is less than one per cent among both fathers and mothers. However, every fifth father or mother resorts to pulling the child's hair. When all acts typically classified as disciplinary violence – such as pulling the child's hair, flicking, shaking, shoving or grabbing and smacking or hitting – are combined, the result is that almost every second child between 0 and 12 has been subjected to disciplinary violence at home. A slightly larger share of fathers reports having resorted to physical punishment than mothers.

Mothers reported that children under school age were subjected to abuse most often. Children between three and six are clearly most often subjected to physical punishment by mothers. Children under two are also punished physically more often than children of school age. The finding that children between three and six are subjected to physical punishment most often was also apparent in the Swedish study.

Parents who experienced violent punishment during their own childhood also use violent punishment towards their own children more often than the parents who did not. Abuse, it seems, is passed from generation to generation. Abuse is also inherent at the family level. According to the current study, children who see violence at home – either between parents or towards the other children of the family – also experience, on average, more violent punishment than children who do not see violence at home.

The study also reveals that violent punishment towards children takes place in all types of families. A parent's educational level does not have any bearing on the degree of abuse towards children. Violent punishment is slightly more common in nuclear families, compared to stepfamilies or one-parent families. On average, both disciplinary violence and the most serious forms of violence are used most often in families with several children.

In addition to questions concerning parents' behaviour, the survey included questions on the feelings of the parent at the time of an earlier conflict. The most common feeling among both mothers and fathers was tiredness. The second most common feeling was stress caused by the child, work or the overall situation in life. Fathers in particular reported work-related stress. The number of cases where the parent reported having been

under the influence of alcohol was very low. Mothers of children between three and six reported tiredness more often than mothers of school-aged children or mothers of children under three. In stepfamilies, a conflict with a child was very often related to a quarrel between the adults in the family.

In the overall picture of disciplinary violence towards children, the behaviour of the parents of Finnish and Swedish children differs very little. Some individual differences can, however, be found: for example, parents in Finland grab and shove their children more often than Swedish parents when they are resolving conflicts with the child, while Swedish parents shake their children considerably more often than Finnish parents. Finnish parents also swear or speak harshly to their children considerably more often than parents in Sweden. In Finland, fathers report using disciplinary violence slightly more often than mothers, while in Sweden such a difference between mothers and fathers does not exist.

In terms of serious physical violence towards children, the findings of this study are positive. However, work still needs to be done in order to cut down on less serious acts of violence and verbal aggression. This study shows that the reasons behind this type of abuse are often quite human, such as tiredness, stress or an inability to manage an aggressive child. As a conclusion from the findings of this study, more effective support for families with children can be called. Families with children should be offered support in using positive parenting methods and managing their everyday life. Particular support is needed in families with many children as well as those in crisis situations, such as a divorce. Support provided by both the service framework and the immediate community could help in preventing abuse towards children.

SISÄLLYS

<i>Aluksi</i>	5
<i>Tiivistelmä</i>	6
<i>English summary</i>	9
1 Johdanto	19
2 Perhe lapsen kehityksen lähtökohtana	21
2.1 Lapsen kehitys.....	21
2.2 Lapsen oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen	23
2.3 Vanhemmuus ja kasvatusta	24
3 Lasten kaltoinkohtelu	29
3.1 Kaltoinkohtelun vaikutuksista.....	29
3.2 Lasten kaltoinkohtelu	30
3.3 Kuritusväkivalta	31
3.4 Miksi vanhemmat kaltoinkohtelevat lapsiaan?	33
3.5 Tutkimuksia lasten kaltoinkohtelusta.....	36
4 Tutkimuksen toteutus	40
4.1 Tutkimuksen tausta	40
4.2 Tutkimuksen tarkoitus.....	41
4.3 Otos	41
4.4 Tiedonkeruu	42
4.5 Tutkimusaineisto	42
4.6 Aineiston luotettavuus.....	43
4.7 Mistä tutkimuksen tulokset kertovat?	44
4.8 Tutkimusetiikka.....	45
4.9 Kyselylomakkeen kysymykset.....	46
4.10 Kyselyyn vastanneet vanhemmat	46
4.11 Aineiston analyysi ja kirjan rakenne	48
5 Vanhempien ajatuksia kasvatuksesta	49
5.1 Kysymykset.....	49
5.2 Vanhempien kasvatuksessa painottamat asiat	50
5.3 Vanhempien ajatukset tottelemattoman lapsen lyömisestä ja korvapuustin antamisesta	53

5.4	Vanhempien ajatuksia siitä, saako lapseen tarttua ja ravistella jos lapsi suututtaa vanhempansa.....	56
5.5	Vanhempien omien kuritusväkivalta-kokemusten yhteys mielipiteisiin korvapuustista ja lyömisestä	60
5.6	Vanhempien tietämys kuritusväkivallan kriminalisoinnista.....	63
5.7	Ammattiavun hakeminen kasvatukseen liittyvissä ongelmissa.....	63
5.8	Yhteenveto	64
6	Ristiriitojen käsittely aikuisen ja lapsen välillä	67
6.1	Kysymykset	67
6.2	Ristiriidan jättäminen käsittelemättä.....	69
6.3	Ristiriidan ratkaiseminen keskustelemalla ja argumentoimalla.....	71
6.4	Ristiriidan ratkaiseminen väkivallattomin rangaistuksin ..	72
6.5	Ristiriidan ratkaiseminen verbaalisen tai symbolisen aggression avulla	76
6.6	Ristiriidan ratkaiseminen fyysisellä väkivallalla	81
6.7	Vanhemman omien väkivaltakokemusten ja väkivalta-asenteiden yhteys fyysisen väkivallan käyttämiseen	85
6.8	Yhteenveto	87
7	Vanhempien tuntemukset ristiriidan yhteydessä	89
7.1	Kyselylomakkeen kysymykset.....	89
7.2	Vanhemman tuntemukset edellisen ristiriidan yhteydessä ...	89
7.3	Yhteenveto	94
8	Lasten kotona näkemä väkivalta	95
8.1	Kyselylomakkeen kysymykset	95
8.2	Vanhempien arviot siitä, onko lapsi nähnyt kotona väkivaltaa	95
8.3	Yhteenveto	98
9	Väkivallan näkeminen ja kohteena oleminen	100
10	Alueiden ja ikäryhmien väliset erot kuritusväkivallan käytössä	104

11	Lapsen ja vanhemman tapaamiseen liittyvät ongelmat eroperheissä.....	106
11.1	Kysymykset.....	106
11.2	Ongelmat huoltajuuden jakavien vanhempien välillä.....	108
11.3	Ongelmia lapsen ja vanhemman tapaamisessa tilanteissa, joissa toisella vanhemmalla ei ole huoltajuutta.....	109
11.4	Yhteenveto	109
12	Tulosten vertailua ruotsalaiseen tutkimukseen	111
12.1	Vanhempien kasvatusasenteet	112
12.2	Verbaalinen aggressiivisuus ja fyysinen väkivalta.....	113
12.3	Vanhempien tuntemukset edellisen ristiriidan yhteydessä	114
13	Johtopäätökset	115
	Kirjallisuus	121
	Liite 1. Kyselylomake.....	126

KUVIOT

Kuvio 1.	Isien painotuksia kasvatuksessa: Niiden isien osuus, jotka valitsivat seuraavia asioita kolmen tärkeimmän kasvatuseriaatteen joukkoon, % (N = 380)	53
Kuvio 2	Isien mielipiteet siitä, saako vanhempi antaa lapselle korvapuustin, jos lapsi on suuttanut vanhempansa, % (N = 375)	55
Kuvio 3.	Isien mielipiteet siitä, saako vanhempi tarttua lapseen kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suuttanut vanhempansa, % (N = 380)	58
Kuvio 4.	Isien mielipiteet siitä, mitä vanhempi saa tehdä, jos hän suuttuu lapselleen, kyllä vastanneiden isien osuus, %	60
Kuvio 5.	Vanhempien mielipiteet siitä, saako vanhempi antaa lapselleen korvapuustin, sen mukaan tarkasteltuna, onko huoltaja itse kokenut kuritusväkivaltaa lapsuudessa omien vanhempiensa taholta, %	62
Kuvio 6.	Vanhempien mielipiteet siitä, saako vanhempi lyödä lastaan sen mukaan tarkasteltuna, onko huoltaja itse kokenut kuritusväkivaltaa lapsuudessa omien vanhempiensa taholta, %	62
Kuvio 7.	Isien kokemukset vanhemmuuteen liittyvän ammattiavun hakemisesta, % (N = 376)	65
Kuvio 8.	Niiden isien osuus, jotka ovat jättäneet ristiriidan ratkaisematta tai ratkaisseet sen johdattamalla lapsen huomion pois ristiriidasta ja halaneet lasta kunnes ongelma on ohi, % (N = 376)	71
Kuvio 9.	Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa kuluneen vuoden aikana erilaisten väkivallattomien rangaistusten avulla, % (N = 372)	74
Kuvio 10.	Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa kuluneen vuoden aikana passittamalla lapsen jähhyille, %	75

Kuvio 11.	Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen erilaisin verbaalisen aggressiivisuuden keinoin, % (N = 380).....	76
Kuvio 12.	Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa symbolisen aggression keinoin, % (N = 379).....	80
Kuvio 13.	Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa väkivallalla, % (N = 378).....	84
Kuvio 14.	Niiden äitien osuus, jotka ovat käyttäneet vakavimpia fyysisen väkivallan muotoja, % (N=2729).....	84
Kuvio 15.	Isien ja äitien lapseensa käyttämä kuritusväkivalta vanhemman omien kuritusväkivaltakokemusten mukaan, %	85
Kuvio 16.	Vanhempien mielipiteet korvapuustin hyväksymisestä sen mukaan, ovatko he itse kokeneet lapsena kuritusväkivaltaa, %	86
Kuvio 17.	Vanhemman väkivaltainen käyttäytyminen lasta kohtaan sen mukaan, hyväksyykö vanhempi lapsen lyömisen, %	87
Kuvio 18.	Isien tuntemukset ristiriidan yhteydessä, kyllä vastanneiden isien osuus, % (N=380)	92
Kuvio 19.	Kuritusväkivaltaa lapseensa käyttäneiden äitien osuus sen mukaan, millaisia tuntemuksia vanhempi tunsi edellisen ristiriidan yhteydessä, %	93
Kuvio 20.	Fyysistä väkivaltaa kotona nähneiden lasten osuus, %	96
Kuvio 21.	Kuritusväkivallan kohteena olleiden lasten osuus sen mukaan, onko lapsi nähnyt kotona kohdistuvan väkivaltaa muihin perheenjäseniin, %	100
Kuvio 22.	Fyysisen väkivallan näkemisen ja kohteena olemisen jakautuminen, %	101
Kuvio 23.	Alueelliset erot kuritusväkivallan käytössä, %	104
Kuvio 24.	Kuntatyyppejen väliset erot kuritusväkivallan käytössä, %	105
Kuvio 25.	Kuritusväkivallan käyttö lapsen iän mukaan, %	105

TAULUKOT

Taulukko 1.	Kyselyyn osallistuneiden vanhempien, tutkimuksen kohteena olleiden lasten sekä perheiden ominaisuuksia.....	47
Taulukko 2.	Äitien painotuksia kasvatuksessa taustamuuttujien mukaan: Niiden äitien osuus, jotka valitsivat seuraavia asioita kolmen tärkeimmän kasvatuseriaatteen joukkoon, %	51
Taulukko 3.	Äitien mielipiteet taustamuuttujien mukaan siitä, saako vanhempi antaa lapselle korvapuustin, jos lapsi on suuttanut vanhempansa, %	54
Taulukko 4.	Äitien ja isien mielipiteet siitä, saako vanhempi lyödä tottelematonta lastaan, jos vanhempi perustelee lyönnin lapselle, % (N).....	55
Taulukko 5.	Äitien mielipiteet taustamuuttujien mukaan siitä, saako vanhempi tarttua lapseen kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suuttanut vanhempansa, kyllä vastanneiden äitien osuus, %	57
Taulukko 6.	Äitien mielipiteet taustamuuttujien mukaan siitä, mitä vanhempi saa tehdä, jos hän suuttuu lapselleen, kyllä vastanneiden äitien osuus, %	59
Taulukko 7.	Äitien kokemukset vanhemmuuteen liittyvän ammattiavun hakemisesta, %	64
Taulukko 8.	Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat jättäneet ristiriidan ratkaisematta tai ratkaisseet sen johdattamalla lapsen huomion pois ristiriidasta ja halaneet lasta kunnes ongelma on ohi, %	70
Taulukko 9.	Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa kuluneen vuoden aikana erilaisten väkivallattomien rangaistusten avulla, %	73
Taulukko 10.	Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa erilaisin verbaalisen aggressiivisuuden keinoin, %	77

Taulukko 11.	Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa symbolisen aggression keinoin, %	78
Taulukko 12.	Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa väkivallalla, %	82
Taulukko 13.	Äitien tuntemukset ristiriidan yhteydessä taustamuuttujien mukaan, kyllä vastanneiden äitien osuus, %	90
Taulukko 14.	Äitien arviot taustamuuttujien mukaan siitä, onko lapsi nähnyt kotona fyysistä väkivaltaa muiden perheenjäsenten kesken, kyllä vastanneiden äitien osuus, %	97
Taulukko 15.	Väkivallan näkemisen ja väkivallan kohteena olemisen ilmeneminen taustamuuttujien mukaan, %	103
Taulukko 16.	Vastaajien huoltajuussuhde lapseen	107

1 JOHDANTO

Perusta lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille luodaan kotona. Turvallisen ja suotuisan kasvuympäristön myötä lapsesta varttuu hyvinvoiva nuori, joka kokee elämän tavoitteellisena. Lapsi kokee kuuluvansa yhteisöön ja voi turvautua läheisiin ihmissuhteisiin, joiden kautta hän oppii sosiaalisesti vastuullista käyttäytymistä. Perheen sisäiset ihmissuhteet luovat siten pohjan persoonallisuuden kehitykselle.

Kaikissa ihmissuhteissa on kuitenkin joskus myös ristiriitoja. Eri mielisyydet ovat normaali osa perheen sisäistä kommunikaatiota, ja oikein käsiteltynä ne ovat opettavaisia ja kehittävät lapsen taitoja käsitellä ristiriitoja myöhemmin elämässä. Vanhemman ja lapsen välisten ristiriitojen käsittely rakentavasti voidaan siten sanoa olevan jopa olennainen osa persoonallisuutta myönteiseen suuntaan kehittävää suotuisaa kasvuympäristöä.

Vanhemman ja lapsen välisten ristiriitojen ratkaisemisessa aikuinen on pääsääntöisesti se, joka määrittää ristiriitojen ratkaisutavan. Siten on aikuisen vastuulla, että ristiriidat ratkaistaan lapsen kehitykselle suotuisalla tavalla. Joskus aikuinen kuitenkin valitsee vääränlaisen tavan toimia ja lapsi tulee kaltoinkohdeksi. Lapseen voidaan kohdistaa jopa suoranaisesti fyysistä väkivaltaa. Kaikenlainen kaltoinkohtelu vaarantaa lapsen turvallista ja suotuisaa kehitystä ja on siten haitallinen ristiriitojen ratkaisumalli. Lapsella on myös oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, jota lapsen fyysinen satuttaminen rikkoo. Lapsella on oikeus tasapainoiseen elinympäristöön, jossa hänelle tarjotaan hoivaa, hoitoa ja turvaa kaltoinkohtelun sijaan.

Vaikka lapsen oikeus väkivallattomaan elämään on nykyään kaiken kasvatuksen lähtökohta, tulevat useat suomalaislapset silti kotonaan kaltoinkohdeksi erilaisissa ristiriitatilanteissa. Aikuisen toiminta voi johtua tilannekohtaisista tekijöistä, kuten väsymyksestä tai turhautumisesta. Aikuinen voi myös virheellisesti ajatella ruumiillisen kurituksen kuuluvan lapsen kasvatukseen. Nykyään myös monet yhteiskunnalliset paineet vaikuttavat perhe-elämään kasaten vanhemmille liiallisia odotuksia, ja se voi johtaa lapsen kaltoinkohteluun.

Jotta pääsisimme lähemmäksi yhteiskuntaa, jossa lapset eivät tule missään tilanteessa kohdeksi kaltoin, on tärkeää nostaa esiin lapsiperheissä käytettyjä kasvatuskäytäntöjä ja erityisesti niitä käytäntöjä, joissa lapsi tulee kaltoinkohdeksi. Tässä tutkimuksessa kuvataan suomalaisen 0-12 -vuotiaiden lasten kotonaan kohtaamaa kaltoinkohtelua lasten vanhempien kertomana. Tutkimus perustuu kyselytutkimukseen, jossa 3170 lapsen vanhemmat raportoivat käyttäytymisestään omaa lastaan kohtaan erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Raportissa keskitytään kuvaamaan pääsääntöisesti äitien toimintaa ristiriitatilanteissa. Tutkimuksessa selvitettiin myös isien toimintaa, mutta koska 88 prosenttia kyselyyn vastanneista vanhemmista oli äitejä, ei vastausten yhdistäminen vanhempien toimintaa kuvaavaksi kokonaisuudeksi ole mahdollista. Siksi raportissa tarkastellaan erikseen äitien ja isien toimintaa. Vähäisestä vastausmäärästä johtuen isien vastauksia tarkastellaan varsin yleisellä tasolla kun taas äitien vastauksia pystytään luotettavasti erottelemaan erilaisten taustatekijöiden mukaan. Raportin tuloksia verrataan raportin lopussa ruotsalaiseen vastaavaan tutkimukseen.

Tutkimuksessa analysoidut vanhempien vastaukset tuovat arvokasta tietoa lapsiperheiden arjesta. Kaltoinkohtelun kuvaamisella tässä tutkimuksessa ei siten ole tarkoitus nostaa syyttävää sormeja vanhempia kohtaan, vaan tuoda julkiseen keskusteluun niitä haasteita, joita lapsiperheissä kohdataan. Haasteet tulee nähdä ennen kaikkea yhteiskunnan yhteisenä haasteena, sillä lasten hyvinvointi on tulevaisuuden hyvinvointia, joka on meidän kaikkien asia. Tulevaisuuden hyvinvoinnin turvaamiseksi, on vanhempia tuettava kasvatustehtävässä.

2 PERHE LAPSEN KEHITYKSEN LÄHTÖKOHTANA

Tässä luvussa tarkastellaan ensin yleisesti lapsen kehitykseen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen sekä lasten oikeuksiin liittyviä asioita. Tarkastelu luo taustaa myöhemmin esitettäville tutkimustuloksille. Lapsen kehitykseen liittyviä asioita kuvataan siksi, että kehitys tarkoittaa usein eri asioita eri-ikäisten lasten kohdalla. Tämä on tärkeä huomioida puhuttaessa kaltoinkohteluista tai sen vaikutuksista. Kaltoinkohtelu on riski lapsen kehitykselle ensisijaisesti kyseiseen ikävaiheeseen kuuluvan kehitystehtävän näkökulmasta. Vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyviä asioita on tärkeä kuvata siksi, että niin suotuisat kuin epäsuotuisatkaan kasvatukselliset toimet eivät ole irrallisia ilmiöitä perheen ja vanhemman muusta toiminnasta ja tilanteesta.

2.1 Lapsen kehitys

Ihmisen kehitys on monimuotoinen, monisyinen ja monivaiheinen tapahtumakulku. Vaikka ihmisen kehityksestä on löydettävissä säännönmukaisuuksia, on se pitkälti yksilöllinen prosessi. Ymmärtääksemme kehitysmekanismeja paremmin, on eri tieteenaloilla kehitetty useita eri teorioita kehitysvaiheiden ja niihin liittyvien kehitystehtävien kuvaamiseksi. Erityisesti kehityspsykologiset teoriat pyrkivät kuvaamaan ihmisen kehitystä kaikissa eri elinvaiheissa (Nurmi 2006, 10–11).

Varhaislapsuudessa tapahtuva kehitys on perusta myöhemmälle kehitykselle, opittaville asioille sekä tiedoille ja taidoille (Nurmi 2006, 18). Nykyisen kehityspsykologisen tietämyksen mukaan lapsella on tietoisuutta itsestään heti syntymästään asti (Dunderfelt 1997, 70). Kahden ensimmäisen vuoden aikana kehittyä käsitys ruumiin kuvasta sekä taito puhua, jonka kautta lapsi alkaa muodostaa vuorovaikutussuhdetta ympäristöönsä (Dunderfelt 1997, 70; Nurmi 2006, 19). Kolmantena elinvuotena lapsi ottaa suuria harppauksia ajattelun ja yksilöllisyyden kehityksensä. Kolmen ja seitsemän ikävuoden välillä lapselle kehittyä niin sanottu yliminä ja sisäinen psyykinen kontrolli, jonka myötä lapselle alkaa kehittyä sensuuritoiminta. Lapsi myös kohtaa ympäristön julkituodut ja julkilausumattomat sosiaaliset säännöt, normit, asenteet ja käyttäytymistavat omaksuen niitä itseensä. Tämä antaa rajat yksilöllisyyden kehitykselle. (Nurmi 2006, 27.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa ajatellaan, että varhaislapsuus päättyä kuuteen ikävuoteen, jonka jälkeen alkaa keskilapsuus. Se alkaa mahdollisuudella osallistua esiopetukseen. (Nurmi 2006, 19.) Ensimmäiset kouluvuodet ovat kuitenkin vielä varhaislapsuuden jatketta, ja lapsuudessa

alkanut yksilöllistymisen prosessi jatkuu, ja lapsi oppii entistä paremmin suhteuttamaan itseään ympäristöönsä. Yksilöllistymisprosessi jatkuu niin ikään kymmenen ikävuoden jälkeen, jolloin lapset myös samaistuvat voimakkaasti vanhempiinsa arkitoimintojen kautta. Sen myötä muodostuvat osaamisen ja ahkeruuden perusvoimat. (Nurmi 2006, 70–94.)

Brittiläinen kehityspsykologi John Bowlby oli ensimmäisiä tutkijoita, joka toi esiin jo 1940 luvulla sen, että millään muulla tekijällä ei ole yhtä suurta merkitystä tässä ihmisen kehitysprosessissa kuin perheellä. Perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet luovat pohjan koko persoonallisuuden kehitykselle (Bowlby 1940). Lapsi omaksuu tiedot ja taidot kiinteässä vuorovaikutussuhteessa ympäristöönsä, joka lähtökohtaisesti on lapsen oma perhe (Nurmi 2006, 27). Vuorovaikutus ja lapsen persoonallisuuden kehitys edellyttävät siten kiintymyssuhdetta perheeseen. Kehitys edellyttää kiintymyksen lisäksi hyväksytyksi tulemisen tunnetta sekä virikkeiden saamista. Virikkeitä lapsi tarvitsee tietojensa ja taitojensa kehittymiseen. (Turunen 2005, 28; Pulkkinen 2002.)

Perheen tehtävä on myös turvallisuuden tunteen tuottaminen. Se tarkoittaa ensinnäkin sitä, ettei lapsen tarvitse pelätä ulkoisia uhkia kotonaan. Toisaalta se tarkoittaa sitä, että perhe tarjoaa turvallisen ympäristön vaikeidenkin kehitystehtävien toteuttamiseen. Yksi erimerkki tällaisesta haasteellisesta kehitystehtävästä on aggressiivisuuden ja temperamentin hallinta.

Arkikeskustelussa lasten vaikeat tunnepurkaukset liitetään pelkäämistään murrosikäen, mutta todellisuudessa aggressiivisuuden ja temperamentin hallinnan kehitystä tapahtuu läpi koko lapsuuden. Kun lapselle turvataan perusturvallinen ympäristö osoittaa aggressiivisuuttaan, se toimii koko persoonallisuuden kehityksen tukena ja lapsi oppii kanavoimaan aggressiivisuuttaan oikein. Vanhempien tehtävänä on ohjata lasta alusta asti kanavoimaan aggressiivisuutta rakentavasti. Vanhempien tulee opettaa lapselle niin kertomalla kuin omalla toiminnallisella esimerkilläänkin, että suuttuminen on normaalia mutta väkivalta on väärin. Mikäli lapsi ei koe kotiaan turvalliseksi ympäristöksi temperamentin ja aggressiivisuuden hallinnan harjoitteluun, ei lapsi opi kanavoimaan niitä oikein. Tällöin aggressiokasvu epäonnistuu ja aggressiivinen käyttäytyminen ja väkivalta omaksutaan helposti mielekkääksi toimintamalliksi. (Cacciatore 2007.)

Kari Turunen kuvaa kirjassaan *Ikävaiheiden kriisit*, että lapsi on ahne elämälle (Turunen 2005, 37). Tämä tarkoittaa sitä, että lapsella on luontainen tarve hakea tyydytystä aiemmin kuvatuille perustarpeilleen, kuten kiintymyksen ja turvallisuuden tunteelle sekä virikkeiden saamiselle. Lapsi esimerkiksi kiinnittyy ympäristöönsä, vaikka ei kokisi kiintymyssuhdetta erityisen tyydyttäväksi. Mikäli lapsi joutuu kiinnittymään ympäristöön, jota hän ei koe turvalliseksi, on sillä vaikutuksensa sekä lapsen perusturvallisuuden tunteeseen että persoonallisuuden kehitykseen.

Vastaavasti lapsi alkaa aktiivisesti toiminnallaan hakea hyväksytyksi tulemisen tunnetta kiintymyssuhteessaan, mikäli hän ei sitä muutoin koe. Lapsi esimerkiksi hakeutuu tavalla tai toisella huomion keskipisteeksi. Jos lapsen huomiontarve on yliviirittynyt, se purkautuu usein varsin hallitsemattomasti itsekkyytenä, aggressiivisuutena tai levottomuutena (Cantell 2010, 56). Vanhemmat voivat kokea sen ärsyttäväksi, mikä lisää lapsen torjumista. Toiminnasta muodostuu tällöin helposti itseään toistava kierre, joka altistaa muun muassa vanhemman väkivaltaiselle käyttäytymiselle lasta kohtaan.

2.2 Lapsen oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

Yhdysvaltoja ja Somaliaa lukuun ottamatta kaikki maailman valtiot ovat allekirjoittaneet YK: n lapsen oikeuksien sopimuksen, joka kieltää lapsiin kohdistuvan väkivallan (Zolotor & Puzia 2010). Sopimusta pidetään tärkeänä osana laajaa ihmisoikeussopimusten verkostoa. Sopimus ratifioitiin vuonna 1989. Lapsen oikeuksien sopimuksessa erityistä on se, että sopimuksessa puhutaan lapsen tarpeista lapsen oikeuksina. Aikaisemmin määritelty lapsen tarve huolenpitoon ja suojeluun on nyt lapsen oikeus saada huolenpitoa ja suojelua. Lasten oikeuksien lisäksi sopimus määrittää vanhempien vastuita näiden oikeuksien turvaamisessa. Sopimuksessa annetaan velvoitteita myös valtiolle ja kunnille. Sopimuksen myötä Suomi on lupautunut tukemaan vanhempia kasvatustehtävässään sekä huolehtimaan lastenhoito- ja lastensuojelupalvelujen kehittämisestä vastaamaan nykypäivän tarpeita. (Uncief 2011.)

Lasten oikeuksien mukaan lapsella on aikuisia vastaava oikeus fyysiseen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Käytännössä sopimus siis kieltää kaikenlaisen kaltoinkohtelun ja väkivallan lasta kohtaan sekä riittämättömän hoidon. Sopimuksessa mainitaan erityisesti kodin rooli. Artiklan 19 mukaan lasta tulee suojella kaikelta ruumiilliselta ja henkisesti väkivallalta vanhempiensa hoidossa. (Unicef 2011, 193.) Lasten oikeuksien sopimus kieltää siten myös ruumiillisen kurituksen. Suomessa tämä lapsen oikeus fyysiseen koskemattomuuteen niin kotona kuin muuallakin on turvattu myös lainsäädännön avulla. Koko maailmassa on vain 16 maata, jotka turvaavat lapsen oikeuden väkivallattomaan elämään myös kansallisella lainsäädännöllä (Pinheiro 2006, 6). Suomi on yksi näistä maista.

Lapsen oikeuksia ei tule kuitenkaan tulkita väärin. Vanhempien keskuudessa vallitsee joskus käsitys, että lapsen oikeuksien korostaminen tarkoittaa sitä, että lapsi muuttuu kaikkivaltiaaksi ja vanhemman tehtävä on vain täyttää lapsen toiveita. Käsitteksen takana on virheellinen ymmär-

rys lapsen oikeuksista. Ikään kuin kuri tai rajojen asettaminen loukkaisi lapsen oikeuksia. Lapsen oikeuksilla viitataan niihin ihmisoikeuksiin, joita aikuiset pitävät itsellään itsestään selvänä. Jokainen aikuinen tietää oikeudekseen tulla kohdeksi inhimillisesti. Ihmisoikeudet korostavat erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisryhmien oikeuksien turvaamista samaan asiaan. Lapset nähdään yhtenä tällaisena erityisryhmänä, koska heidän kykynsä suojautua epäinhimilliseltä toiminnalta ovat rajalliset. (Aula & Nivala 2011a, 34–35.) Rajojen asettaminen lapselle ei kuitenkaan ole epäinhimillisistä toimintaa. Päinvastoin: Lapsella on oikeus saada turvaa, huolenpitoa ja ohjausta, jotta hän voi kasvaa ja kehittyä. Rajojen asettaminen lapselle on osa tätä toimintaa. Lapsen oikeudet eivät siten tarkoita, että lapsella on oikeus tehdä mitä tahansa ilman, että aikuisella on oikeus puuttua siihen. Puuttumisen keinojen tulee vain olla väkivallattomia ja myös muutoin inhimillisiä.

Lapsen oikeus fyysiseen koskemattomuuteen ei myöskään tarkoita, että lasta ei saisi koskea ollenkaan. Jukka Mäkelä kuvaa hyvin artikkelissaan *Mihin kosketus on hävinnyt aikuisten ja lasten suhteista?* miten lapsuuteen kuuluu olennaisesti aikuisen kosketusten myötä saadut myönteiset aistimukset. Näillä tarkoitetaan esimerkiksi syliin ottamisen mukanaan tuomaa tyyntymistä, halauksen antamaa lohtua ja leikkipainin nostattamaa riemua. Mäkelän artikkeli keskittyy siihen, miten länsimaisen kulttuuriin nykyisin voimakkaasti kuuluva loukkaamisen pelko on jo pitkään ollut hävittämässä tervettä ihmisten välistä kosketusta seksuaalisuudella sitä. (Mäkelä 2011, 28–29.) Tässä tutkimuksessa ei ole kyse seksuaalisesta koskettamisesta tai seksuaalisesta väkivallasta mutta ajatuksellisesti samaa on varottava lapsen kaltoinkohtelun ja kuritusväkivallan kieltämisen kohdalla ja siihen liittyvän jatkuvasti tehostuvan viranomaisten kontrollin kohdalla. On siis tärkeä tehdä ero lapsen ja aikuisen välisen terveen kosketuksen ja lasta satuttavan koskemisen välille. Lapsen oikeudella henkilökohtaiseen koskemattomuuteen tarkoitetaan nimenomaan jälkimmäisen kieltämistä.

2.3 Vanhemmuus ja kasvatus

Vanhemmuus ei ole mikään yksinkertainen tehtävä. Jo edellä kuvatun perheen merkityksen kautta hahmottuu, miten lapsen suhde vanhempaan on kehityksen kulmakivi. Ei voida kuitenkaan määrittää mitään yksiselitteistä universaalia listaa vanhemman tehtävistä. Vanhemmuuteen vaikuttavat vanhemman omat ominaisuudet sekä kyvyt, lapsen ominaisuudet ja ympäristön ominaisuudet sekä vanhemman mahdollisuus apuun ja tukeen. Eri olosuhteet tarjoavat joskus myös erilaiset mahdollisuudet vanhemmuudelle. Kirjallisuudessa on kuitenkin listattu joitain vanhemman tehtäviä, jotka kuvaavat kokonaisvaltaisesti vanhemman vastuuta lapsen

kehityksestä. Niiden mukaan vanhemman tehtävänä on antaa lapselle perushoitoa ja hoivaa, turvata lapsen turvallisuus ja asettaa lapselle rajoja. Lisäksi vanhemman tulee tarjota tietoja ja taitoja sekä tukea lapsen emotionaalista kehitystä. Vanhemman tulee tarjota lapselle tasapainoinen kasvuympäristö sekä käyttäytyä itse lakien ja normien mukaisesti lasta kohtaan. (Euroopan neuvosto 2007, 19; Campion 1995.) Kirsi Laakkonen on tutkinut pro gradu työssään vanhempien omia käsityksiä vanhemmuudesta, ja haastatteluun osallistuneet vanhemmat tiivistivät vanhemmuuden muun muassa sanomalla, että ”*vanhemmuus on vastuuta koko lapsen elämästä*” (Laakkonen 2010).

Edellä mainittuja asioita voidaan katsoa myös kasvatus -käsitteen näkökulmasta. Kasvatuksen ja vanhemmuuden käsitteelliset erot ovat hankalasti määriteltävissä, mutta kasvatuksen voidaan ajatella olevan vanhemman tehtävä, jonka tavoitteena on lapsen persoonallisuuden ja valmiuksien kehittäminen sekä yhteiskuntaan sopeuttaminen (Laakkonen 2010, 23; Poikolainen 2002, 45). Kuten ei vanhemmuuteen, kasvatukseenkaan ei voida antaa listaa asioista, joita pitää tehdä ja joita pitää välttää tekemästä. Kasvatus on kahden ihmisen välistä vuorovaikutusta, johon yksilöt asettavat omat vaateensa (Sinkkonen 1995).

Kahden yksilön vuorovaikutuksen korostaminen on nykypäivän ajatus kasvatuksesta. Nykyään nähdään tärkeäksi, että lapsi on aktiivinen osa tuota vuorovaikutusprosessia eikä pelkästään vanhemman kasvatuksellisten toimintojen kohde. Aktiivinen osallistuminen nähdään lapsen oikeudeksi. Asia ei ole aina ollut kuitenkaan näin. Viime vuosisadan alussa kasvatus perustui lähes yksinomaan ajatukseen, että vanhempi tietää, mikä lapselle on parasta ja voi käyttää valtaansa sen mukaan. Perhe ajateltiin tuolloin myös hyvin suljettuna instituutiona, johon ulkopuolisilla ei ole oikeutta puuttua. Myöhemmin siirryttiin ajatukseen, että myös hyvinvointivaltiolla on rooli lapsen kasvatuksessa ja viranomaiset alkoivat puuttua perheen sisäisiin asioihin. Nykyään eletään edellä kuvattua lapsen oikeuksien aikaa, jolloin lapsella on yhtäläiset ihmisoikeuden kuin aikuisilla, he ovat aktiivisia toimijoita ja heidän ajatuksiaan tulee kuulla myös kasvatuksessa. (Euroopan neuvosto 2007, 38.) Myös kasvatuksen ”ammattillistaminen” kodin ulkopuolelle jatkuu edelleen.

Edellä kuvattiin, että vanhemman tehtävänä on turvata lapselle tasapainoinen elinympäristö. Tavoitteena ei kuitenkaan ole täysin riskitön kasvuympäristö. Voidakseen kehittää selviytymistapojaan lapsen tulee kohdata myös vaikeuksia. Vanhemman tehtävänä on tällöin antaa lapselle tukea selviytyä vaikeudesta ja siten opettaa erilaisia selviytymistapoja. (Nurmi 2006, 66.) Vanhemman tuki on tärkeää myös muussa emotionaalisisessa kehityksessä. Nuoria käsittelevissä tutkimuksissa on osoitettu, miten yksinkertaiset ja hyvin arkiset asiat tuottavat lapselle ja nuorelle kokemuksen aikuisen tuesta, ja miten sillä on merkitystä lapsen hyvinvoinnissa (esim. Ellonen 2008). Tällaisia asioita ovat muun muassa ne,

että vanhempi osoittaa jokapäiväisessä arjessa kiinnostusta lapsen asioihin sekä viettää lapsen kanssa aikaa. Lapsiasiavaltuutetun toimisto teki vuonna 2010 kyselyn lapsille kasvatuksesta ja yksi yläkoululainen kuvasi vanhemmiltaan saamaansa merkityksellistä huolenpitoa ja tukea sanomalla: *”Koska he ovat aina ollee around ja kyselleet kaikkea”*. Vastavasti 12-vuotias tyttö vastasi kysymykseen kasvatuksesta, että *”Kasvatus on jonkun henkilön tukemista, kertomista mikä on väärin ja mikä on oikein, sen ihmisen kanssa viettämistä yhteistä aikaa jne..”*. (Aula & Nivala 2011b, 45–46.)

Vanhemman tulee niin ikään antaa lapselle mahdollisuus harjoitella pettymysten kokemista, tukea lasta pettymyksen käsittelyssä ja siten antaa eväitä tulevien pettymysten käsittelyyn. Joskus puhutaan niin sanotuista curling -vanhemmista, jotka toimivat kuten pelikiven etenemistä auttavat curling -pelaajat; harjaten kaikki pettymykset ja ongelmat lapsen tieltä yksinomaan täyttäen kaikki lasten toiveet. He tekevät karhunpalveluksen lapselle, sillä jokainen kokee väistämättä joskus elämässään pettymyksiä, ellei kotona niin kodin ulkopuolella, ja lapsella tulee olla eväitä näiden pettymysten käsittelyyn. (Cantell 2010, 16.)

Tavoitteena ei myöskään ole rajaton kasvuympäristö. Kuten edellisessä luvussa kävi ilmi, rajojen asettaminen lapselle on osa kehitykselle suotuisaa kasvuympäristöä. Rajojen asettaminen ei saa kuitenkaan rikkoa lapsen oikeutta fyysiseen koskemattomuuteen. Arkikeskustelussa ihmiset argumentoivat joskus, että jos lasta ei hieman tukista silloin tällöin, lapsesta kasvaa rajoja ymmärtämätön yksilö. Lapsen ruumiillisesta kurittamisesta keskustellaan tarkemmin myöhemmin, mutta on syytä korostaa jo tässä, että ruumiillinen kurittaminen ei ole sama asia kuin rajojen asettaminen. Jo Vilho Reima kirjoitti vuonna 1915 kasvatusta oppaassa, että *”Kun rangaistuksista puhutaan, niin moni luulee, että se tarkoittaa yksinomaan vitsan käyttämistä. Niin ei kuitenkaan ole asian laita. Muitakin ja parempia keinoja on olemassa ja niitä on ensin käytettävä...”* (Reima 1915, 9). Tuolloin lapsen ruumiillinen kurittaminen oli tavallista ja sallittua ja Reima jopa joissain tilanteissa kehottaa siihen kyseisessä kasvatusta oppaassaan, mutta silti jo tuolloin ymmärrettiin, että kuri ja ruumiillinen kurittaminen eivät lähtökohtaisesti ole sama asia.

Lasten ja nuorten pahoinvoinnin yhteydessä viitataan nykykeskustelussa usein myös siihen, miten nykypäivän vanhemmilta on vanhemmuus hukassa (Mäkijärvi 2008, 15; Laakkonen 2010, 5). Joskus kuulee sanottavan, että lapset on kautta aikojen osattu kasvattaa, miksi nyt yhtäkkiä vanhemmat eivät selviydy tehtävästä kunnialla. Yhteiskunnan oloja ja kasvatuksen vaatimuksia ”silloin ennen” ja nyt ei voida tässä mielessä kuitenkaan verrata keskenään. Yhteiskunnassamme on tapahtunut merkittäviä muutoksia, jotka asettavat erityisiä paineita ja vaatimuksia kasvatukselle. Ensinnäkin äitien työssäkäynti rakentaa kasvatuksen lähtökohdat eri tavoin kuin ennen. Työelämän tämän päivän vaatimukset ja paineet

haastavat kasvattajia eri mittakaavassa. Oman haasteensa asettaa myös perheiden monimuotoisuus. Avioerojen määrän lisääntyminen ja uusperheiden muotoutuminen asettaa kasvatukselle uusia vaateita. Myös lapsen virikeympäristön hallinta on vaikeampaa. Nykyään yhä pienemmät lapset tutustuvat laajempaan ympäristöön esimerkiksi internetin välityksellä, josta lapsi imee herkästi virikkeitä. Virikkeiden tarjoamisen lisäksi vanhempien tehtävänä onkin nykyään virikkeiden kontrollointi (Hämäläinen 1999, 14; Laakkonen 2010; 47). Tuomas Kurttila kuvaa artikkelissaan *Onko kasvatuksesta tullut mahdoton tehtävä, mission impossible* (2011), miten kaupallisuuden, kuluttajuuden, virtuaalisen todellisuuden ja kilpailuyhteiskunnan läsnäolo lapsen maailmassa tekevät nykypäivän kasvatuksesta erityisen haastavaa. Kurttilan mukaan se, mitä materiaalisen elinympäristön puolella on saavutettu, on henkisen kuormittavuuden puolella menetetty. (Kurttila 2011, 10–11.)

Nykyään tuleekin ymmärtää, että kasvatusta ei ole asia, joka pitää hallita kokonaan yksin. Vaikka kasvatuksen perusta on kotona, siihen voi ja tulee saada myös ulkopuolista apua ja tukea. Aiemmin tässä luvussa esiin nostettu nykyaikainen lapsen oikeuksia korostava kasvatuskäsitys itseasiassa perustuu sille ajatukselle, että kasvatusta ei ole enää yksinomaan perheen sisäinen asia. Aikaisemman tutkimuksen mukaan esimerkiksi vanhemman väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla on usein tekijöitä, joihin olisi voitu vaikuttaa, mikäli apua olisi tarjottu tai haettu aiemmin. Yksi tällainen tekijä on vanhemman väsymys. Vanhemmat perustelivat väkivaltaista käyttäytymistään lasta kohtaan myös lapsen tottelemattomuudella ja lapsen aggressiivisuudella. (Hentilä ym. 2010.) Kuten edellisessä luvussa tuotiin esiin, sekä tottelemattomuus että aggressiivisuus kuuluvat olennaisena osana lapsen kehitysprosessiin, ja niihin reagoiminen rakentavasti on osa perusturvallista kasvu-ympäristöä. Se, että vanhemmat eivät löydä reagoimiseen muita keinoja kuin väkivalta, kertoo siitä, että vanhemmuuteen tulisi saada tukea.

Erityisesti sosiaalipalvelujen kohdalla on Suomessa kuitenkin edelleen valloilla hyvin vanhakantainen ajatus siitä, että palveluihin tukeutuminen on heikkouden merkki, joka leimaa perhettä. Esimerkiksi lastensuojelun asiakkaaksi edelleen pitkälti joudutaan, ei päästä, vaikka lastensuojelusta tulisi saada nykyään myös erilaisia tukipalveluita vanhemmuuteen. Suomessa näkyy edelleen myös viitteitä siitä vanhakantaisesta ajattelusta, että kasvatusta on perheen sisäinen asia, johon muiden ei tulisi puuttua. Maarit Alasuutari kirjoitti vuonna 2003 julkaistussa kirjassaan, että ajatusmaailman muutos on vaikea, sillä nykyajan vanhemmilla ei ole omasta lapsuudestaan ja vanhemmilta omaksuttua mallia ja ymmärrystä tähän (Alasuutari 2003, 28). Vaikka tilanne on varmasti parantunut nyt kymmenen vuotta Alasuutarin kirjan jälkeen, tarvitaan edelleen työtä ajatusmaailman muuttamiseksi.

Myös palvelujen järjestämisen tapaa tulisi yhteiskunnassamme muuttaa. Palvelut ovat yhä edelleen hyvin sektoroituneita ja esimerkiksi linkki sosiaalipalvelujen ja terveyspalvelujen välillä on heikko. Lapsen näkeminen palveluissa kokonaisuutena eikä erillisinä prosesseina on vielä iso haaste palvelujärjestelmällemme. Tämä hankaloittaa erilaisten ennaltaehkäisevien tukipalvelujen järjestämistä. Arkikeskustelussa kuulee myös vanhempien kertomuksia siitä, miten he eivät pyynnöstä huolimatta saa apua tai pääse palvelujen piiriin. Tämä on havaittu myös lapsiperheiden tukipalveluita käsittelevissä tutkimuksissa (Niemeläinen 2005.) Myös tämä on merkittävä haaste yhteiskunnalle. Tästä näkökulmasta on erityisen tärkeää entistä enemmän tuoda tutkimusten kautta esiin sekä vanhempien että lasten kokemuksia arjen haasteista, palveluista ja niiden puutteista.

3 LASTEN KALTOINKOHTELU

Tässä luvussa käsitellään lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua. Ensin viitataan lyhyesti keskusteluun kaltoinkohtelun vaikutuksista. Tarkoitus ei ole kuvata kaltoinkohtelun vaikutuksia kattavasti vaan korostaa sitä, että vaikutukset riippuvat monesta eri asiasta. Toiseksi luvussa kuvataan kaltoinkohtelun eri muotoja. Kolmanneksi luvussa pohditaan sitä, miksi jotkut vanhemmat kaltoinkohtelevat lapsiaan ja lopuksi esitellään kaltoinkohteluun liittyviä tutkimuksia.

3.1 Kaltoinkohtelun vaikutuksista

Tutkimukset ovat osoittaneet kaltoinkohtelulla olevan moninaisia vaikutuksia niin lapsen fyysiseen kuin psyykkiseenkin hyvinvointiin, persoonallisuuden kehitykseen ja mielenterveyteen sekä lapsuudessa että myöhemmin aikuisuudessa (ks. Henttonen 2009, 19; Ellonen ym. 2007, 16–17, Paavilainen & Flinck 2008, Peltonen 2011, 15–18). Yksittäistä mallia sille, miten kaltoinkohtelu vaikuttaa lapsen persoonallisuuden kehitykseen, on kuitenkin mahdotonta määritellä, sillä siihen vaikuttavat monet eri tekijät. Ensinnäkin lapsen yksilölliset tekijät, kuten esimerkiksi ikä, ovat olennaisia arvioitaessa kaltoinkohtelun vaikutuksia. Kuten edellä tuotiin esille, lapsen kehitys on erilaista eri ikävaiheissa ja kaltoinkohtelu uhkaa ennen kaikkea juuri kyseisen kehitysvaiheen kehitystehtäviä. Myös lapsen ympäristöön liittyvät tekijät ovat merkityksellisiä, kuten esimerkiksi se, paljonko lapsella on erilaisia suojaavia tekijöitä. Yksi esimerkki suojaavista tekijöistä on tyydyttävä kiintymyssuhde muihin kuin kaltoinkohtelijaan.

Persoonallisuuden kehityksen lisäksi kaltoinkohtelu vaikuttaa epäsuotuisasti lapsen käyttäytymiseen. Lapset ovat erityisen sopeutumiskykyisiä ja muuntavat omaa käyttäytymistään ja olemustaan niin, että saivat vähemmän rangaistusta. Mikäli käyttäytymisen muuttaminen toimii ja kaltoinkohtelu sen seurauksena vähenee, saa lapsi viestin tämän suojautumiskeinon toimimisesta ja hän jatkaa mahdollisesti omalle luonteelleen hyvinkin poikkeavaa käyttäytymismallia. (Sinkkonen 1995.)

Lapsista puhuttaessa on tärkeä myös huomioida, että väkivalta ei välttämättä vaikuta vain yksittäisenä traumaattisena kokemuksena. Olenaista on lapsen subjektiivinen kokemus tapahtuneesta. Silloin on mahdollon määritellä, miten yksittäinen teko lapseen vaikuttaa ja millaisella aikajänteellä. (Peltonen 2011, 11.) Vanhemman mielestä yksittäinen mitätön luunappi voi siis merkitä lapselle suurtakin säröä turvalliseen kiintymyssuhteeseen ja vaikuttaa siten pitkäjänteisesti lapsen kehitykseen. Tämä

näkökulma tulisi pitää mielessä pohdittaessa omaa asennetta kuritusväkivallan käyttöön.

3.2 Lasten kaltoinkohtelu

Mitä sitten on lasten kaltoinkohtelu? Lapsen kaltoinkohtelu on tutkimuksissa määritelty eräänlaisena yläkäsitteenä, joka kattaa kaikenlaisen lapsen kohdistuvan negatiivisen tekemisen ja tekemättä jättämisen (Paavilainen ym. 1996, Paavilainen 1998, McAllister 2000, Paavilainen & Pösö 2003, Söderholm ym. 2004; Ellonen ym. 2007). Sen alakäsitteinä voidaan erotella kaltoinkohtelun eri muotoja. Käytännön viranomaistyötä ohjaavassa hoitotyön suosituksessa erotetaan muun muassa fyysinen ja psyykinen väkivalta, seksuaalinen hyväksikäyttö sekä hoidon laiminlyönti (Paavilainen & Flinck 2008). Hoitotyön suosituksessa nostetaan lisäksi vauvan ravistelu esiin erityisenä kaltoinkohtelun muotona, koska sillä on osoitettu olevan erittäin vakavia fyysisiä seurauksia. Ravistelu voi johtaa jopa lapsen kuolemaan. Lisäksi kirjallisuudessa puhutaan kemiallisesta ja rakenteellisesta väkivallasta (Taskinen 2003; Ellonen ym. 2007, 15). Kaikista näistä muodoista voidaan erottaa aktiivinen ja passiivinen muoto. Aktiivinen muoto tarkoittaa aktiivista lapseen kohdistuvaa toimintaa, kuten esimerkiksi lyömistä. Passiivinen muoto tarkoittaa tekemättä jättämistä, kuten esimerkiksi lapsen tarvitsemien lääkkeiden antamatta jättämistä. (Taskinen 2003; Ellonen ym. 2007, 15.)

Fyysinen kaltoinkohtelu tai väkivalta tarkoittaa toimintaa, jonka seurauksena lapsille aiheutuu kipua sekä tilapäisiä tai pysyviä fyysisen toiminnan vaikeuksia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi mustelmat, palovammat, pään vammat, murtumat, sisäiset vammat ja viiltelyhaavat. (Paavilainen & Flinck 2008.) Tyypillisiä pahoinpitelyn tapoja ovat muun muassa lyöminen kädellä tai esineellä sekä hakkaaminen ja potkiminen.

Psyykinen pahoinpitely tai kaltoinkohtelu tarkoittaa pelottavaa uhkaamista, naurunalaiseksi tekemistä, nöyryyttämistä, vähättelyä ja muuta lapseen kohdistuvaa psykologista uhkaa (Paavilainen & Flinck 2008). Psyykkisen pahoinpitelyn rinnakkaiskäsitteenä kulkee usein emotionaalinen kaltoinkohtelu, jolla tarkoitetaan samantyyppisiä tekoja. Jari Sinkkonen määrittelee emotionaalinen kaltoinkohtelun käyttäytymismalliksi, jossa aikuinen antaa lapsen jatkuvasti ymmärtää hänen olevan kelvoton ja arvoton ihminen, jota ei voi rakastaa (Sinkkonen 2004, 76–79; Henttonen 2009, 14). Psyykkisen pahoinpitelyn ja emotionaalisen kaltoinkohtelun rinnalla kulkee varsinkin kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa myös symbolisen aggression käsite, jolla tarkoitetaan niin ikään uhkailua, huutamista ja nöyryyttämistä (ks. esim. Sariola & Ellonen 2008; Sariola & Uutela 1992).

Seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa lapsen ruumiillista pahoinpitelyä, joka kohdistuu pääasiassa lapsen sukupuolielimiin ja sukupuoliin tunnusmerkkeihin. Se voi tarkoittaa myös sukupuoliyhteyttä tai sen yritystä tai muuta lapsen ruumiillista koskemattomuutta loukkaavaa seksuaalitekoa, esimerkiksi sukupuolielinten koskettelua. Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön kuuluvat myös lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, lapsen altistaminen seksuaalisille ärsykeille tai lapsen käyttäminen esiintyjänä epäsiiveissä julkaisuissa. (Paavilainen & Flinck 2008.)

Lasten laiminlyönti tarkoittaa puutteellista hoitoa tai huolenpitoa, jolloin lapsen perustarpeista ei huolehdi fyysisesti tai emotionaalisesti (Paavilainen & Flinck 2008). Emotionaalista laiminlyöntiä voidaan kuvata esimerkiksi vanhemman kyvyttömyydellä turvata lapselle turvallisuuden tunnetta tuottava kiintymyssuhde. Fyysistä laiminlyöntiä on esimerkiksi lapsen pitäminen nälässä tai se, ettei vanhempi huolehdi lapsen hygieniasta. Lapsen laiminlyönti on erityisen haasteellinen kaltoinkohdeltun muoto, koska sen kaikenkattava määrittely on erityisen hankalaa ja esimerkiksi emotionaalisen laiminlyönnin havaitseminen hankalaa. Laiminlyöntitapausten ilmetessä viranomaisten keskuudessa on aiheuttanut keskustelua myös se, milloin esimerkiksi fyysinen laiminlyönti on niin voimakasta, että se muuttuu fyysiseksi pahoinpitelyksi, jolloin asiaan puuttuminen rikosoikeudellisin keinoin olisi mahdollista.

Kemiallisella väkivallalla viitataan puolestaan erilaisten päihteiden väärinkäyttöön, kuten päihteiden tai sopimattomien lääkkeiden antamiseen lapselle. Jos vanhempi esimerkiksi rauhoittaa lapsen voimakkailla rahoittavilla lääkkeillä tai unilääkkeillä vain saadakseen hänet hiljennämään, voidaan puhua kemiallisesta väkivallasta. Kemiallisen väkivallan passiivinen puoli puolestaan viittaa siihen, että vanhempi ei anna lapselle hänelle määrättyjä lääkkeitä tai ei noudata lapsen tarvitsemaa ruokavaliota. Kemiallisen väkivallan käsite on hieman harvinaisempi ja yleensä edellä mainittujen esimerkkien kaltaiset tapaukset ajatellaan hoidon laiminlyönniksi. Myös rakenteellisen väkivallan käsite on varsin vähän käytetty käsite ja sen konkreettinen määrittely on hankalaa. Rakenteellisesta väkivallasta puhutaan esimerkiksi silloin kuin yhteiskunta tai sen osa rajoittaa lapsen kasvumahdollisuuksia (Ellonen ym. 2007, 15).

3.3 Kuritusväkivalta

Kaltoinkohdeltusta erotetaan omaksi muodokseen myös kuritusväkivalta. Termillä viitataan ruumiilliseen kurittamiseen, mutta ilmiöstä puhutaan nykyään kuritusväkivallan nimellä, jotta toiminnan väkivaltainen luonne korostuisi. Kuritusväkivallalla tarkoitetaan siis lapseen kohdistuvaa yleensä fyysistä väkivaltaa, joka tehdään kasvatustarkoituksessa. Tyypil-

lisiä kuritusväkivallan muotoja ovat tukistaminen, läimäisy tai niin sanottu luunappi.

Kuritusväkivalta on ollut Suomessa lailla kiellettyä vuodesta 1984. Sen myötä esimerkiksi lapsen läimäisy tai luunappi täyttää rikoslaissa määritellyn pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön ja siihen syöllistynyt voidaan tuomita rangaistukseen. Sen katsotaan aiheuttavan lapselle fyysistä kipua.

Sen lisäksi, että kuritusväkivalta on ollut kielletty lailla jo kohta kolmekymmentä vuotta¹, sen moraalinen oikeutus on kyseenalaistettu sitäkin kauemmin. On myös jo pitkään tiedetty erilaisten tutkimusten perusteella, miten haitallista lapsiin kohdistuva väkivalta on huolimatta siitä, mikä väkivaltaisen teon motiivi on (ks. Henttonen 2009, 19; Ellonen ym. 2007, 16–17, Paavilainen & Flinck 2008, Peltonen 2011, 15–18). Jari Sinkkonen vertaa ruumiillista kuritusta koiran kasvatukseen, joka ei ole omiaan edistämään lapsen sisäisten kontrollimekanismien kehittymistä ja tunteiden hallintaa (Sinkkonen 1995, 91). Sen myötä lapsi kyllä oppii, kuka on pomo ja vahvempi fyysisesti, mutta ei saa sitä vastetta, mitä lapsi tarvitsee, eli taitoja käsitellä ristiriitoja. Väistämättä lapsi kokee myös nöyryytystä, häpeää ja pettymystä siitä, että hänelle rakas ihminen on häntä satuttanut.

Tästä kaikesta huolimatta osa suomalaisista vanhemmista edelleen hyväksyy kuritusväkivallan käytön. Tuskin kukaan vanhemmista hyväksyy sitä, jos esimerkiksi joku tuntematon henkilö lyö hänen lastaan. Sen sijaan se, että vanhempi lyö itse lastaan kasvatustarkoituksessa, on joidenkin mielestä hyväksyttävä. Onneksi asenteet kuritusväkivaltaa kohtaan ovat koko ajan kuitenkin tiukentuneet. Lastensuojelun keskusliitto on säännöllisesti mitannut vanhempien asenteita kuritusväkivaltaa kohtaan ja uusimman tutkimuksen mukaan 17 prosenttia vanhemmista hyväksyy lapsen ruumiillisen kurituksen. Kuritusväkivallan hyväksyjien osuus on laskenut jatkuvasti vuodesta 1980 lähtien ja erityisen voimakkaasti 2000-luvulle tultaessa. (Sariola 2012.)

Kuritusväkivallan hyväksymisen väheneminen vanhempien keskuudessa näkyy suoraan myös lasten kokemuksissa kuritusväkivallasta. Vuonna 2008 toteutetun lapsiuhritutkimuksen mukaan kuritusväkivalta on vähentynyt puolella viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Kun vuonna 1988 kahdeksan prosenttia yhdeksäsluokkalaisista kertoi, että äiti tai isä on läimäissyt häntä tutkimusta edeltäneen vuoden aikana, raportoi vastaavasta kokemuksesta vuonna 2008 kolme prosenttia yhdeksäsluokkalaisista. Vastaavasti vuonna 1988 kymmenen prosenttia ja vuonna 2008 neljä prosenttia kertoi tulleen tukistetuksi. (Sariola & Ellonen 2008.)

1 Kuritusväkivallan historiasta voi lukea muun muassa Janson ym. 2011b; Euroopan neuvosto 2007, 38–39.)

Keskustelu kuritusväkivallasta ja sen kieltämisestä liittyy voimakkaasti aiemmin kuvattuun nykyajan kasvatuskäsitykseen lapsen oikeuksista. Lapsella on samanlaiset ihmisoikeuden kuin aikuisilla ja siihen liittyy oikeus fyysiseen koskemattomuuteen. Lapsen lyöminen kotona ei siis eroa mitenkään siitä, että perheen isä löisi äitiä. Lapsen oikeuksia painottavaan kasvatuskäsitykseen liittyy myös se, että vanhempien toiminta lapsia kohtaa ei enää ole perheen yksityinen asia. Viranomaisilla on oikeus ja velvollisuus puuttua epäkohtiin, ja kuritusväkivallan käyttö on yksi tällainen epäkohta. Viranomaisen roolia myös vahvistetaan jatkuvasti. Lastensuojelulaki velvoittaa esimerkiksi päiväkodin tai koulun henkilökuntaa ilmoittamaan väkivaltaepäilyistä - kuritusväkivalta mukaan lukien - lastensuojeluun ja tarvittaessa myös poliisille. Perheessä tapahtuva väkivalta - kuritusväkivalta mukaan lukien - on nykyään niin sanotun virallisen syytteen alainen rikos, eli rikosepäilyt tutkitaan ja saatetaan syyteharkintaan ja tarvittaessa oikeuteen, vaikka perheen jäsenet eivät sitä haluaisi.

Ihmisoikeuksiin, Suomen lainsäädäntöön ja viranomaisten toimintaa ohjaaviin säännöksiin vedoten voidaan sanoa, että lapsen ruumiillisessa kurittamisessa ei ole enää nykyään tilaa vanhempien omalle tulkinnalle siitä, hyväksyvätkö he sen vai eivät. Kaikenlainen ruumiillinen kurittaminen on kiellettyä, ja vanhempien tulee käyttäytyä sen mukaisesti. Aika, jolloin koivuniemenherra oli normaali kasvatustavanne, on siis ohi, ja viranomaiskontrollin voimin vanhempien edellytetään toimivan sen mukaisesti.

3.4 Miksi vanhemmat kaltoinkohtelevat lapsiaan?

Ihmisen väkivaltaiselle käyttäytymiselle yleisesti on esitetty useita eri selitysmalleja. Kun varhaisimmat patologiset selitysmallit liittävät väkivaltaisen käyttäytymisen poikkeukselliseen patologiseen persoonallisuuteen, korostavat biologiset selitysmallit aggressiivisuutta osana ihmisen perimää. Oppimisteoreettiset selitysmallit painottavat väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla olevan syyn löytyvän sosiaalisesta oppimisesta. Sosiaalikultuuriset selitysmallit korostavat yhteiskunnallisia normeja. Väkivallalla on myös paljon kulttuurisidonnaisia vaikutteita. (Partanen & Holma 2002, 190.)

Harva vanhempi kuitenkaan satuttaa lastaan puhtaasti pahuuttaan vaan syy toiminnalle on löydettävissä muista tekijöistä. On olemassa paljon empiriisiä tutkimuksia erilaisista riskitekijöistä lapsen kaltoinkohtelemiselle. Vanhemmuuden näkökulmasta merkityksellisiä ovat muun muassa vanhemman omat väkivaltakokemukset. Mikäli vanhempaa itseään on pahoinpidelty lapsena, on hänellä suurempi todennäköisyys pahoinpidellä omaa lastaan (Notko 2000, 33; Huhtalo ym. 2003, 11). Tämä

osoittaa käyttäytymismallien siirtymisen sukupolvelta toiselle. Patricia McKinsey Crittenden kuvaa kirjassaan *Raising parents*, miten eilisen lapset ovat tämän päivän vanhempia ja siksi lapset harvoin elävät paremmin kuin heidän vanhempansa. Tällä hän viittaa nimenomaan kasvatuksellisiin asioihin. (McKinsey Crittenden 2008, 3.) Yhteydessä vanhemman omien väkivaltakokemusten ja oman väkivaltaisen käyttäytymisen välillä on osoitettu myös muita kuin oppimisteoreettisia selityksiä. On osoitettu, että lapsena pahoinpidellyt vanhemmat ovat vähemmän valmiita järjelyyn, haluttomampia sallimaan lapselleen autonomiaa, tyytymättömyyksiä lapsen käyttäytymiseen sekä vihaisempia kuin muut vanhemmat (McKinsey Crittenden 2002, 133). Toisaalta, vanhemmat eivät automaattisesti toista omien vanhempiensa toimintamalleja ja toimintamalleista on mahdollista oppia pois. Omien vanhempien toimintamallit voidaan hylätä tai toteuttaa vain osittain, mikäli vanhempi katsoo ne sopimattomaksi (Laakkonen 2010, 73). Vanhempien olisikin tärkeä pysähtyä miettimään omia lapsuuden kokemuksiaan ja omia toimiaan vanhempana.

Vanhemman käyttäytymiseen ja joustavuuteen liittyvät myös vanhemman odotukset lasta kohtaan. DiLauro (2004) on osoittanut tutkimuksessaan, miten lapsiaan pahoinpitelevien vanhempien odotukset lapsiaan kohtaan ovat usein epärealistisia. He voivat muun muassa edellyttää lapsensa täyttävän äidin, isän tai puolison rooleja, jotka ovat lapsen ikään tai kehitystasoon nähden sopimattomia ja lapselle kuulumattomia. Tätä tukevat tutkimukset, joiden mukaan lapset kokevat väkivaltaa eniten niissä perheissä, joissa myös vanhemmilla on väkivaltainen parisuhde keskenään. Tällaiset vaatimukset saattavat lisätä lasten uhmakasta käyttäytymistä, mikä puolestaan nostaa väkivallan riskiä (DiLauro 2004).

Neuvolaikäisten lasten vanhemmille tehdystä tutkimuksesta vanhemmat kertoivat itse arvioitaen väkivaltaisen käyttäytymisensä syistä. Vanhempien vastauksista erottui vanhempaan itseensä sekä lapseen liittyviä syitä. Vanhempaan itseensä liittyvistä syistä yleisin oli vanhemman väsymys. Lapsen liittyvistä tekijöistä yleisimpiä olivat lapsen tottelemattomuus sekä aggressiivisuus. Lapsen kohdistuvaa väkivaltaa perusteltiin myös arkirutiinien toimimattomuudella sekä opetuksen antamisena. (Hentilä ym. 2010.)

Myös aikuisten välinen väkivalta perheessä on merkittävä riski lapsen kohdistuneelle väkivallalle. Väkivalta on siten usein perhetason ilmiö. Tutkimuksen mukaan tämä pitää erityisesti paikkansa Suomessa. Verrattaessa suomalaisia ja tanskalaisia nuoria, vanhempien välisen väkivallan näkeminen oli huomattavasti suurempi riski suomalaisille lapsille kokea myös itse väkivaltaa kotona. (Ellonen ym. 2011.)

Patricia McKinsey Crittenden on tarkastellut vanhempien väkivaltaista käyttäytymistä lastaan kohtaan vaaran pelon näkökulmasta. McKinsey Crittendenin mukaan perheen aikuisten välisen väkivallan taustalta on usein löydettävissä väkivallan käyttöä hylätyksi tulemisen pelon tai

muunlaisen haavoittuvuuden yhteydessä. Esimerkiksi jätetyksi tulemien voi purkautua fyysisenä raivona. Tällöin raivolla on sama tehtävä kuin lapsilla kun he eivät saa riittävästi kiintymystä läheisiltään. Vanhempien väkivaltaisuus lastaan kohtaan voi perustua samaan ajatukseen: vanhempien pelko siitä, että haavoittuva lapsi ei ole turvassa, saattaa ilmentyä raivonpuuskauksina. Tämä on nähtävissä konkreettisissa tapauksissa kuten esimerkiksi siinä, että lapsi on laittamassa sormeaan sähköpistokkeeseen tai juoksemassa kadulle. Ajatus siitä, että suuttuminen toimii suojelemistarkoituksena sisältää olettamuksen, että mitä pelokkaammin henkilö suhtautuu lapsen turvallisuuteen, sitä suurempi on raivon ja väkivallan mahdollisuus. (McKinsey Crittenden 2002, 123–124.)

Myös perheen erilaiset kriisitilanteet sekä uusperheiden muodostaminen voi olla riski lapsen kaltoinkohtelulle. Lähes joka toinen avioliitto päättyy nykyään avioeroon ja perheet ovat monimuotoistuneet niin, että perheen määrittelykin on joskus varsin haasteellista. Lisääntyvien erojen myötä on syntynyt avioerolasten käsite. Ei ole enää harvinaista sekään, että lapsen elämään mahtuu toinenkin avioero. Eron ja sen jälkeiset järjestelyt ovat aina raskasta aikaa myös lapselle. Lapsi kuitenkin sopeutuu monenlaisiin tilanteisiin, mutta tarvitsee vastauksia kysymyksiinsä ikätaasoonsa sopivalla tavalla sekä tukea muutoksessa. Aikuinen ei saa kaataa huoliaan lapsen päälle tai käyttää lasta aikuisten välisen riitelyn aseena (Mäkijärvi 2008, 26).

Avioero tarkoittaa usein muuttuvia huoltajuusjärjestelyjä. Ne määrittävät pitkälti lakisääteisesti, mutta prosessissa vanhempien toiminnalla ja kertomuksilla toisen vanhemman toiminnasta on suuri merkitys. Usein huoltajuudesta päästään sopuun helposti. Joskus asioista joudutaan kuitenkin riitelemään, jolloin on vaarana, että lapsi joutuu riidan pelinappulaksi. Se jo sinänsä on väärin lasta kohtaan, mutta äärimmäisissä tapauksissa siihen liittyy väkivaltaisia piirteitä. Riitaan voi myös liittyä jopa perättömiä syytöksiä toisen vanhemman väkivaltaisesta käyttäytymisestä lasta kohtaan. Perättömät syytökset toisen vanhemman käyttäytymisestä ovat lapsen kannalta erittäin haitallisia. Lapsen kohdistuvan väkivallan selvittäminen on raskas viranomaisprosessi kaikille sen osapuolille, myös lapselle. Lapsen laittaminen siihen prosessiin perusteetta on erittäin haitallista lapselle ja kyseenalaista yhteiskunnan varojen käytön näkökulmasta. Teija Hautanen on väitöskirjassaan kuvannut hyvin, millaisin eri tavoin väkivalta voi olla läsnä huoltajuusriidoissa ja miten erilaiset syytökset näyttäytyvät riidoissa (Hautanen 2010).

Muodostuneet uusperheet tuovat usein mukanaan lapselle uusia ihmissuhteita. Uusperheet ovat erityisen haastava tilanne silloin, kun molemmilla vanhemmilla on mukana lapsia aiemmasta liitosta. Lapset sopeutuvat usein toisiin lapsiin mutta aikuiset voi aiheuttaa suuriakin paineita lapsille. Varsin haitallista on se, mikäli yhteydenpitoa erovanhempiin tai eroisovanhempiin kielletään. Lasta haavoittavaa on myös se,

mikäli uusi aikuinen ei suhtaudu lapseen ymmärtävästi. (Mäkijärvi 2008, 27.) Vuonna 2008 tehdyn lapsiuhritutkimuksen mukaan uusperheissä elävät lapset eivät kuitenkaan koe kotonaan fyysisistä väkivaltaa enempää kuin niin sanotuissa ydinperheissä elävät lapset. Yhdeksäsluokkalaisten osalta ydinperheissä elävät lapset raportoivat jopa hieman useammin väkivaltakokemuksia kotona kuin uusperheissä elävät lapset. (Sariola & Ellonen 2008.)

3.5 Tutkimuksia lasten kaltoinkohtelusta

Lasten kaltoinkohtelu on maailmanlaajuinen ongelma ja siihen johtavia riskitekijöitä sekä kaltoinkohtelun seurauksia on tutkittu niin Suomessa kuin muissakin maissa ja monella eri tieteenalalla (ks. esim. Krug ym. 2005; Henttonen 2009, Ellonen 2007; Peltonen 2011). Myös kaltoinkohtelun esiintyvyyttä on tutkittu, mutta tutkimuksia kaltoinkohtelun yleisyydestä on huomattavasti vähemmän kuin kaltoinkohtelun syistä ja seurauksista. Yksi syy tähän on se, että luotettavan tiedon saaminen kaltoinkohtelukokemuksista on haasteellista. Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa voidaan arvioida esimerkiksi sairaalan potilastietojen tai poliisin rekistereiden kautta. Niiden hyöty ilmiön yleisyyden määrittämisessä on kuitenkin vähäinen, sillä vain harva kaltoinkohtelutapaus tulee viranomaisten tietoon. Lapsiin kohdistuva väkivalta on edelleen suurimmalta osin niin sanottua piilorikollisuutta. (Ellonen ym. 2007.)

Luotettavin tapa selvittää lasten kokemuksia kaltoinkohtelusta on kysyä niistä lapsilta itseltään. Useassa maassa onkin toteutettu lapsille erilaisia kyselyjä, joiden avulla on mitattu heihin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä ja muotoja (esim. Ellonen ym. 2008, Helweg-Larsen ym. 2009). Lapsille tehdyt kyselyt rajaavat kuitenkin kaikkein pienimmät lapset pois: mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä riittämättömämmät kognitiiviset taidot lapsella on vastata kyselyyn. Pienten lasten käyttäminen tutkimuskohteena arkaluontoisissa asioissa on myös tutkimuseettinen haaste (ks. Lagström ym. 2010). Vaihtoehtoisena tapana onkin alettu käyttää vanhemmille suunnattua kyselyä, jossa vanhemmilta kysytään anonyymisti, miten he käyttäytyvät lastaan kohtaan (Janson ym. 2007; Janson ym. 2011a; Finkelhor ym. 2005).

Maailmanlaajuisesti tunnetuin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa kyselytutkimuksin tutkiva ryhmä on professori David Finkelhorin vetämä amerikkalainen tutkimusryhmä. He ovat jo vuodesta 1990 alkaen tutkineet lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa kyselyaineistoin. He ovat tutkineet yksityiskohtaisesti nuorten väkivaltakokemuksia kysyen niistä nuorilta itseltään mittarilla nimeltä Juvenile Victimization Survey (Hamby & Finkelhor 2001; 2004). Koska pienet lapset jäivät tällaisten kyselytutkimusten ulkopuolelle, kehittivät he toisen kyselymittarin nimeltä Develop-

mental Victimization Survey. Tässä tutkimuskohteena ovat 2-17 -vuotiaat lapset ja nuoret. Mikäli tutkimukseen valittu lapsi on vähintään 10-vuotias, vastaa hän itse esitettyihin kysymyksiin. Mikäli lapsi on 2-9 -vuotias, vastaa kysymyksiin lapsen huoltaja. (Finkelhor ym. 2005.)

Finkelhor tutkimusryhmineen on saanut tällä menetelmällä kattavia tuloksia amerikkalaisten lasten väkivaltakokemuksista. Tutkimuksessa kysyttiin 34 erityyppistä uhrikokemusta ja tulosten mukaan amerikkalaisista lapsista 71 prosenttia oli kokenut jotain niistä mittausta edeltäneen vuoden aikana. Väkivaltakokemusten määrä nousi iän myötä teini-ikäisten raportoidessa korkeimpia lukumääriä. Kotona koettua kaltoinkohtelua raportoi 2-5 vuotiaista pojista sekä tytöistä noin 8 prosenttia. Vanhempien lasten kohdalla kokemukset vaihtelivat tyttöjen ja poikien välillä. 6-9-vuotiaista pojista kaltoinkohtelua kotona raportoi 15 prosenttia ja tytöistä 10 prosenttia. Vastaavasti 10–13-vuotiaista pojista 16 prosenttia ja tytöistä 13 prosenttia raportoi kaltoinkohtelukokemuksia. Murrosiässä (14–17-vuotiaat) ero oli kääntynyt toisinpäin. Tytöistä 25 prosenttia raportoi kaltoinkohtelua kotona, ja pojista saman teki 16 prosenttia. (Finkelhor ym. 2005.)

Amerikkalaisten tulosten yleistäminen Pohjoismaihin ei kuitenkaan onnistu ongelmitta, sillä olosuhteet Yhdysvaltojen ja esimerkiksi Suomen välillä eroavat merkittävästi. Yhdysvalloissa ruumiillinen kurittaminen ei ole kielletty lailla, eikä Yhdysvallat ole allekirjoittanut YK:n lapsen oikeuksien sopimusta. Pohjoismaissa on onneksi herännyt oma vastaava kyselytutkimuksiin perustuva tutkimusperinne. Ensimmäinen lapsille suunnattu kyselytutkimus lasten kotonaan kokemasta kaltoinkohtelusta ja seksuaalikokemuksista toteutettiin Suomessa vuonna 1988. Heikki Sariola toteutti kyselyn 9-luokkalaisille nuorille perustuen edustavaan otokseen Suomesta (Sariola 1990). Samat kysymykset kotona koetusta kaltoinkohtelusta sekä nuorten seksuaalikokemuksista toistettiin vuonna 2008 tehdyssä lapsiuhritutkimuksessa. Tutkimuksessa kysyttiin 13 515 kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiselta paitsi heidän kokemuksiaan kaltoinkohtelusta kotona myös muita väkivaltakokemuksia. (Ellonen ym. 2008.)

Lapsiuhritutkimus osoitti, että lapsiin kohdistuva kuritusväkivalta on vähentynyt yli puoleen kahdenkymmenen vuoden aikana. Kun vuonna 1988 kymmenen prosenttia yhdeksäsluokkalaisista kertoi, että jompikumpi vanhemmista oli tukistanut häntä kuluneen vuoden aikana, teki saman vuonna 2008 neljä prosenttia yhdeksäsluokkalaisista. Kuudesluokkalaisista tukistamisesta kuluneen vuoden aikana raportoi viisi prosenttia. Lämäytyksestä joko isän tai äidin taholta kuluneen vuoden aikana raportoi vuonna 1988 kahdeksan prosenttia yhdeksäsluokkalaisista. Vuonna 2008 lämäytyksestä kuluneen vuoden aikana raportoi kolme prosenttia yhdeksäsluokkalaisista ja kaksi prosenttia kuudesluokkalaisista. (Sariola & Ellonen 2008.)

Edelleen kuitenkin lapset siis kokevat kuritusväkivaltaa kotonaan. Luvut ovat myös huomattavasti suuremmat, jos vaihdetaan tarkastelunäkökulmaa kuluneen vuoden ajalta koko lapsen elinajaksi. Vuonna 2008 32 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista kertoi kokeneensa joskus elämänsä aikana äidin tai isän tehneen hänelle jotain seuraavista teoista; töniminen, tukistaminen, läimäiseminen, piiskaaminen tai selkäsaunan antaminen. Vastaava osuus yhdeksäsluokkalaisista vuonna 1988 oli 72 prosenttia. (Ellonen ym. 2008).

Myös Tanskassa lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia on tutkittu kyselytutkimuksen avulla. Tanskassa ensimmäinen kysely tehtiin vuonna 2002 ja toinen vuonna 2008. (Helweg-Larsen ym. 2009.) Vuoden 2008 tutkimus tehtiin yhteistyössä suomalaisten kanssa ja kyselylomake sisälsi paljon samanlaisia kysymyksiä kuin suomalainen kyselylomake. Se mahdollisti tulosten vertailun. Vertailun mukaan tilanne lasten kotona koke-massa kaltoinkohtelussa on maiden välillä hyvin samanlainen. Lähes yhtä iso osuus Tanskassa kuin Suomessakin raportoiti kokemuksia kaltoinkohtelusta. Suomessa kuitenkin tyttöjen ja poikien välinen ero kaltoinkohtelukokemuksissa on selvästi suurempi. Suomalaiset tytöt raportoivat kaltoinkohtelukokemuksia kotona huomattavasti enemmän kuin suomalaiset pojat. Tanskassa tytöt ja pojat raportoivat kokemuksia lähes yhtä paljon. (Ellonen ym. 2011.)

Pohjoismaista ainoastaan Ruotsissa on yläkouluikäisten nuorten lisäksi perehdytty myös pienempien lasten kaltoinkohteluun. Ruotsissa on pitkä historia lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun tutkimisessa (ks. Janson ym. 2011a, 30–35). Kansallisilla kyselytutkimuksilla lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua on tutkittu vuonna 1980, 2000, 2006 ja 2011. Kyselyt toteutettiin lasten vanhemmille. Kyselyjen tarkoituksena on ollut kerätä tietoa vanhempien käyttäytymisestä lasta kohtaan kysymällä, miten vanhempi käyttäytyy lasta kohtaan vanhemman ja lapsen joutuesssa ristiriitatilanteeseen keskenään. Vanhemman käyttäytymiselle annettiin vaihtoehtoja rakentavasta keskustelusta aina lyömiseen asti. Vuonna 2000, 2006 ja 2011 vanhemmille suunnatun kyselyn rinnalle tuli yläkouluikäisille suunnattu kysely vastaavista kaltoinkohtelukokemuksista lapsen itsensä kertomana. (Janson ym. 2011a.)

Koska vanhemmille suunnattua kyselyaineistoa on kerätty Ruotsissa samalla menetelmällä useampana eri vuotena, mahdollistavat tulokset ilmiön ajallisen kehityksen kuvaamisen. Tutkimusten mukaan vauvaikäisten lasten ravistelu on vähentynyt Ruotsissa merkittävästi mittausten aikana ja vuonna 2011 alle 2-vuotiaiden ravisteluja ei raportoitu yhtään. Yli 2-vuotiaisiin lapsiin tarttuminen ja ravistelu on puolestaan viime vuosina lisääntynyt. Vuonna 1980 joka toinen vanhempi kertoi tarttuneensa lapseen ja ravistelleensa tätä. Tultaessa vuoteen 2000 osuus oli laskenut merkittävästi, aina 12 prosenttiin asti. Vuonna 2006 niiden vanhempien osuus, jotka ovat tarttuneet lapseen ja ravistelleet häntä, oli taas noussut

26 prosenttiin. Tultaessa vuoteen 2011 nousu oli jatkunut 30 prosenttiin. (Janson ym. 2011a.)

Uusimpaan vuonna 2011 tehtyyn kyselyyn vastasi yhteensä 1358 ruotsalaista alle 12-vuotiaan lapsen vanhempaa. Kyselyn vastausprosentti oli 55. Alkuperäinen otos muodostettiin alle 12-vuotiaiden lasten mukaan ja kysely lähetettiin kyseisen lapsen huoltajalle, joista toinen vastasi kyselyyn. Huoltajat saivat itse päättää, kuka kyselyyn vastaa. Suurin osa (67 prosenttia) vastanneista oli äitejä. (Janson ym. 2011a.)

Käsillä olevan tutkimuksen aineisto on toteutettu samalla menetelmällä ja samalla mittarilla kuin edellä kuvattu ruotsalainen tutkimus. Tässä tutkimusraportissa tullaan siten myös vertaamaan suomalaisten vanhempien vastauksia ruotsalaisten vanhempien vastauksiin. Vertailua rajoittaa kuitenkin se, että Ruotsissa isät vastasivat kyselyyn aktiivisesti, minkä seurauksena ruotsalaisen tutkimuksen tuloksissa äitien ja isien toimintaa kuvataan yhdessä vanhempien toimintana. Valitettavasti suomalaisessa aineistossa isiä on sen verran vähän, että äitien ja isien vastausten yhdistäminen ei ole mahdollista, vaikka se oli tutkimuksen alkuperäinen tarkoitus. Siksi suomalaisia ja ruotsalaisia tutkimustuloksia verrataan tässä raportissa varsin yleisellä tasolla. On kuitenkin mielenkiintoista nähdä edes yleisellä tasolla, missä määrin suomalaisten ja ruotsalaisten vanhempien vastaukset muistuttavat toisiaan.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tausta

Idea tämän tutkimuksen toteutukseen heräsi vuonna 2008 tehdyn lapsiuhritutkimuksen yhteydessä. Lapsiuhritutkimuksen myötä saatiin arvokasta tietoa yläkouluikäisiin lapsiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta (Ellonen ym. 2008). Samalla huomattiin, että sitä nuoremmista lapsista ei ole olemassa mitään vastaavaa tietoa. Kaikki tutkimustieto perustui pääsääntöisesti ylikouluikäisiin (Ellonen ym. 2007).

Tutkimusta alle 13-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta lähdettiin suunnittelemaan edellä kuvattujen amerikkalaisten tutkimusten (Finkelhor ym. 2005) ja ruotsalaisen tutkimuksen (Janson ym. 2007; Janson ym. 2011a) perusteella. Suunniteltu tutkimusasetelma pilotoitiin vuonna 2008. Vaikka edellä mainitut tutkimukset olivat osoittaneet, että vanhemmat vastaavat avoimesti omasta käyttäytymisestään lastaan kohtaan nimettömänä toteutetussa kyselyssä, haluttiin menetelmää vielä testata pilottitutkimuksella ennen varsinaisen aineiston keruuta.

Pilotti toteutettiin yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa. Postikyselyn sijaan kysely jaettiin neuvoloissa kaikille 2-4-vuotiaiden vanhemmille rajatun kuuden kuukauden aikana. Pilotin tulokset sekä aineiston keruun arviointi on raportoitu muualla (Ellonen & Kääriäinen 2010; Hentilä ym. 2010; Koivula ym. 2011), mutta kokonaisuudessaan aineiston keruu ei ollut erityisen onnistunut. Vastauksia saatiin vain 12 prosentilta vanhemmista, jotka kävivät kyseisenä aikana neuvolassa. Jälkikäteen tarkastelu kuitenkin paljasti, että vähäinen vastausmäärä ei johtunut vanhempien haluttomuudesta vastata kyselyyn vaan siitä, että kyselyn jakelu neuvoloiden kautta ei ollut onnistunut. Kaikki terveydenhoitajat eivät olleet syystä tai toisesta antaneet kyselyjä kaikille vanhemmille. Siinä mielessä pilotti ei tarjonnut mahdollisuutta arvioida vanhempien vastaamisaktiivisuutta.

Saadut vastaukset antoivat kuitenkin luottavaisen kuvan vanhempien rehellisyydestä kyselyssä. Vanhemmat paitsi vastasivat strukturoituihin kysymyksiin erilaisista kaltoinkohtelun muodoista, myös kuvasivat omin sanoin avointen kysymysten kohtaan, millaisiin tilanteisiin kaltoinkohtelu oli liittynyt. Lisäksi vastaajat saivat lopuksi kirjoittaa avoimesti mitä tahansa väkivaltaan liittyvää ja vanhemmat kirjoittivat avoimesti huolistaan. Vastausten laatu antoi siten tukea menetelmän toimivuudelle myös Suomessa. Tämän onnistumisen sekä ruotsalaisten kokemuksen myötä varsinaista aineistoa lähdettiin keräämään Suomessa vuonna 2011. Tutkimuksessa päädyttiin käyttämään ruotsalaisten tutkimuksissaan käyttämä kyselylomaketta, jotta suomalaisten vanhempien vastauksia voitaisiin verrata ruotsalaisten vanhempien vastauksiin.

4.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksen alkuperäinen tarkoitus oli kuvata 0-12-vuotiaiden lasten vanhempien toimintamalleja siinä, miten lapsiperheissä ratkaistaan lapsen ja vanhemman välisiä ristiriitatilanteita. Suurin osa suomalaisen kyselyyn vastanneista vanhemmista oli kuitenkin äitejä, minkä seurauksena tutkimuksen tulokset kertovat pääasiassa äitien toiminnasta ristiriitatilanteissa, ei niinkään molempien vanhempien. Tässä tutkimuksessa tullaankin keskittymään erityisesti äitien toimintaan lapsen kanssa ilmenneiden ristiriitatilanteiden yhteydessä. Myös isien toimintaa kuvataan, mutta yleisemmällä tasolla.

Tutkimuksessa kuvataan sekä myönteisiä ristiriitojen ratkaisumalleja että niitä ratkaisumalleja, joissa lapsi on tullut tavalla tai toisella kaltoinkohdelluksi. Tutkimuksen pääpaino on lapsiin kohdistuvassa kaltoinkohdellussa, koska se tuo parhaiten esiin lapsiperheissä koettuja arjen haasteita. Lisäksi tutkimuksessa kuvataan 0-12-vuotiaiden lasten vanhempien ajatuksia ja näkemyksiä kasvatuksesta.

Tutkimuksen alkuperäisenä tarkoituksena oli myös vertailla tutkimuksen tuloksia vastaavaan ruotsalaiseen tutkimukseen. Ruotsalaiset ovat raportoineet oman tutkimuksensa tuloksia kuvaamalla vanhempien toimintamalleja. Heidän tuloksissaan isien ja äitien vastaukset ovat siis yhdessä (Janson ym. 2011a). Tämän tutkimuksen tuloksia tarkastellaan isien vähäisen vastaajamäärän takia erikseen äitien ja isien osalta, minkä seurauksena vertailu suomalaisten ja ruotsalaisten tulosten välillä ei ole mahdollista alkuperäisen suunnitelman tarkkuudella. Vertailu kun tehdään ruotsalaisen tutkimuksen raportin perusteella eikä aineisto itsessään ole käytössä. Vertailua tehdään kuitenkin tutkimuksen loppupuolella mahdollisuuksien mukaan.

4.3 Otos

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Koska ensisijainen kiinnostus oli aikuisten lapsiinsa kohdistamissa toimissa, muodostettiin tutkimuksen kohdejoukko suomalaisista lapsista. Tutkimuksen perusjoukkona olivat alle 13-vuotiaat (vuosina 1999 – 2011 syntyneet) Manner-Suomessa vakinaisesti asuvat lapset, joiden äidinkieli on suomi tai ruotsi. Maahanmuuttajataustaiset perheet jätettiin otoksen ulkopuolelle, sillä tutkimuksessa käytetyn otoksen koko ei olisi painotuksesta huolimatta tuonut aineistoon riittävästi maahanmuuttajia, jotta heidän kokemuksistaan omana ryhmänä voitaisiin kertoa luotettavasti. Kyselyn toteutus monikielisenä ei myöskään ollut tutkimushankkeessa mahdollista. Myös laitosväestö rajattiin otoksen ulkopuolelle. Otos poimittiin syyskuussa 2011 systemaattisella satunnaisotannalla Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tieto-

kannasta. Otoksen koko oli 6000 lasta. Poimintaa varten otantakehikkona käytetty tietokanta lajiteltiin kotipaikkatunnuksen mukaan, jolloin saatiin alueellisesti oikein jakautunut otos.

4.4 Tiedonkeruu

Kysely oli tarkoitettu otokseen tulleiden lasten huoltajien vastattavaksi. Huoltajia ei määritelty nimeltä, vaan kirjeet lähetettiin lapsen nimellä lapsen osoitteeseen siten, että lapsen nimen yläpuolelle tulostettiin sanat ”Lapsen huoltajalle” ja saatekirjeessä neuvottiin lapsen yhtä huoltajaa täyttämään lomake. Mikäli lapsella asui kyseisessä osoitteessa kaksi huoltajaa, jäi huoltajien päätettäväksi, kumpi kyselyyn vastaa. Kyselyyn sai vastata joko internetin välityksellä tai paperilomakkeella. Ensimmäisen yhteydenoton jälkeen lähetettiin yhteensä kolme karhukirjettä niille huoltajille, jotka eivät olleet vastanneet kyselyyn. Aineisto kerättiin marras-joulukuussa 2011. Aineiston keruun toteutti Tilastokeskus.

4.5 Tutkimusaineisto

Kyselyyn saatiin yhteensä 3170 vastausta. Vastausprosentti oli siten 53. Vastausprosentti vastaa hyvin nykyisten postikyselyjen vastausprosenttia sekä Ruotsissa vuonna 2011 kerätyn vastaavan aineiston vastausprosenttia. Kyselyyn vastanneista huoltajista 55 prosenttia vastasi internetissä ja 45 prosenttia paperilomakkeella. Internetissä vastaamiseen kuluneen ajan mediaani oli noin 18 minuuttia. Tämän pituista vastaamisaikaa pidetään yleisesti ottaen kyselytutkimuksissa kohtuullisena.

Web- ja postikyselyaineistot tarkistettiin erikseen, minkä jälkeen aineistot yhdistettiin. Aineistosta poistettiin tyhjät lomakkeet tai tuplavastaukset. Molemmissa aineistoissa tutkittiin mahdollisia loogisuusvirheitä ja ääriarvoja. Postikyselyaineistoon korjattiin tarkistusten yhteydessä löytyneet tallennusvirheet. Aineistosta poistettiin 23 lomaketta, joissa huoltaja oli vastannut muusta kuin otoksessa tarkoitettusta lapsesta, ja yksi lomake, josta vastaaja oli poistanut kohdenumeron. Tutkimusaineistoon liitettiin seuraavat taustatiedot Tilastokeskuksen rekisteristä: Lapsen sukupuoli, syntymävuosi, ikä, maakunta, suuralue, tilastollinen kuntaryhmä, Aluehallintovirasto AVI, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus EL. Lopuksi aineistoon lisättiin vielä painokertoimet.

4.6 Aineiston luotettavuus

Kuten yleensäkin posti- tai internetkyselyissä, kaikki kyselyn saaneet eivät vastaa kyselyyn ja vain osalle tuosta kadosta voidaan määrittää täsmällinen syy. On kuitenkin tärkeä arvioida vastaamatta jättäneiden ominaisuuksia, jotta analysoitava otos ei poikkea liikaa tutkimuksen perusjoukosta. Katoanalyysin jälkeen tässä aineistossa ei ilmennyt mitään ylipeitoksi laskettavia kadon syitä. Lapsen ikää katsottaessa näyttäisi siltä, että pienempien lasten huoltajat vastasivat kyselyyn hieman aktiivisemmin kuin yli 5-vuotiaiden lasten huoltajat. Suuralueen mukaan tarkasteltaessa Helsinki-Uusimaa -alueella vastausaktiivisuus oli hieman alhaisempi kuin muualla. Maakunnittain vertaillen Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa oli alhaisin vastausaktiivisuus ja Etelä-Savossa korkein. Painokertoimien avulla aineisto saatiin kuitenkin edustamaan perusjoukkoa. Painotuskriteereinä käytettiin sukupuolta, suuraluetta ja lapsen ikää (ikäryhminä 0-2, 3-6, 7-12). Painokertoimia käytetään analyysissä, vaikka erot painottamattoman ja painotetun otoksen välillä olivat varsin pienet.

Aineiston luotettavuutta tulee miettiä myös siitä näkökulmasta, miten luotettavasti huoltajat ovat vastanneet kysymyksiin. Nimettömissä kyselytutkimuksissa varmaa tietoa vastausten paikkansapitävyydestä ei voida koskaan saada, jolloin vastausten luotettavuus tästä näkökulmasta perustuu aina arvioon. Aikaisemmissa tutkimuksissa on arvioitu, miten ihmiset yleisesti vastaavat näihin niin sanottuihin itseilmoitusmenetelmällä kerättäviin kyselyihin. Itseilmoitusmenetelmään perustuvaa tiedonkeruuta pidetään niiden perusteella toimivimpana menetelmänä viranomaiskontrollin piilossa olevien asioiden mittaamisessa. (Kivivuori 2006; Ellis ym., 2010). Itseilmoitusmenetelmään liitetään kuitenkin yli- tai aliraportoimismahdollisuus, jolloin tulokset vääristyvät (Ellis ym. 2010). Mutta mitä suurempi aineisto on kyseessä, sitä satunnaisemmaksi yksittäiset yli- tai aliarvioituiden vastaukset muuttuvat ja niiden vaikutus kokonaiskuvaan vähenee.

Tässä kyseissä aineistossa voidaan karkeasti arvioida mahdollista yli- tai aliraportoimista vertaamalla yhden kysymyksen jakaumaa lapsiuhrikyselyn jakaumaan 12-vuotiaiden lasten osalta. Lapsiuhrikysely toteutettiin vuonna 2008 ja siinä kysyttiin kuudesluokkalaisilta, onko äitisi läimäissyt tai lyönyt sinua viimeisten 12 kuukauden aikana (Sariola & Ellonen 2008). Tässä huoltajille suunnatussa kysytyttiin, oletko sinä läimäissyt tai lyönyt lastasi viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Molemmista aineistosta on siis erotettavissa 12-vuotiaiden lasten ryhmä, joilta on kysytty, onko äiti läimäissyt tai lyönyt kuluneen vuoden aikana.

Lapsiuhritutkimuksen mukaan 2,3 prosenttia 12-vuotiaista lapsista raportoi äidin läimäisseen tai lyöneen häntä viimeisten 12 kuukauden aikana. Käsillä oleva vanhemmille suunnatun kyselyn mukaan kolme prosenttia äideistä kertoo läimäisseensä tai lyöneensä lastaan viimeisten 12

kuukauden aikana. Prosentti perustuu molempien aineistojen kohdalla painottamattomaan otokseen. Ero tuloksessa on siis 0,7 prosenttiyksikköä. Kun tarkastellaan ostosten tulosten luottamusvälejä, ero ei ole tilastollisesti merkitsevä. Tuloksia voidaan siten pitää samansuuntaisina eivätkä tarkastelu siten selkeästi tue epäilyä huoltajien ali- tai yliportoimisesta.

Oman haasteensa tutkimustulosten luotettavuuden arviointiin asettaa myös se, että suurin osa vastaajista oli naisia eli lasten äitejä. Kuten aiemmin on jo todettu, se, että vain noin joka kymmenes vastaaja oli lapsen isä, ei mahdollista tutkimustulosten esittelyä alkuperäisen tarkoituksen mukaan vanhempien näkökulmasta, vaan tarkastelu tulee tehdä erikseen äideille ja isille. Isien tuloksien kohdalla on syytä pohtia myös sitä, missä määrin tämä vastanneiden isien joukko kuvaa 0-12-vuotiaiden lasten isiä yleisesti, vai ovatko kyselyyn vastanneet vain tiettyntyyppiset isät, jotka mahdollisesti poikkeavat myös kasvatustoimintamallien osalta isistä keskimäärin. Valikoitumisen problematiikka liittyy aina kyselytutkimusten luotettavuuden arviointiin, mutta sen merkitys korostuu, jos vastaajajoukko on pieni. Toki voidaan ajatella, että vastaavaa valikoitumista on havaittavissa myös äitien vastauksissa, mutta sen merkitys kokonaistulosten kannalta on vähäinen, koska äitien vastaajajoukko on suuri ja edustaa hyvin perusjoukkoa. Isien kohdalla tämä valikoitumisen mahdollisuus on syytä pitää mielessä tuloksia tulkittaessa.

4.7 Mistä tutkimuksen tulokset kertovat?

Tämän tutkimuksen aineiston perusajatus on siis ruotsalaista tutkimusta seuraten se, että tutkimuksen otos on muodostettu lasten mukaan edustavaksi. Kysely on kuitenkin osoitettu vanhemmille. Vanhemmat ikään kuin kertovat, missä määrin lapsiin kohdistuu kaltoinkohtelua kotona.

Vastaava lähestymistapa on nähtävissä amerikkalaisten tutkimuksissa (Finkelhor ym. 2005). Amerikkalaisissa tutkimuksissa asetelma kuvataan niin, että vanhemmat toimivat ikään kuin informantteina lasten kokemuksista. Heidän tutkimusasetelmansa perustuu siihen, että jos lapsi on vähintään 10-vuotias, lapsen kokemuksia kysytään häneltä itseltään, ja jos lapsi on alle 10-vuotias, lapsen kokemuksista raportoi vanhempi. Sekä lasten että vanhempien antamaa tietoa analysoidaan siis tietona lasten kokemuksista.

Amerikkalaisiin tutkimuksiin nähden voidaan kuitenkin esittää kysymys, kertovatko vanhempien vastaukset todellisuudessa lasten kokemuksista. Kokemus sanana viittaa kuitenkin hyvin subjektiiviseen asiaan. Teko ja kokemus teosta eivät välttämättä siksi aina mene yksi yhteen. Varsinkin joidenkin lievempien tekojen kohdalla, kuten esimerkiksi tukistaminen, lapsi voi kokea sen kaltoinkohteluksi ja kysyttäessä asiaa häneltä, raportoida sen tukistamiskokemuksena, kun taas vanhempi ei koe

samaa tapahtumaa tukistamiseksi ja jättää sen raportoimatta. Vakavampien tekojen kohdalla tällainen on epätodennäköisempää, mutta puhuttaessa esimerkiksi juuri kuritusväkivallaksi miellettyistä teoista, ei vanhemman teko ja lapsen kokemus välttämättä ole sama asia.

Ruotsalaisessa tutkimuksessa ei puhuta amerikkalaisen tutkimuksen tapaan lasten kaltoinkohtelukokemuksista vaan lapsiin kotona kohdistuvasta kaltoinkohtelusta ja vanhempien käyttäytymisestä lasta kohtaan. Käsillä olevassa suomalaisessa tutkimuksessa toimitaan tässä suhteessa samoin. Tuloksista voidaan siten sanoa, kuinka yleistä lapsiin kohdistuva kaltoinkohtelu on, mutta todellisia kaltoinkohtelukokemuksia lapsilla voi olla huomattavasti tätä enemmän. Se, että otos on kuitenkin muodostettu lapsista eikä vanhemmista itsestään, turvaa sen, että aineistossa on kaikenikäisten lasten vanhempia ja että lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua voidaan tässä mielessä tarkastella myös lasten näkökulmasta.

4.8 Tutkimusetiikka

Tutkittaessa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa on tutkimuseettiset näkökohdat erityisen tärkeä huomioida. Mikäli tällaisesta arkaluontoisesta aiheesta kysytään lapsilta itseltään, ovat tutkimuseettiset näkökohdat erityisen olennaisia (Ellonen & Pösö 2010). Yksi tutkimusetiikan peruslähtökohta on se, että kyselyihin vastaaminen on vapaaehtoista ja päätös osallistua perustuu vastaajan omaan päätökseen, joka puolestaan perustuu toisaalta riittävään tietoon kyseisestä kyselystä ja toisaalta kykyyn tehdä itsenäisiä päätöksiä. Lasten kohdalla keskustellaan usein siitä, minkä ikäinen lapsi on kykenevä tekemään itse päätöksen siitä, haluaako osallistua kyselyyn vai ei. Tässä tutkimuksessa kysymyksiä ei esitetty lapsille, vaan lasten vanhemmilta. Vanhemmille tarjottiin myös etukäteistietoa kyselystä päätöksen teon perustaksi sekä kyselyn saatekirjeessä että tarjoamalla yhteystietoja lisätietoja varten. Saatteessa kerrottiin, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Saatteessa myös kerrottiin, mihin tarkoitukseen aineisto kerätään sekä se, että aineisto tullaan taltioimaan Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon mahdollista myöhempää käyttöä varten.

Kyselyyn vastattiin nimettömästi. Vastaajille vakuutettiin saatteessa vastausten pysyvän tunnistamattomina. Anonymiteetin turvaamisen lisäksi tutkimuksen luottavuuden kannalta onkin erityisen tärkeää saada vastaaja myös vakuuttuneeksi siitä, että vastaukset pysyvät nimettömänä ja että kukaan vastaaja ei ole missään tutkimuksen vaiheessa tunnistettavissa. Aineiston keruun toteutti Tilastokeskus, joka myös muodosti otoksen ja oli siten ainoa instanssi, joka tiesi, kenelle kyselyt lähetetään. Tilastokeskuksella on Julkisuuslakiin perustuva vaihtilovelvollisuus liittyen tutkimusten tietoihin. Kyselylomakkeet oli numeroitu viivakoodin

avulla, jotta Tilastokeskus pystyi seuraamaan karhukirjeitä varten, kuka ei ole vastannut kyselyyn. Tutkija sai yhden yhteydenoton liittyen kyselylomakkeen viivakoodiin. Yhteydenotossa epäiltiin kyselyn anonymiteettiä viivakoodin takia. Numerotunnisteita, nimi- tai osoitetietoja tai muita tunnistetietoja ei kuitenkaan koskaan tallennettu aineistoon eikä edes aineistoa analysoinut tutkija nähnyt niitä missään aineiston keruun vaiheessa.

4.9 Kysymykset

Tutkimuksen kyselylomake on suomenkielisenä kokonaisuudessaan liitteessä 1.² Kyselylomake rakennettiin pitkälti aikaisempien tutkimusten kysymyksiin nojaten. Tässä raportissa tarkastellut kysymykset perustuvat ruotsalaisten tutkimukseen (Janson ym. 2011a). Niihin on tehty ainoastaan kaksi lisäystä. Ruotsalaistutkimuksen kysymysten lisäksi suomalaisessa kyselyssä kysyttiin lasten kotona näkemästä väkivallasta sekä mahdollisista huoltajuusjärjestelyihin liittyvistä ongelmista. Näitä kysyttiin erillisillä kysymyskokonaisuuksilla niiden kysymysten jälkeen, joilla kartoitettiin ruotsalaisten tapaan kotona tapahtuvaa kaltoinkohtelua.

Poiketen ruotsalaistutkimuksesta suomalaisessa kyselyssä kartoitettiin lisäksi myös lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa kodin ulkopuolella. Tässä osassa kyselyä seurattiin suomalaisen vuonna 2008 toteutetun lapsiuhritutkimuksen kysymyksiä (Ellonen ym. 2008). Näitä kysymyksiä ei analysoida tässä tutkimuksessa mutta kysymykset on nähtävissä liitteenä olevassa kyselylomakkeessa. Tässä raportissa keskitytään kuvaamaan lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua kotona, ja vanhempien ajatuksia kavatuksesta. Tulokset lapsiin kohdistuvasta väkivallasta kodin ulkopuolella raportoidaan toisaalla.

4.10 Kyselyyn vastanneet vanhemmat

Taulukossa 1 on kuvattu kyselyyn vastanneita vanhempia taustamuuttujien mukaan. Suurin osa (88 %) vastanneista oli äitejä, kuten aiemmin on jo tullut esille. Suurin osa vastaajista oli iältään 30–39 vuotta ja asuivat lapsen toisen biologisen vanhemman kanssa. Ahkerimmin vastasivat 7–12-vuotiaiden lasten vanhemmat. Lapsen sukupuolen mukaan aineisto jakautuu suhteellisen tasaisesti.

2 Kyselylomakkeen ruotsinkielinen versio löytyy Poliisiammattikorkeakoulun internet sivuilta www.polamk.fi - tutkimus- tutkimusauet - Teema: Lapsiin kohdistuva väkivalta - Väkivalta lasten kokemana ja poliisien tutkimana.

Kun verrataan vastaajien ominaisuuksia ruotsalaiseen tutkimukseen vastanneisiin, selkein ero oli se, että Ruotsissa 67 prosenttia vastaajista oli äitejä ja 33 prosenttia isä, kun taas Suomessa isien osuus oli vain 12 prosenttia. Suomessa hieman suurempi osa pienten lasten vanhemmista vastasi kyselyyn verrattuna Ruotsiin. Ruotsissa vain kymmenen prosenttia vastanneista oli 0–2-vuotiaiden lasten vanhempia, kun Suomessa vastaava osuus oli 20 prosenttia. Muiden kohdalla erot ovat muutaman prosentin luokkaa (Janson 2011a, 78).

Taulukko 1. Kyselyyn osallistuneiden vanhempien, tutkimuksen kohteena olleiden lasten sekä perheiden ominaisuuksia

	%	N
<i>Lapsen sukupuoli</i>		
Tyttö	48	1514
Poika	52	1632
<i>Lapsen ikä</i>		
0-2	20	635
3-6	34	1068
7-12	46	1443
<i>Vastaaja suhde lapseen</i>		
Äiti	88	2752
Isä	12	379
<i>Vastaajan ikä</i>		
20-29	11	354
30-39	54	1709
40-49	31	966
50 tai yli	4	110
<i>Perherakenne</i>		
Yksinhuoltaja	10	314
Ydinperhe	84	2649
Uusperhe	5	167
<i>Vastaajan koulutus</i>		
Peruskoulu	4	115
Lukio	5	162
Ammatillinen tutkinto	46	1458
Yliopisto tai korkeakoulu	42	1316
Ei loppuun suoritettua koulutusta	<1	9
Jokun muu koulutus	2	20
<i>Lapsia perheessä</i>		
Yksi lapsi	19	586
Kaksi lasta	45	1399
Kolme lasta	23	724
Vähintään neljä lasta	13	412
N		3146

4.11 Aineiston analyysi ja kirjan rakenne

Aineiston analyysi perustuu yksinomaan kuvaileviin analyysihin. Analyysissä käytetään pääasiassa ristiintaulukointia sekä yksilutteisia ja-kaumia. Raportin tarkoituksena on kuvata erilaisten rakentavien ristiriitojen ratkaisumallien yleisyyttä, lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun yleisyyttä sekä vanhempien näkemyksiä kasvatuksesta toisaalta yleisellä tasolla ja toisaalta taustamuuttujien mukaan eriteltyinä. Raportissa ei kuitenkaan pyritä selittämään näitä ilmiöitä.

Koska tutkimuksen aineisto edustaa perusjoukkoa, tehdään ristitaulukoiden yhteydessä tilastollisia testejä, joiden perusteella arvioidaan otoksessa esiintyvien tulosten yleistettävyyttä perusjoukkoon. Analyysissä käytettiin χ^2 -testiä ja p-arvoa tulkitaan 0,05 luottamustasolla. Tilastollisten testien tulokset on merkitty taulukoihin käyttämällä * merkintää. Merkki viittaa siihen, että esitetty tulos on tilastollisesti merkitsevä vähintään 95 % luottamustasolla ja siten yleistettävissä tutkimuksen perusjoukkoon.

Raportin tulosluvut rakentuvat teemoittain. Ensin käsitellään vanhempien ajatuksia kasvatuksesta ja kuritusväkivallasta (luku 5). Toiseksi kuvataan niitä tapoja, joilla vanhemmat ratkaisevat kotona ristiriitoja lapsen kanssa (luku 6). Sen jälkeen avataan vanhempien tuntemuksia siitä, millaiseksi he tunsivat itsensä edellisen lapsen kanssa tulleen ristiriidan yhteydessä (luku 7). Sen jälkeen tarkastellaan vanhempien arvioita siitä, missä määrin lapset näkevät kotonaan väkivaltaa muiden perheenjäsenten välillä (luku 8). Tämän jälkeen tarkastellaan, missä määrin samat lapset sekä näkevät kotonaan väkivaltaa että ovat väkivallan kohteena (luku 9). Lisäksi tarkastellaan, miten lapsiin kohdistuva kuritusväkivalta jakautuu alueellisesti sekä ikäryhmittäin (luku 10). Lopuksi perehdytään ristiriitatilanteisiin, jotka liittyvät vanhemman ja lapsen tapaamisiin avioero-perheissä (luku 11). Näiden varsinaisten tuloslukujen jälkeen tuloksia verrataan ruotsalaiseen vastaavaan tutkimukseen (luku 12), jonka jälkeen vedetään tuloksista johtopäätöksiä (luku 13).

5 VANHEMPIEN AJATUKSIA KASVATUKSESTA

Tässä luvussa käsitellään kyselyyn vastanneiden vanhempien asenteita ja ajatuksia kasvatuksesta. Vanhempien asenteiden tarkastelu on tärkeää, sillä voidaan olettaa, että vanhemmat, jotka hyväksyvät esimerkiksi ruumiillisen kurituksen, helpommin myös käyttävät sitä. Asenteiden tarkastelu on myös siksi tärkeää, että ne usein siirtyvät seuraaville sukupolville ja pitävät siten yllä ruumiillisen kurituksen toimintakulttuuria.

Seuraavassa esitellään ensin ne kyselylomakkeen kysymykset, joihin tämän luvun tulokset perustuvat. Kysymyksen perässä oleva numero viittaa kysymyksen numeroon alkuperäisessä kyselylomakkeessa, joka on raportin liitteenä. Tuloksia esitellään ensin äitien osalta eritellen vastauksia taustamuuttujien mukaan. Lopuksi tarkastellaan isien vastauksia yhtenä kokonaisuutena, koska isien vastauksia ei ole mahdollista eritellä taustamuuttujien mukaan vastausten vähäisyyden takia.

5.1 Kysymykset

Vastaajilta kysyttiin ensin, millaisia asioita he painottavat lapsen kasvatuksessa. Asiaa kysyttiin kysymyksellä, ”*painotatteko joitakin tiettyjä asioita lapsenne kasvatuksessa?*” (kysymys 14). Vastaajalle annettiin vastausvaihtoehdot, joista sai valita kolme tärkeintä asiaa. Vastausvaihtoehdot olivat:

Sovituista ajoista (myös ruoka-ajoista) on pidettävä kiinni
Jokaisen on odotettava omaa vuoroaan
On oltava kohtelias toisia kohtaan, tervehdittävä asianmukaisesti jne.
On oltava oikeudenmukainen
On oltava rehellinen
On oltava huomaavainen toisia kohtaan / välitettävä muista
Ei saa nahistella muiden kanssa eikä ärsyttää tai uhkailla heitä
Jotain muuta
Emme painota mitään seikkaa muita enemmän

Lisäksi vastaajalta kysyttiin hänen mielipiteitään siitä, miten vanhempi saa toimia tottelemattoman tai ärsyttävän lapsen kanssa. Asiaa lähestyttiin neljällä eri kysymyksellä. Ensinnä vanhemmilta kysyttiin, *saako vanhempi antaa lapselleen korvapuustin, jos lapsi on suuttanut vanhempansa* (kysymys 21a). Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat *saa antaa, joskus saa joskus ei, ei koskaan, en osaa sanoa*. Toiseksi vanhemmilta kysyttiin, *saako vanhempi lyödä tottelematonta lastaan, jos vanhempi perustelee*

lyönnin lapselle (kysymys 21b). Vastausvaihtoehdot olivat *saa lyöä, joskus saa, joskus ei, ei koskaan, en osaa sanoa*. Kolmanneksi vanhemmilta kysyttiin, *saako vanhempi tarttua lapseen kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suuttanut vanhempansa* (kysymys 21c). Kysymyksessä tarjottiin erilaisia vaihtoehtoja, joista vastaaja sai valita tarvittaessa useamman. Vaihtoehdot olivat:

Saa, jos lapsi käyttäytyy huonosti kotona
Saa, jos lapsi käyttäytyy huonosti kodin ulkopuolella
Saa, jos lapsi kiellosta huolimatta tekee vahinkoa ympäristölleen
(esim. piirtää tapettiin)
Saa, jos lapsi kiellosta huolimatta asettaa itsensä vaaralle alttiiksi
Ei saa. Vanhempi ei koskaan saa ravistella lastaan kovakouraisesti.
En osaa sanoa

Neljänneksi vanhemmilta kysyttiin, *mitä seuraavista asioista vanhempi saa tehdä, jos hän suuttuu lapselleen* (kysymys 21d). Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat:

Antaa lapselle korvapuusteja, läimäyttää tätä tai antaa tälle selkäsaunan
Uhata lasta kielloilla tai lyönneillä
Lopettaa lapsen viikko- tai kuukausirahan antamisen
Kieltää lasta menemästä ulos kavereiden kanssa
Vanhempi ei saa tehdä mitään yllä mainitusta asioista, riippumatta siitä, mitä lapsi on tehnyt
En osaa sanoa.

Viimeisenä kasvatuseränsä kysymyksenä tutkimuksessa kysyttiin, *onko lapsen ruumiillinen kuritus vastaajan mielestä sallittua Suomessa* (kysymys 22). Vastausvaihtoehdot olivat:

On. Suomessa ei mikään laki kiellä ruumiillista kurittamista
On, mutta valmisteilla on laki, joka kieltää ruumiillisen kurittamisen
Ei ole. Suomen lainsäädäntö kieltää lapsen ruumiillisen kurittamisen.

5.2 Vanhempien kasvatuksessa painottamat asiat

Taulukossa 2 on tarkasteltu äitien eri kasvatuspainotuksia. Taulukossa mainittu tilastollisen testin tulos viittaa aina yhden kasvatuseränsä ja yhden taustamuuttujan väliseen suhteeseen. Mikäli testin kohdalla on tähti, p-arvo on pienempi kuin 0,05 ja tulos on siten tilastollisesti merkitsevä. Tulos on tällöin yleistettävissä kaikkiin suomalaisiin 0-12-vuotiaiden lasten perheisiin.

Taulukko 2. Äitien painotuksia kasvatuksessa taustamuuttujien mukaan: Niiden äitien osuus, jotka valitsivat seuraavia asioita kolmen tärkeimmän kasvatuseriaatteen joukkoon, %

	Sovitut ajat	Oma vuoro	Kohteellisuus	Oikeudenmukaisuus	Rehellisyys	Huomautus	Ei nahistelua	Ei mitään muuta enemmän
Kaikki	27	13	35	32	68	57	22	12
<i>Lapsen sukupuoli (N=2750)</i>								
Tyttö	26	14	35	33	67	58	16	12
Poika	27	12	35	32	68	56	28	12
p < 0,05							*	
<i>Lapsen ikä (N=2750)</i>								
0-2	22	20	31	27	42	53	23	20
3-6	17	15	37	32	68	63	24	11
7-12	37	7	35	35	81	55	20	8
p < 0,05	*	*		*	*	*		*
<i>Vastaajan ikä (N=2747)</i>								
20-29	26	17	35	27	55	48	25	18
30-39	24	14	34	31	67	60	22	12
40-49	31	9	37	37	74	56	20	10
50 tai yli	38	8	33	40	81	58	25	10
p < 0,05	*	*		*	*	*		*
<i>Perherakenne (N=2740)</i>								
Yksinhuoltaja	38	14	34	34	75	53	23	8
Ydinperhe	24	13	35	32	66	58	22	13
Uusperhe	42	15	40	31	78	50	25	7
p < 0,05	*				*			*
<i>Vastaajan koulutus (N=2670)</i>								
Peruskoulu	38	15	33	27	66	52	27	13
Lukio	26	11	37	38	64	61	19	8
Ammatillinen tutkinto	32	13	37	30	73	51	23	12
Yliopisto tai korkeakoulu	20	13	33	35	62	64	21	12
p < 0,05	*			*	*	*		
<i>Lapsia perheessä (N=2732)</i>								
Yksi lapsi	27	12	39	29	56	53	16	17
Kaksi lasta	27	13	38	33	68	59	22	11
Kolme lasta	27	13	31	33	72	56	23	12
Vähintään neljä lasta	26	15	28	35	75	59	29	9
p < 0,05			*		*		*	*

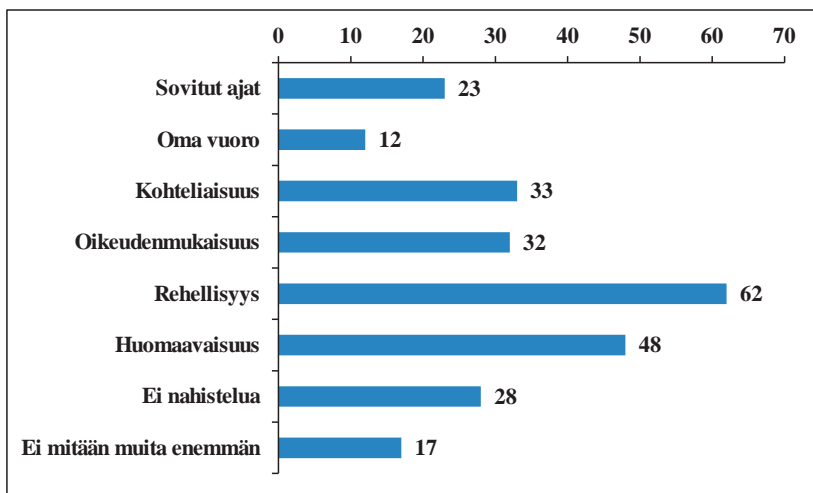
Äidit painottavat eniten rehellisyyttä ja huomaavaisuutta kasvatuksessaan. Kaksi kolmesta äidistä pitää rehellisyyttä yhtenä tärkeimmistä kasvatuseriaateista ja joka toinen huomaavaisuutta. Vähiten esitetyistä vaihtoehdoista äidit valitsivat vaihtoehtoa, joka kuvaa oman vuoron odottamisen tärkeyttä. Joka viides äiti painotti kasvatuksessaan sitä, että ei saa nahistella tai ärsyttää toisia. Joka kymmenes äiti sanoo, ettei painota mitään tiettyä asiaa enemmän kuin muita.

Äitien kasvatuksessaan painottamat asiat vaihtelevat sekä lapsen että äidin ominaisuuksien mukaan. Selvimmin vaihtelua aiheuttaa lapsen ikä, äidin ikä sekä äidin koulutustaso. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä vähemmän äidit painottavat kasvatuksessa mitään tiettyä asiaa. Alle kaksivuotiaiden ryhmässä korostuvat oman vuoron odottaminen sekä nahistelun kieltäminen verrattuna muihin ikäryhmiin. Vanhemmassa ikäryhmässä (7–12-vuotiaat) puolestaan korostuvat tärkeiden arvojen korostaminen, kuten rehellisyys ja oikeudenmukaisuus. Myös sovitusta ajoista kiinnittäminen korostuu vanhemmassa ikäryhmässä.

Se, että pienempien lasten äidit painottavat kasvatuksessaan eri asioita kuin vanhempien lasten äidit, näkyy myös siinä, että tulokset vaihtelevat äidin oman iän mukaan. Yleisesti kun voidaan olettaa, että nuoremmilla äideillä on keskimäärin nuorempia lapsia kuin vanhemmilla äideillä. Mitä vanhemmista äidistä on kyse, sitä suurempi osuus valitsi oikeudenmukaisuuden, rehellisyyden ja huomaavaisuuden yhdeksi tärkeimmistä kasvatuseriaateista.

Myös koulutustausta erottelee äitien vastauksia. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole havaittavissa mitään tietynlaista kuviota, vaan eri koulutustaustoista olevien äitien vastaukset eroavat sekalaisesti toisistaan. Selkeitä eroja on kuitenkin muutamia. Pelkän peruskoulun käyneistä äideistä huomattavasti suurempi osa korostaa kasvatuksessaan sovitusta ajoista kiinni pitämistä kuin muiden koulutusryhmien äideistä. Toki, pelkän peruskoulutuksen saaneita äitejä on hyvin vähän vastaajien joukossa (107 äitiä), joten pitkälle meneviä johtopäätöksiä tästä ryhmästä ei voida tehdä. Rehellisyyden painottaminen korostuu ammatillisen tutkinnon suorittaneiden joukossa kun taas oikeudenmukaisuus lukion suorittaneiden joukossa.

Kuviossa 1 on tarkasteltu isien vastauksia kasvatuseriaatteisiin liittyvään kysymykseen yhtenä kokonaisuutena. Isien vastaukset ovat hyvin samanlaiset kuin äitien vastaukset. Myös isistä selvästi suurin osa on valinnut rehellisuuden yhdeksi keskeisimmäksi kasvatuseriaateeksi. Isistä hieman suurempi osa korostaa nahistelun ja toisten ärsyttämisen kieltämistä verrattuna äiteihin.

Kuvio 1. Isien painotuksia kasvatuksessa: Niiden isien osuus, jotka valitsivat seuraavia asioita kolmen tärkeimmän kasvatuseriaatteen joukkoon, % (N = 380)

5.3 Vanhempien ajatukset tottelemattoman lapsen lyömisestä ja korvapuustin antamisesta

Taulukossa 3 on kuvattu äitien mielipiteet siitä, saako vanhempi antaa lapselleen korvapuustin, jos lapsi on suututtanut vanhempansa. Äitien mielipiteiden jakautumista on jälleen tarkasteltu taustamuuttujien mukaan. Taustamuuttujan nimen vieressä oleva tähti viittaa siihen, erottelee-ko kyseinen taustamuuttuja äitien vastauksia tilastollisesti merkitsevästi.

Kaikista kyselyyn vastanneista äideistä kaksi prosenttia on sitä mieltä, että vanhempi saa antaa lapselle korvapuustin, jos lapsi on suututtanut vanhempansa. Äideistä 14 prosenttia kokee sen olevan sallittua joissain tilanteissa. Äideistä 76 prosenttia ei hyväksy korvapuustia missään tilanteessa. Lähes joka kymmenes äiti ei osannut ottaa kantaa kysymykseen.

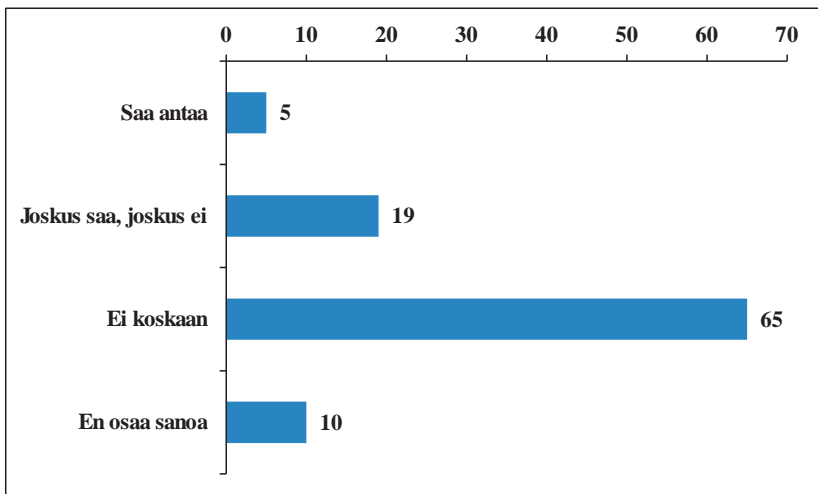
Äideistä suurempi osa hyväksyy korvapuustin antamisen pojille kuin tytöille. Lapsen ikä ei puolestaan erotellut äitien vastauksia. Äidit suhtautuvat yhtä myönteisesti korvapuustin antamiseen alle 3-vuotiaille kuin kouluikäisille. Sen sijaan äidin oma ikä näyttää olevan yhteydessä mielipiteeseen korvapuustin antamisesta. Vanhemmat äidit suhtautuvat korvapuustin antamiseen kielteisemmin. 79 prosenttia 40–49-vuotiasta ja 78 prosenttia 50 vuotta täyttäneistä äideistä ei hyväksy korvapuustia missään tilanteessa. Vastaava luku alle 30-vuotiaiden joukossa on 68 pro-

Taulukko 3. Äitien mielipiteet taustamuuttujien mukaan siitä, saako vanhempi antaa lapselle korvapuustin, jos lapsi on suuttuttanut vanhempansa, %

	Saa antaa	Joskus saa, joskus ei	Ei koskaan	En osaa sanoa	N
Kaikki	2	14	76	8	2716
<i>Lapsen sukupuoli *</i>					
Tyttö	2	13	78	7	1346
Poika	2	16	74	8	1370
<i>Lapsen ikä</i>					
0-2	2	16	74	9	649
3-6	2	14	78	6	857
7-12	2	14	76	8	1210
<i>Vastaajan ikä *</i>					
20-29	3	19	68	10	338
30-39	2	14	77	8	1534
40-49	2	13	79	7	776
50 tai yli	2	13	78	8	63
<i>Perherakenne</i>					
Yksinhuoltaja	3	12	78	8	281
Ydinperhe	2	14	76	8	2277
Uusperhe	1	22	70	7	150
<i>Vastaajan koulutus*</i>					
Peruskoulu	4	22	62	12	105
Lukio	0	12	78	10	134
Ammatillinen tutkinto	3	17	72	9	1254
Yliopisto tai korkeakoulu	1	11	82	6	1145
<i>Lapsia perheessä</i>					
Yksi lapsi	2	14	78	7	536
Kaksi lasta	2	14	76	8	1189
Kolme lasta	3	14	76	7	631
Vähintään neljä lasta	2	17	75	7	346

senttia. Koska äitien vastaukset eivät vaihdelleet juuri ollenkaan lapsen iän mukaan, ei tämä äitien iän aiheuttama ero ole selitettävissä sillä, että eri-ikäisillä äideillä on eri-ikäisiä lapsia. Nuoremmat äidit näyttävät siis suhtautuvan korvapuustin antamiseen myönteisemmin kuin vanhemmat äidit.

Vastaavasti äidin koulutustausta erottelee suhtautumista korvapuustin antamiseen. Pelkän peruskoulun käyneistä äideistä jopa useampi kuin joka neljäs hyväksyy korvapuustin antamisen ainakin joskus. Heistä nel-

Kuvio 2 Isien mielipiteet siitä, saako vanhempi antaa lapselle korvapuustin, jos lapsi on suuttanut vanhempansa, % (N = 375)

jä prosentti hyväksyy sen aina kun lapsi on suuttanut vanhempansa ja 22 prosenttia hyväksyy sen joissain tilanteissa. Kaikkein kielteisemmin korvapuustiin suhtautuivat korkeakoulutetut huoltajat. Jälleen tulee kuitenkin huomioda, että pelkän peruskoulutuksen saaneita äitejä on aineistossa kokonaisuudessaan ainoastaan 107.

Kuviossa 2 on tarkasteltu isien mielipiteitä siitä, saako vanhempi antaa lapselle korvapuustin, jos lapsi on suuttanut vanhempansa. Isistä selvästi suurempi osuus hyväksyy korvapuustin antamisen verrattuna äiteihin. Isistä joka neljäs hyväksyy korvapuustin antamisen ainakin joissain tilanteissa. vastaava osuus äideistä on 16 prosenttia.

Taulukossa 4 on kuvattu sekä äitien että isien mielipiteet siitä, saako vanhempi lyödä tottelematonta lastaan, jos vanhempi perustelee lyönnin lapselle. Koska lyömiseen suhtaudutaan selvästi korvapuustia kielteisemmin, havainnot eivät riitä mielipiteen erotteluun taustamuuttujien mukaan edes äitien osalta.

Taulukko 4. Äitien ja isien mielipiteet siitä, saako vanhempi lyödä tottelematonta lastaan, jos vanhempi perustelee lyönnin lapselle, % (N)

	Saa lyödä	Joskus saa, joskus ei	Ei koskaan	En osaa sanoa
Äidit	< 1 (7)	2 (59)	94 (2596)	2 (57)
Isät	< 1 (2)	4 (15)	91 (345)	3 (13)

Koko aineistosta vain yksittäiset (alle 1 prosentti) äidit ja isät olivat sitä mieltä, että vanhempi saa aina lyödä lasta, jos vanhempi perustelee lyönnin lapselle. Äideistä kaksi prosenttia ja isistä neljä prosenttia hyväksyy perustellun lyönnin joissain tietyissä tilanteissa. Äideistä 96 prosenttia ja isistä 91 prosenttia oli aina lyömistä vastaan perustelemisesta huolimatta.

5.4 Vanhempien ajatuksia siitä, saako lapseen tarttua ja ravistella jos lapsi suututtaa vanhempansa

Taulukossa 5 on kuvattu äitien ajatuksia siitä, saako vanhempi tarttua lapseen kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suututtanut vanhempansa. Kysymyksessä vastaajalle tarjottiin erilaisia tilanteita, jossa lapsi voisi suututtaa vanhempansa ja vastaajaa pyydettiin kertomaan mielipiteensä siitä, saako vanhempi ravistella lastaan juuri kyseisessä tilanteessa. Taulukossa mainittu tilastollisen testin tulos viittaa aina yhden tilanteen ja yhden taustamuuttujan väliseen suhteeseen. Mikäli testin kohdalla on tähti, p-arvo on pienempi kuin 0,05 ja tulos on siten tilastollisesti merkitsevä. Tulos on tällöin yleistettävissä kaikkiin suomalaisiin 0-12-vuotiaiden lasten perheisiin.

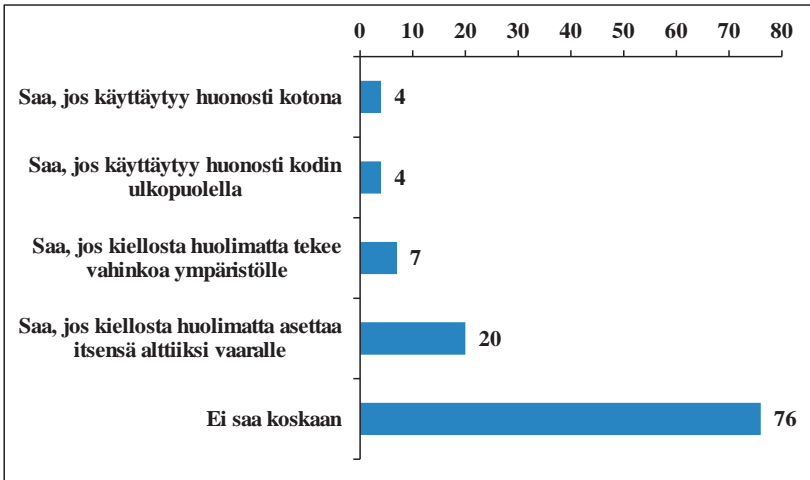
Kaikista äideistä vain yksi prosentti hyväksyi lapseen tarttumisen lapsen huonon käyttäytymisen perusteella (taulukko 5). Neljä prosenttia hyväksyi tarttumisen ja ravistelun tilanteessa, jossa lapsi tekee kiellosta huolimatta vahinkoa ympäristölleen. Useimmin tarttuminen ja ravistelu nähtiin perusteltuna tilanteissa, joissa lapsi asettaa itsensä kiellosta huolimatta alttiiksi vaaralle. Joka kymmenes äiti hyväksyy tarttumisen ja ravistelun näissä tilanteissa. Äideistä 86 prosenttia ei hyväksy lapseen tarttumista ja ravistelemista koskaan.

Taulukko 5. Äitien mielipiteet taustamuuttujien mukaan siitä, saako vanhempi tarttua lapseen kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suuttanut vanhempansa, kyllä vastanneiden äitien osuus, %^a

	Saa, jos käyttäytyy huonosti kotona	Saa, jos käyttäytyy huonosti kodin ulkopuolella	Saa, jos kiellosta huolimatta tekee vahinkoa ympäristölle	Saa, jos kiellosta huolimatta asettaa itsensä alttiiksi vaaralle	Ei saa koskaan
Kaikki	1	1	4	12	86
<i>Lapsen sukupuoli (N=2750)</i>					
Tyttö	1	1	4	11	87
Poika	1	1	3	13	83
p < 0,05					
<i>Lapsen ikä (N=2750)</i>					
0-2	< 1	1	3	8	90
3-6	< 1	< 1	3	11	89
7-12	1	1	4	14	83
p < 0,05				*	*
<i>Vastaajan ikä (N=2747)</i>					
20-29	< 1	< 1	1	7	92
30-39	< 1	< 1	3	10	88
40-49	2	1	5	16	82
50 tai yli	0	2	10	24	75
p < 0,05			*	*	*
<i>Perherakenne (N=2738)</i>					
Yksinhuoltaja	1	2	2	13	82
Ydinperhe	1	1	4	12	87
Uusperhe	1	0	5	14	82
p < 0,05					*
<i>Vastaajan koulutus (N=2671)</i>					
Peruskoulu	0	< 1	2	9	88
Lukio	2	< 1	4	12	85
Ammatillinen tutkinto	1	1	3	12	85
Yliopisto tai korkeakoulu	< 1	< 1	4	11	88
p < 0,05					
<i>Lapsia perheessä (N=2732)</i>					
Yksi lapsi	< 1	< 1	3	12	87
Kaksi lasta	1	< 1	4	13	86
Kolme lasta	1	< 1	5	12	85
Vähintään neljä lasta	1	1	2	9	89
p < 0,05					

^a Kahdessa ensimmäisessä luokassa (käyttäytyminen kotona ja käyttäytyminen kodin ulkopuolella) havaintoja on niin vähän, että tilastollista testiä muuttujien välisen yhteyden tilastollisesta merkitsevyydestä ei voitu tehdä luotettavasti.

Isät suhtautuvat lapsen tarttumiseen ja ravisteluun äitejä myönteisemmin. Isistä neljä prosenttia hyväksyy tarttumisen ja ravistelun, jos lapsi käyttäytyy huonosti kotona tai kodin ulkopuolella. Vastavaa osuus äideistä oli yksi prosentti. Joka viides isä hyväksyy tarttumisen ja ravistelun, jos lapsi kiellosta huolimatta asettaa itsensä alttiiksi vaaralle (kuvio 3).

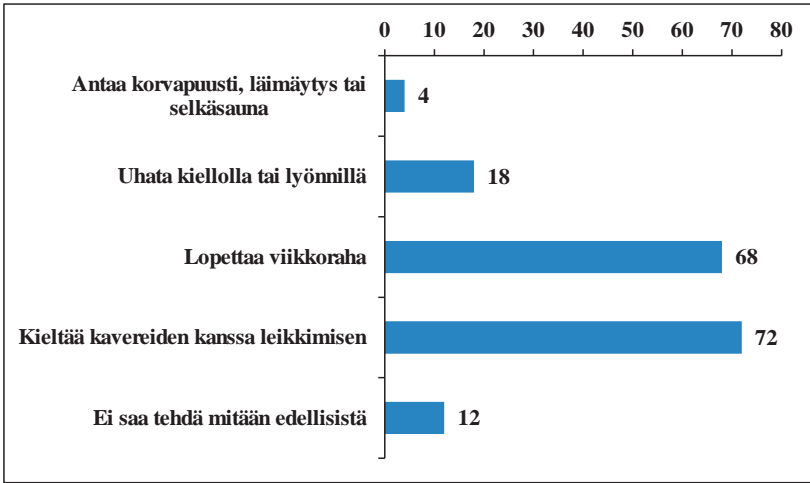
Kuvio 3. Isien mielipiteet siitä, saako vanhempi tarttua lapseen kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suuttanut vanhempansa, % (N = 380)

Taulukossa 6 tarkastellaan äitien mielipiteitä siitä, mitä vanhempi saa tehdä lapselle, jos hän suuttuu lapselle. Kaikista äideistä kaksi prosenttia hyväksyy korvapuustin, läimäytyksen tai selkäsaunan tässä tilanteessa. Yli 70 prosenttia äideistä näkee viikkorahan lopettamisen tai kavereiden kanssa leikkimisen kieltämisen hyväksyttävänä toimintana. Joka kymmenes äiti sallii kielloilla ja lyönnillä uhkaamisen tilanteessa, jossa äiti on suuttunut lapselleen.

Taulukko 6. Äitien mielipiteet taustamuuttujien mukaan siitä, mitä vanhempi saa tehdä, jos hän suuttuu lapselleen, kyllä vastanneiden äitien osuus, %

	Antaa korva- puusti, läimäytys tai selkä- sauna	Uhata kiellol- la tai lyön- nillä	Lopet- taa viik- koraha	Kieltää kave- reiden kanssa leikki- misen	Ei saa tehdä mitään edelli- sistä
Kaikki	2	11	72	77	10
<i>Lapsen sukupuoli (N=2751)</i>					
Tyttö	1	10	73	78	10
Poika	2	11	72	76	10
p < 0,05	*				
<i>Lapsen ikä (N=2751)</i>					
0-2	2	10	75	75	8
3-6	1	11	73	78	9
7-12	2	10	70	77	11
p < 0,05					
<i>Vastaajan ikä (N=2747)</i>					
20-29	3	9	74	74	6
30-39	1	10	74	79	9
40-49	2	12	72	75	11
50 tai yli	2	11	41	63	21
p < 0,05			*	*	*
<i>Perherakenne (N=2739)</i>					
Yksinhuoltaja	2	9	73	77	10
Ydinperhe	1	11	72	76	10
Uusperhe	3	7	66	83	9
p < 0,05					
<i>Vastaajan koulutus (N=2671)</i>					
Peruskoulu	2	10	74	75	9
Lukio	1	7	71	77	10
Ammatillinen tutkinto	2	10	69	75	10
Yliopisto tai korkeakoulu	1	12	75	79	9
p < 0,05			*		
<i>Lapsia perheessä (N=2734)</i>					
Yksi lapsi	2	7	74	75	9
Kaksi lasta	1	11	73	77	9
Kolme lasta	2	13	71	78	10
Vähintään neljä lasta	1	11	71	78	11
p < 0,05		*			

Isistä lähes joka viides hyväksyy kielloilla tai lyönnillä uhkaamisen tilanteissa, joissa lapsi on suuttanut vanhempansa. Isistä neljä prosenttia hyväksyy tässä tilanteessa korvapuustin, läimäytyksen tai selkäsauan antamisen (kuvio 4).

Kuvio 4. Isien mielipiteet siitä, mitä vanhempi saa tehdä, jos hän suuttuu lapselleen, kyllä vastanneiden isien osuus, %

5.5 Vanhempien omien kuritusväkivalta-kokemusten yhteys mielipiteisiin korvapuustista ja lyömisestä

Aikaisemman tutkimuksen mukaan kuritusväkivalta siirtyy usein sukupolvelta toiselle (Salo 2011). Seuraavaksi tarkastellaan, ovatko vanhempien ajatukset kuritusväkivallasta tässä tutkimuksessa yhteydessä siihen, ovatko he itse kokeneet kuritusväkivaltaa lapsena.

Vanhempien omia kokemuksia kuritusväkivallasta kysyttiin kysymyksellä: *Muistelen omaa lapsuuttasi niin kauas kuin pystyt muistamaan, ja siitä 12. ikävuoteesi saakka. Rankaisiko äitisi (äitipuolesi tai vastaava) tai isäsi (isäpuolesi tai vastaava) sinua ruumiillisesti, esimerkiksi läimäyttiinkö tai lyötiinkö sinua?.* Vastausvaihtoehdot olivat erikseen äidin ja isän toimintaan liittyvien kysymysten kohdalla *ei koskaan, satunnaisesti, usein, koko ajan, en muista, kasvoin ilman äitiä/isää.* Vastaava kysymys toistettiin ja pyydettiin vastaajaa muistelevaan lapsuutta 13. ikävuoden jälkeen (kysymykset 19 ja 20).

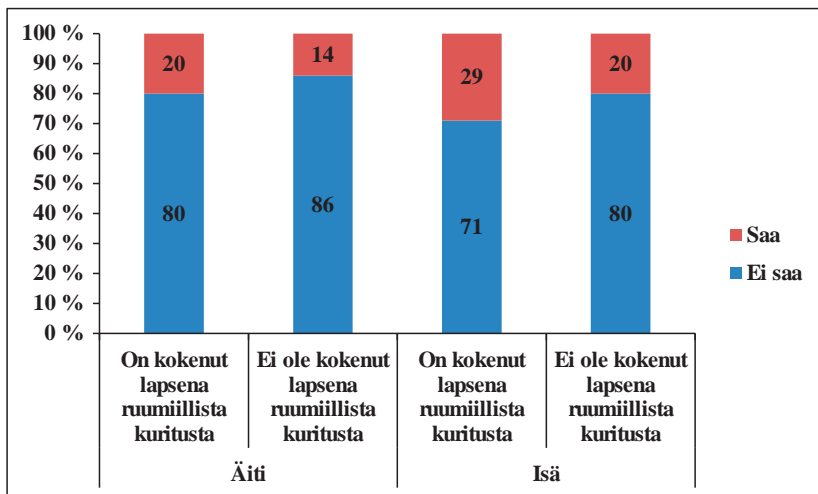
Tähän tarkasteluun vanhempien vastaukset edellisiin kysymyksiin yhdistettiin niin, että vastaaja on kokenut omien vanhempiensa taholta joskus elämänsä aikana ruumiillista kurittamista. Vastaajien kokemuksia ei siis eroteltu, onko hän kokenut kuritusväkivaltaa isän vai äidin taholta ja ennen vai jälkeen 12. ikävuoden.

Äideistä 59 prosenttia kertoo kokeneensa joskus kuritusväkivaltaa. Isistä kuritusväkivaltaa kertoo kokeneensa jopa 71 prosenttia. Kuviossa 5 on tarkasteltu, miten nuo kokemukset ovat yhteydessä siihen, hyväksyykö vanhempi sen, että vanhempi antaa lapselleen korvapuustin, jos lapsi on suuttanut vanhempansa.

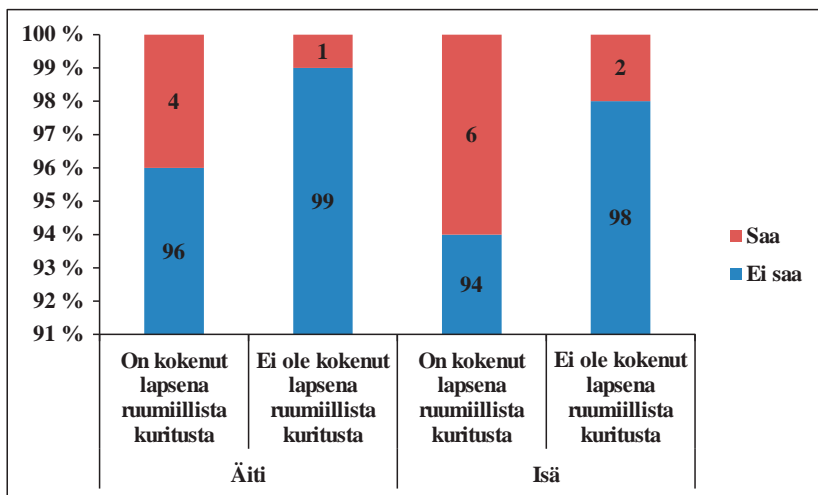
Niistä äideistä, jotka eivät ole kokeneet ruumiillista kurittamista, 86 prosenttia ei hyväksy korvapuustia ja 14 prosenttia hyväksyy. Niistä äideistä, jotka ovat kokeneet ruumiillista kurittamista, 80 prosenttia ei hyväksy korvapuustia ja 20 prosenttia hyväksyy. Ero näiden ryhmien välillä on tilastollisesti merkitsevä. Äitien kohdalla omat kokemukset kuritusväkivallasta näyttävät siis olevan yhteydessä äidin omaan mielipiteeseen siitä, saako vanhempi antaa lapselle korvapuustin.

Isien kohdalla yhteys on jopa selvempi kuin äitien kohdalla. Isistä ne, jotka eivät ole kokeneet ruumiillista kurittamista, 80 prosenttia ei hyväksy korvapuustin antamista ja 20 prosenttia hyväksyy. Niistä isistä, jotka ovat itse kokeneet ruumiillista kurittamista, 71 prosenttia ei hyväksy korvapuustia ja 29 prosenttia hyväksyy. Yhteys on myös isien kohdalla tilastollisesti merkitsevä, eli yleistettävissä perusjoukkoon.

Vastaavasti kuviossa 6 vanhemman omia kokemuksia ruumiillisesta kurittamisesta on tarkasteltu suhteessa mielipiteeseen siitä, saako vanhempi lyödä tottelematonta lastaan, jos vanhempi perustelee lyönnin lapselle. Edellä havaittu yhteys omien kuritusväkivaltakokemusten ja mielipiteiden välillä on havaittavissa myös tässä. Niistä äideistä, jotka eivät ole kokeneet ruumiillista kurittamista, 99 prosenttia ei hyväksy lapsen lyömistä perusteluista huolimatta ja vain yksi prosenttia hyväksyy. Niistä äideistä, jotka ovat kokeneet ruumiillista kurittamista, 96 prosenttia ei hyväksy lyömistä ja neljä prosenttia hyväksyy. Niistä isistä, jotka eivät ole kokeneet ruumiillista kurittamista, 98 prosenttia ei hyväksy lapsen lyömistä perusteluista huolimatta ja kaksi prosenttia hyväksyy. Isistä, jotka ovat kokeneet ruumiillista kurittamista, 94 prosenttia ei hyväksy lyömistä ja kuusi prosenttia hyväksyy. Sekä äitien että isien osalta tulos tilastollisesti merkitsevä.

Kuvio 5. Vanhempien mielipiteet siitä, saako vanhempi antaa lapselleen korvapuustin, sen mukaan tarkasteltuna, onko huoltaja itse kokenut kuritusväkivaltaa lapsuudessa omien vanhempiensa taholta, %

Kuvio 6. Vanhempien mielipiteet siitä, saako vanhempi lyödä lastaan sen mukaan tarkasteltuna, onko huoltaja itse kokenut kuritusväkivaltaa lapsuudessa omien vanhempiensa taholta, %

5.6 Vanhempien tietämys kuritusväkivallan kriminalisoinnista

Kyselyyn vastanneista vanhemmista 21, eli 0,9 prosenttia vastasi, että ruumiillinen kurittaminen on tällä hetkellä sallittua Suomessa. Heistä puolet arvioi ruumiillisen kurittamisen kieltävän lain olevan kuitenkin valmisteilla. Vastaajista 99 prosenttia siten tiesi, että ruumiillinen kurittaminen on Suomessa lain mukaan kiellettyä.

Tämän tietämyksen valossa onkin mielenkiintoista palata vielä aiemmissa taulukoissa esitettyihin tuloksiin. Taulukoissa todettiin muun muassa se, että vähän alle yksi prosentti vastaajista on sitä mieltä, että tottelematonta lasta saa lyödä, jos perustelee lyönnin lapselle. Voisi olettaa, että tämä yhden prosentin joukko on sama kuin se yhden prosentin joukko, joka ei tiedä ruumiillisen kurittamisen olevan kiellettyä lailla. Näin ei kuitenkaan ole. Kaikki vastaajat, jotka eivät tiedä ruumiillisen kurittamisen olevan kiellettyä lailla, vastasivat kysymykseen lyömisestä, että lasta ei saa lyödä koskaan. Toisin sanoen, vaikka kuritusväkivallan tiedetään olevan kiellettyä lailla, kaikki eivät ole yhtä mieltä lain kanssa.

5.7 Ammattiavun hakeminen kasvatukseen liittyvissä ongelmissa

Kasvatukseen liittyvien mielipiteiden lisäksi vanhemmilta kysyttiin avun hakemisesta vanhemmuuteen liittyvissä haasteissa. Vanhemmilta kysyttiin: *Oletko koskaan tarvinnut tai saanut ammattiapua vanhemmuuteen liittyvien ongelmien ratkaisemisessa?* (kysymys 18). Tutkimuksessa ei tarkemmin määriteltä, millaisista vanhemmuuteen liittyvistä ongelmista on ollut kyse, mutta koska ne voivat liittyä myös omiin ajatuksiin kasvatuksesta, käsitellään tämän kysymyksen vastaukset tämän luvun lopuksi. Vanhemmille esitetyn kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat:

En ole koskaan tarvinnut ammattiapua
Olisin joskus tarvinnut ammattiapua, mutta en ole hakenut sitä
Olen hakenut apua, selvitys käynnissä
Olen hakenut apua, mutta en ole saanut
Olen saanut apua, ja se on auttanut tilannettani
Olen saanut apua, mutta se ei ole auttanut tilannettani

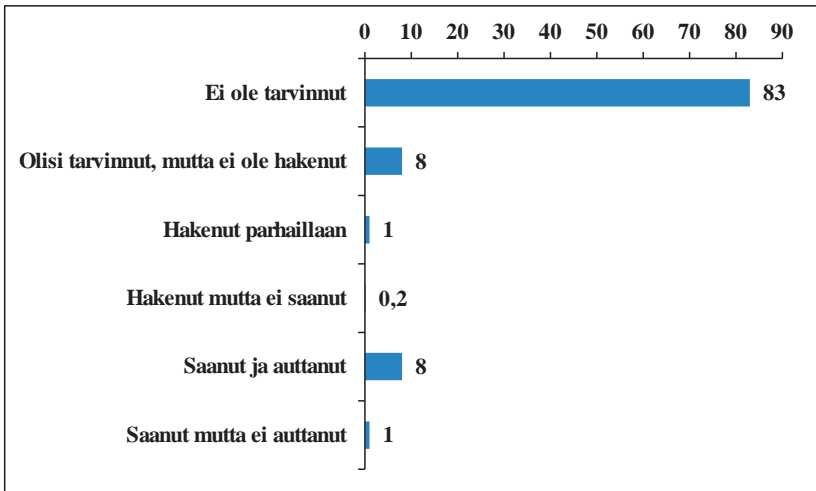
Taulukossa 7 on kuvattu äitien vastauksia kysymykseen ammattiavun hakemisesta vanhemmuuteen liittyvissä ongelmissa. Äideistä 72 prosenttia kertoi, että ei ole tarvinnut ammattiapua vanhemmuuteen liittyvissä ongelmissa. Joka kymmenes äiti kertoo, että olisi joskus tarvinnut apua,

Taulukko 7. Äitien kokemukset vanhemmuuteen liittyvän ammattiavun hakemisesta, %

	Ei ole tarvinnut	Olisi tarvinnut, mutta ei ole hakenut	Hakenut parhailaan	Hakenut mutta ei saanut	Saanut ja auttanut	Saanut mutta ei auttanut
Kaikki	72	11	1	1	13	2
<i>Lapsen sukupuoli (N=2708)</i>						
Tyttö	73	11	1	1	13	1
Poika	72	11	1	1	14	2
<i>Lapsen ikä (N=2708) *</i>						
0-2	77	10	1	< 1	12	1
3-6	71	12	1	1	15	1
7-12	70	11	1	1	14	2
<i>Vastaajan ikä (N=2706)</i>						
20-29	74	9	1	1	15	1
30-39	71	12	1	1	14	1
40-49	73	11	1	1	13	2
50 tai yli	74	10	5	0	12	0
<i>Perherakenne (N=2696) *</i>						
Yksinhuoltaja	59	10	1	2	25	3
Ydinperhe	75	11	1	1	12	1
Uusperhe	57	10	2	1	25	6
<i>Vastaajan koulutus (N=2632) *</i>						
Peruskoulu	63	12	2	1	15	8
Lukio	74	10	2	1	12	2
Ammatillinen tutkinto	72	11	1	1	14	1
Yliopisto tai korkeakoulu	73	11	1	1	13	1
<i>Lapsia perheessä (N=2691) *</i>						
Yksi lapsi	79	7	1	< 1	11	1
Kaksi lasta	73	12	1	1	12	1
Kolme lasta	68	13	1	1	16	1
Vähintään neljä lasta	65	12	2	2	16	4

mutta ei ole sitä hakenut. Yli 3-vuotiaiden lasten äideistä suurempi osuus kertoi ammattiavun tarpeesta verrattuna alle 3-vuotiaiden lasten äiteihin. Keskimäärin enemmän avuntarvetta raportoitiin myös yksinhuoltajaäitien joukossa ja uusperheiden äitien joukossa verrattuna ydinperheissä asuviin äiteihin. Niin ikään äidit, joilla on useampia lapsia, kertoivat tarvitseensa apua yhden lapsen äitejä keskimäärin enemmän. Apua hakeneet ja sitä saaneet äidit kokivat pääsääntöisesti avun olleen hyödyllistä.

Kuviossa 7 on kuvattu isien vastauksia kysymykseen ammattiavun hakemisesta vanhemmuuteen liittyvissä ongelmissa. Äiteihin verrattuna isistä selvästi pienempi osa on kokenut tarvitsevansa ammattiapua. Niistä isistä, jotka ovat kokeneet tarvitsevansa apua, puolet ei ole sitä kuitenkaan hakenut. Ne isät, jotka ovat kokeneet tarvitsevansa apua ja ovat sitä hakeneet, ovat lähes poikkeuksetta kokeneet avun hyödylliseksi.

Kuvio 7. Isien kokemukset vanhemmuuteen liittyvän ammattiavun hakemisesta, % (N = 376)

5.8 Yhteenveto

Lähestulkoon kaikki vanhemmat tietävät, että lapsen ruumiillinen kurittaminen eli kuritusväkivalta on Suomessa lailla kiellettyä. Silti osa vanhemmista sallii sen. Äideistä 16 prosenttia ja isistä 24 prosenttia sallii korvapuustin antamisen lapselle ainakin jossain tilanteessa, jos lapsi on suuttanut vanhempansa. Lapsen lyömiseen suhtaudutaan kuitenkin selvästi kriittisemmin. Äideistä kaksi prosenttia ja isistä viisi prosenttia

hyväksyy sen, että vanhempi lyö lastaan, mikäli vanhempi perustelee lyönnin lapselleen. Ne vanhemmat, jotka ovat itse kokeneet lapsena kuritusväkivaltaa omien vanhempien taholta, hyväksyvät väkivaltaisen käyttäytymisen omaa lastaan kohtaan yleisemmin kuin ne, jotka eivät ole itse lapsena kokeneet kuritusväkivaltaa.

Kysyttäessä vanhempien keskeisiä kasvatuseriaatteita nousevat rehellisyyden ja huomaavaisuuden opettaminen lapselle keskeisimmiksi periaatteiksi sekä äitien että isien joukossa. Vanhemmat korostavat sekä tytöille että pojille pääsääntöisesti samoja periaatteita.

Äideistä 28 prosenttia ja isistä 17 prosenttia on joskus kokenut tarvitsevansa ammattiapua kasvatukseen liittyvissä ongelmissa. Sekä isistä että äideistä noin puolet ei ole kuitenkaan hakenut apua, vaikka ovat kokeneet tarvitsevansa sitä. Ne vanhemmat, jotka ovat apua hakeneet, ovat kokeneet sen pääsääntöisesti hyödylliseksi.

6 RISTIRIITOJEN KÄSITTELY AIKUISEN JA LAPSEN VÄLILLÄ

Tutkimuksen keskeisin osa oli selvittää vanhempien käyttäytymistä erilaisissa ristiriitatilanteissa lapsen kanssa. Kuten alussa tuotiin esiin, erimielisyydet ovat osa normaalia elämää ja oikein käsiteltynä ne kasvattavat lasta. Erimielisyyksien ratkaiseminen väkivaltaisesti tai muutoin lasta alistavalla tavalla voi puolestaan aiheuttaa kielteisiä seurauksia lapsen kehitykselle. Tässä luvussa tarkastellaan vanhempien vastauksia siitä, miten he ovat käyttäytyneet lastaan kohtaan tutkimusta edeltäneen vuoden aikana syntyneiden ristiriitatilanteiden yhteydessä.

Ensin tarkastellaan niiden vanhempien osuutta, jotka ovat päätyneet ratkaisuun jättäen ristiriita käsittelemättä. Sen jälkeen käydään läpi vastauksia, joissa vanhemmat ovat päätyneet tavalla tai toisella keskustelemaan asiasta lapsen kanssa. Kolmanneksi käydään läpi erilaisia rangais- tuksia, jotka eivät sisällä väkivaltaisia toimia. Neljänneksi käydään läpi ratkaisumalleja, joita voidaan pitää verbaalisena tai symbolisena aggressiivisuutena. Viimeiseksi käydään läpi selkeästi fyysistä väkivaltaa sisältäviä ratkaisumalleja. Tarkastelu tehdään erikseen äideille ja isille ja vain äitien vastauksia eritellään taustamuuttujien mukaan.

6.1 Kysymykset

Vanhemman käyttäytymistä ristiriitatilanteessa kysyttiin kysymyspatteriston avulla. Johdanto kysymyspatteristoon oli: *Vanhemmilla ja lapsilla on aina toisinaan pienempiä tai isompia erimielisyyksiä keskenään. Syy- nä voi olla, että aikuiset ja lapset haluavat eri asioita, että lapsi on tehnyt jotain vastoin vanhempiensa lupaa, tai jostain asiasta ei ole sovittu. Se, miten ristiriitatilanteissa toimitaan, riippuu asiasta ja /tai ihmisestä. Ti- lanteessa ei aina ole yhtä ainoa oikeaa tapaa toimia. Pyydämme sinua muistelemaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana tapahtuneita erimielisyyksiä sinun ja lapsesi välillä, ja vastaamaan seuraaviin kysy- myksiin mahdollisimman totuudenmukaisesti. Lapsen ikä vaikuttaa vas- tauksiin, mutta valitse kuitenkin joku vaihtoehto jokaiseen kysymykseen (kysymykset 15 ja 16).*

Vastaajalle annettiin vaihtoehtoisia toimintatapoja ja vastaajaa pyy- dettiin arvioimaan, montako kertaa hän on turvautunut kyseiseen toimin- tatapaan kuluneen vuoden aikana. Vaihtoehdot olivat: *En koskaan, 1-2 kertaa, 3-10 kertaa, useammin kuin 10 kertaa, olen toiminut näin, mutta en muista montako kertaa.*

Vaihtoehtoiset toimintatavat vaihtelivat aina asiasta keskustelemisestä lapsen lyömiseen. Kysymykset oli ryhmitelty neljään eri ryhmään ruotsalaisen tutkimuksen mukaisesti. Kokonaisuuksien kaikki kysymykset ovat nähtävissä kyselylomakkeessa kysymyksissä 15 ja 16. Seuraavassa on listattu ne kysymykset, joita käsitellään tässä luvussa.

*keskustellut lapsesi kanssa ristiriidan syistä?
pyytänyt jonkun toisen avuksi keskusteluun?*

*kiroillut tai äyskinyt lapsellesi?
murjottanut tai kieltäytynyt puhumasta lapsesi kanssa jostain asiasta?
paiskonut ovia tai marssinut ulos huoneesta/huoneistosta/ talosta?*

*loukannut lastasi sanoin?
heitellyt, potkinut tai lyönyt rikki esineitä lapsesi nähden?
uhannut lyödä lastasi tai heittää häntä jollakin esineellä?
heittänyt häntä jollakin esineellä?
töniyt lastasi tai tarttunut hänestä kiinni?
tukistanut lastasi?
antanut lapsellesi luunapin?
ravistellut lastasi?
purrut lastasi?
läimäyttänyt tai lyönyt lastasi?
potkaissut tai lyönyt lastasi nyrkillä?
yrittänyt lyödä lastasi jollakin esineellä?
lyönyt lastasi jollakin esineellä?*

*johdattanut lapsesi huomion muihin asioihin, yrittänyt saada hänet tekemään jotain muuta?
halannut lastasi kunnes ongelma tai ristiriitatilanne on ohi?
poistunut tilanteesta ja jättänyt ongelman tai ristiriitatilanteen ratkaisematta?
jättänyt lapsesi ilman viikko- tai kuukausirahaa?
et ole antanut lapsesi leikkiä ulkona kavereidensa kanssa?
et ole antanut lapsesi kavereiden tulla teille kotiin?
olet antanut lapselle ylimääräisiä asioita tehtäväksi (esim. käskennyt lasta siivoamaan huoneensa)?
olet passittanut lapsesi ”jäähylle” (esim. määrännyt lapsen seisomaan nurkassa tietyn ajan tai olemaan yksin huoneessaan)?
olet kutsunut lastasi ”tyhmäksi”, ”ilkeäksi” tai käyttänyt jotain muuta vastaavaa ilmaisua?*

6.2 Ristiriidan jättäminen käsittelemättä

Taulukossa 8 on kuvattu äitien vastauksia kolmen eri toimintamallin osalta: ristiriidan jättäminen ratkaisematta / poistuminen paikalta, lapsen huomion kiinnittäminen pois ristiriidasta ja lapsen halaaminen, kunnes ristiriita oli ohi.

Kaikista kyselyyn vastanneista äideistä 42 prosenttia oli kuluneen vuoden aikana vähintään kerran päätenyt ratkaisuun jättää lapsen kanssa tullut ristiriita ratkaisematta. Eniten vanhemmat jättävät ristiriidan ratkaisematta 3–6-vuotiaiden lasten kanssa. Tulos on tilastollisesti merkitsevä. Tyttöjen ja poikien kanssa äidit jättävät ristiriidan ratkaisematta yhtä usein.

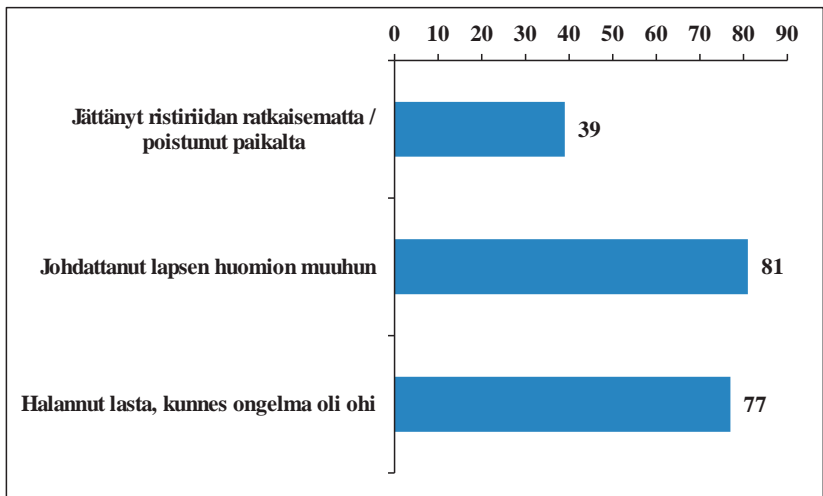
Äidin ja perheen ominaisuuksista tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä ristiriitojen jättämiseen ratkaisematta ovat äidin ikä ja äidin koulutus, perherakenne ja lasten lukumäärä perheessä. Nuoremista äideistä suurempi osa kertoi jättäneensä ristiriidan ratkaisematta vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Tämä ero on todennäköisesti yhteydessä edelliseen tulokseen siitä, että nuorempien lasten kohdalla ristiriita jätetään yleisemmin ratkaisematta. Lapsen toisen biologisen vanhemman kanssa asuvat äidit jättävät ristiriidan ratkaisematta keskimäärin yksinhuoltajaäitejä ja uusperheen äitejä yleisemmin. Samoin tekevät korkeasti koulutetut äidit verrattuna matalammin koulutettuihin äiteihin. Äidit, joilla on useita lapsia, jättävät niin ikään ristiriidan ratkaisematta keskimäärin yleisemmin kuin äidit, joilla on yksi tai kaksi lasta.

Lapsen huomion johdattaminen muualle tai lapsen halaaminen, kunnes ristiriita on ohi, ovat varsin yleisesti käytettyjä toimintamalleja äitien joukossa. Sekä johdattaminen lapsen huomion muuhun asiaan että lapsen halaaminen kunnes ongelma on ohi, ovat selkeästi tapoja ratkaista alle kouluikäisten lasten kanssa tulleita ristiriitoja verrattuna kouluikäisiin.

Kuviossa 8 on kuvattu isien vastaukset samojen toimintamallien osalta. Isien vastaukset ovat hyvin samanlaiset kuin äitien vastaukset. Isistä 39 prosenttia on jättänyt ristiriidan ratkaisematta / poistunut paikalta. Isistä 81 prosenttia on johdattanut lapsen huomion johonkin muualle ja 77 prosenttia on halannut lasta kunnes ongelma oli ohi.

Taulukko 8. Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat jättäneet ristiriidan ratkaisematta tai ratkaisseet sen johdattamalla lapsen huomion pois ristiriidasta ja halaneet lasta kunnes ongelma on ohi, %

	Jättänyt ristiriidan ratkaisematta / poistunut paikalta	Johdattanut lapsen huomion muuhun	Halannut lasta, kunnes ongelma oli ohi
Kaikki	42	85	86
<i>Lapsen sukupuoli (N=2700)</i>			
Tyttö	42	85	86
Poika	42	85	86
p < 0,05			
<i>Lapsen ikä (N=2701)</i>			
0-2	42	95	92
3-6	49	93	91
7-12	37	73	79
p < 0,05	*	*	*
<i>Vastaajan ikä (N=2696)</i>			
20-29	42	93	92
30-39	45	87	87
40-49	36	77	82
50 tai yli	35	73	82
p < 0,05	*	*	*
<i>Perherakenne (N=2691)</i>			
Yksinhuoltaja	36	79	85
Ydinperhe	43	86	86
Uusperhe	32	76	86
p < 0,05	*	*	
<i>Vastaajan koulutus (N=2622)</i>			
Peruskoulu	35	86	86
Lukio	35	83	85
Ammatillinen tutkinto	40	82	86
Yliopisto tai korkeakoulu	46	88	87
p < 0,05	*	*	
<i>Lapsia perheessä (N=2684)</i>			
Yksi lapsi	34	88	88
Kaksi lasta	42	86	88
Kolme lasta	46	81	81
Vähintään neljä lasta	43	82	84
p < 0,05	*	*	*

Kuvio 8. Niiden isien osuus, jotka ovat jättäneet ristiriidan ratkaisematta tai ratkaisseet sen johdattamalla lapsen huomion pois ristiriidasta ja halaneet lasta kunnes ongelma on ohi, % (N = 376)

6.3 Ristiriidan ratkaiseminen keskustelemalla ja argumentoimalla

Keskusteluun ja argumentointiin viittaavia toimintatapoja kyselyssä olivat: keskustellut lapsesi kanssa ristiriidan syistä ja pyytänyt jonkun toisen avuksi keskusteluun. Koska kysymykset perustuvat keskusteluun ja argumentointiin, on syytä jättää tarkastelusta nuorin ikäryhmä, eli alle 3-vuotiaat pois. Kun tarkastellaan ainoastaan 3-12 -vuotiaita lapsia, lähes kaikki vanhemmat kertovat keskustelleensa lapsen kanssa ristiriidan syistä. Äidit ja isät keskustelevat yhtä usein lapsen kanssa ristiriidan syistä.

Toisen henkilön apua lapsen kanssa käytyyn keskusteluun on kulu-
neen 12 kuukauden aikana pyytänyt 60 prosenttia äideistä ja 51 prosenttia isistä. Sekä isistä että äideistä iältään nuoremmat turvautuvat toisen henkilön apuun vanhempia huoltajia yleisemmin. Äideistä parisuhteessa elävät pyytävät apua toisilta yksinhuoltajaäitejä yleisemmin.

6.4 Ristiriidan ratkaiseminen väkivallattomin rangaistuksin

Seuraavaksi käydään läpi selkeitä kuritustarkoituksen sisältäviä rangaistuksia, joissa ei kuitenkaan käytetä minkäänlaista väkivaltaa. Näitä toimintatapoja ovat lapsen jättäminen ilman viikko- tai kuukausirahaa, leikkimisen kieltäminen ulkona kavereiden kanssa, leikkimisen kieltäminen kotona kavereiden kanssa, ylimääräisten tehtävien antaminen ja lapsen passittaminen jäähyllä.

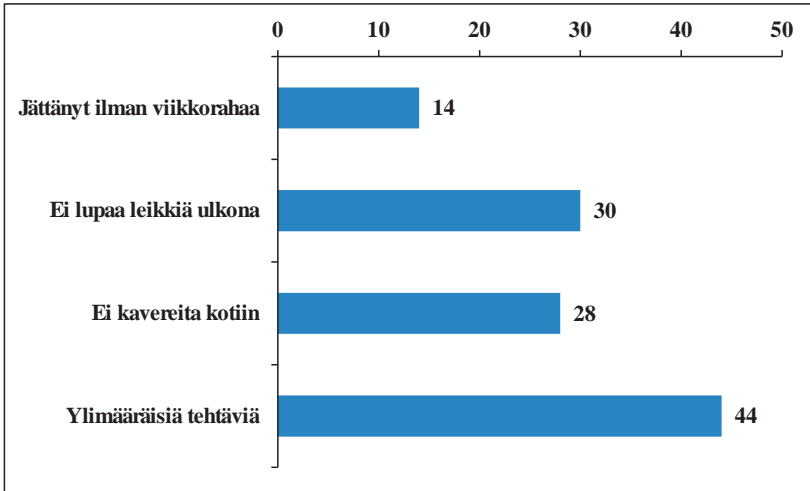
Neljä ensimmäistä toimintatapaa ovat toiminnan luonteen takia harvinaisia alle 3-vuotiaiden lasten kanssa, joten taulukossa 9 tarkastellaan niitä yli 3 -vuotiaiden lasten osalta. Sen sijaan jäähy on selkeästi käytössä kaikissa ikäryhmissä, joten sitä tarkastellaan erikseen kaikenikäisten osalta kuviossa 10.

Kaikista yli 3-vuotiaiden lasten äideistä 18 prosenttia on ratkaissut ristiriidan lapsen kanssa jättämällä lapsen ilman viikko- tai kuukausirahaa. Äideistä 33 prosenttia on kieltänyt lasta menemästä ulos leikkimään kavereiden kanssa ja 31 prosenttia on kieltänyt kavereita tulemasta lapsen kotiin leikkimään. Yli puolet äideistä on antanut lapselle ylimääräisiä tehtäviä, kuten käskenyt lasta siivoamaan huoneensa. Poikien ja tyttöjen välillä ei juuri ole eroja käytetyissä rangaistuksissa. Sen sijaan kaikkia edellä mainittuja toimintatapoja äidit käyttävät enemmän kouluikäisten kanssa kuin alle kouluikäisten kanssa.

Sekä perherakenteella että äidin koulutuksella on tilastollisesti merkitsevä yhteys siihen, miten yleisiä edellä esitetyt toimintamallit äitien keskuudessa ovat. Eniten kaikkia näitä toimintamalleja käyttävät uusperheiden äidit, toiseksi eniten yksinhuoltajaäidit ja vähiten ydinperheissä asuvat äidit. Korkeastikoulutetut äidit käyttävät näitä toimenpiteitä keskimäärin vähemmän kuin matalammin koulutetut äidit. Viikko- tai kuukausirahan antamatta jättämistä lukuun ottamatta muut toimintamallit ovat yleisempiä monilapsisissa perheissä kuin yhden tai kahden lapsen perheissä.

Taulukko 9. Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa kuluneen vuoden aikana erilaisten väkivallattomien rangaistusten avulla, %

	Jättänyt ilman viik- korahaa	Ei lupaa leikkiä ulkona	Ei kaverei- ta kotiin	Ylimääräi- siä tehtäviä
Kaikki	18	33	30	55
<i>Lapsen sukupuoli (N=2045)</i>				
Tyttö	16	33	31	54
Poika	19	33	30	56
p < 0,05	*			
<i>Lapsen ikä (N=2043)</i>				
3-6	7	22	16	48
7-12	25	41	40	61
p < 0,05	*	*	*	*
<i>Vastaajan ikä (N=2041)</i>				
20-29	12	30	23	55
30-39	18	34	30	56
40-49	19	34	32	54
50 tai yli	18	18	22	57
p < 0,05		*		
<i>Perherakenne (N=2033)</i>				
Yksinhuoltaja	23	41	37	55
Ydinperhe	15	31	29	54
Uusperhe	35	46	38	63
p < 0,05	*	*	*	
<i>Vastaajan koulutus (N=1982)</i>				
Peruskoulu	26	46	43	72
Lukio	15	39	30	62
Ammatillinen tutkinto	19	33	31	59
Yliopisto tai korkeakoulu	15	32	37	48
p < 0,05		*	*	*
<i>Lapsia perheessä (N=2029)</i>				
Yksi lapsi	18	28	27	51
Kaksi lasta	16	31	26	52
Kolme lasta	20	39	37	59
Vähintään neljä lasta	17	37	34	64
p < 0,05		*	*	*

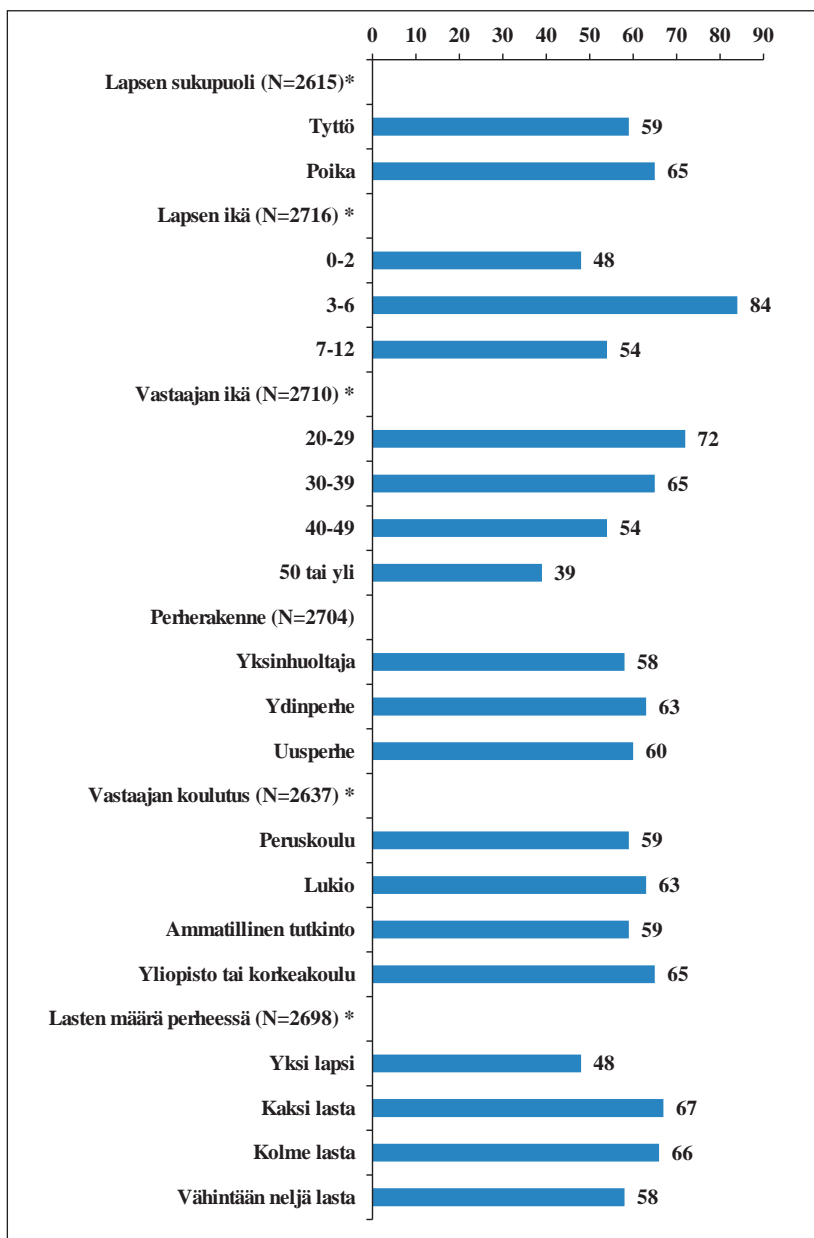

Kuvio 9. Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa kuluneen vuoden aikana erilaisten väkivallattomien rangaistusten avulla, % (N = 372)

Kuviossa 9 on kuvattu isien vastaukset samojen väkivallattomien rangaistusten osalta. Vastaukset muistuttavat hyvin pitkälti äitien vastauksia. Isistä siis niin ikään noin kolmannes on rajoittanut lapsen mahdollisuutta leikkiä kavereiden kanssa, hieman alle viidennes on jättänyt viikko- tai kuukausirahan antamatta ja yli puolet on antanut lapselle ylimääräisiä tehtäviä.

Kuviossa 10 on tarkasteltu äitien vastauksia jäähyn käytöstä rangaistuksena. Äideistä 61 prosenttia kertoi passittaneensa lapsen jäähylle vähintään kerran kuluneen vuoden aikana lapsen kanssa tulleiden ristiriitatilanteiden yhteydessä. Jäähyn käyttö vaihtelee lapsen iän mukaan: jäähyllä istuvat selkeästi useimmiten 3–6-vuotiaat lapset. Myös pojat joutuvat tyttöjä yleisemmin jäähylle. Ero sekä iän että sukupuolen mukaan on tilastollisesti merkitsevä.

Korkeakoulutetut äidit käyttävät jäähyä keskimäärin enemmän verrattuna matalammin koulutettuihin vanhempiin. Erot ovat tilastollisesti merkitseviä. Niin ikään tilastollisesti merkitsevä ero on havaittavissa perherakenteen mukaan: Jäähyä käytetään eniten perheissä, joissa on enemmän kuin yksi lapsi. Isistä 57 prosenttia kertoo passittaneensa lapsensa jäähylle vähintään kerran tutkimusta edeltäneen vuoden aikana.

Kuvio 10. Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa kuluneen vuoden aikana passittamalla lapsen jäähyille, %

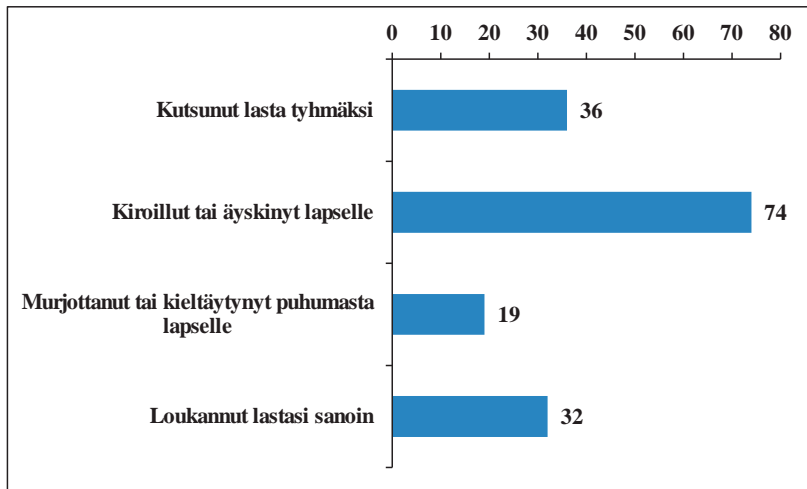
6.5 Ristiriidan ratkaiseminen verbaalisen tai symbolisen aggression avulla

Verbaalista aggressiivisuutta tässä tutkimuksessa kuvaavat ne toimintamallit, joissa vanhempi ratkaisee ristiriidan kutsumalla lasta tyhmäksi, kiroilemalla tai äyskimällä lapselle, murjottamalla tai kieltäytymällä puhumasta lapselle tai loukkaamalla lasta sanoin. Taulukossa 10 on kuvattu äitien vastauksia näiden käytettyymismallien osalta.

Annetuista verbaalisen aggressiivisuuden muodoista selvästi yleisin on lapselle kiroileminen tai äyskiminen. Jopa 84 prosenttia äideistä kertoo ratkaisseensa ristiriidan lapsen kanssa vähintään kerran näin kuluneen vuoden aikana. Noin 40 prosenttia äideistä kertoo haukkuneensa lastaan tyhmäksi tai muuten loukkaamalla lasta sanoin. Verbaalisen aggression muotoja esiintyy kaikenlaisissa perheissä ja eniten niissä perheissä, joissa on enemmän kuin yksi lapsi.

Kuviossa 11 on kuvattu isien vastauksia verbaalisesta aggressiivisuudesta. Sen mukaan isät kioilevat ja äyskivät lapselleen äitejä harvemmin. Isät myös haukkuvat lastaan tyhmäksi äitejä harvemmin.

Taulukossa 11 on kuvattu niiden äitien osuutta, jotka ovat turvautuneet keinoihin, joita voidaan kuvata symbolisen aggression ilmentymiksi. Monissa aiemmissa tutkimuksissa myös edellä esitettyjä verbaalisen aggressiivisuuden muotoja on tarkasteltu symbolisen aggression muotoina (Sariola & Ellonen 2008, Sariola & Uutela 1992). Tässä tarkastellaan

Kuvio 11. Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen erilaisin verbaalisen aggressiivisuuden keinoin, % (N = 380)

Taulukko 10. Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa erilaisin verbaalisen aggressiivisuuden keinoin, %

	Kutsunut lasta tyhmäksi	Kiroillut tai äyskinyt lapselle	Murjotanut tai kieltäytynyt puhumasta lapselle	Loukannut lastasi sanoin
Kaikki	39	84	24	44
<i>Lapsen sukupuoli (N=2716)</i>				
Tyttö	37	84	25	44
Poika	41	84	23	45
p < 0,05	*			
<i>Lapsen ikä (N=2715)</i>				
0-2	33	74	13	23
3-6	44	86	29	46
7-12	39	88	27	54
p < 0,05	*	*	*	*
<i>Vastaajan ikä (N=2712)</i>				
20-29	48	85	24	35
30-39	39	84	24	43
40-49	37	84	25	49
50 tai yli	30	74	31	56
p < 0,05	*			*
<i>Perherakenne (N=2705)</i>				
Yksinhuoltaja	40	89	23	49
Ydinperhe	39	83	24	44
Uusperhe	33	85	25	44
p < 0,05		*		
<i>Vastaajan koulutus (N=2637)</i>				
Peruskoulu	38	86	23	42
Lukio	37	78	17	40
Ammatillinen tutkinto	38	84	26	44
Yliopisto tai korkeakoulu	40	84	24	45
p < 0,05				
<i>Lapsia perheessä (N=2700)</i>				
Yksi lapsi	33	77	23	31
Kaksi lasta	41	87	25	45
Kolme lasta	40	87	25	50
Vähintään neljä lasta	42	79	23	51
p < 0,05	*	*		*

Taulukko 11. Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa symbolisen aggression keinoin, %

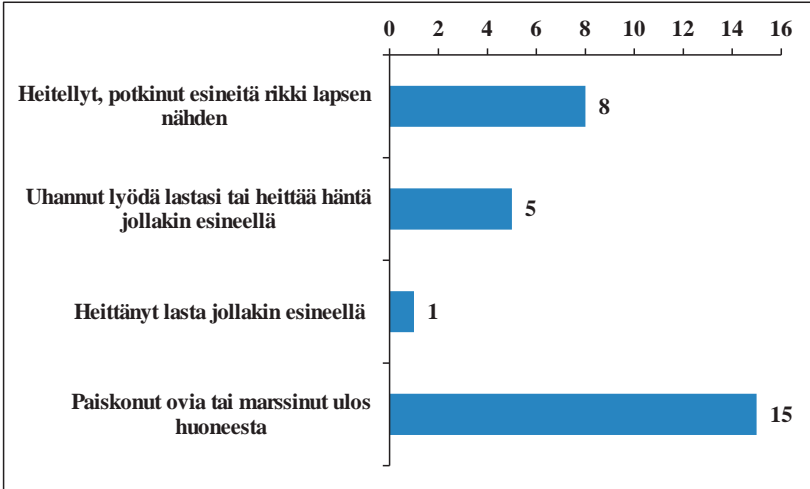
	Heitellyt, potkinut esineitä rikki lapsen nähden	Uhannut lyödä lastasi tai heittää häntä jollakin esineellä	Heittänyt lasta jollakin esineellä	Paikonut ovia tai marssinut ulos huoneesta
Kaikki	11	5	1	32
<i>Lapsen sukupuoli (N=2729)</i>				
Tyttö	11	4	1	32
Poika	11	5	1	32
p < 0,05		*		
<i>Lapsen ikä (N=2729)</i>				
0-2	9	1	1	29
3-6	14	5	2	38
7-12	9	6	1	28
p < 0,05	*	*		*
<i>Vastaajan ikä (N=2726)</i>				
20-29	11	4	2	34
30-39	12	4	1	33
40-49	9	6	1	28
50 tai yli	0	2	2	25
p < 0,05	*			
<i>Perherakenne (N=2719)</i>				
Yksinhuoltaja	13	4	2	30
Ydinperhe	10	5	1	32
Uusperhe	13	4	1	36
p < 0,05				
<i>Vastaajan koulutus (N=2650)</i>				
Peruskoulu	11	7	2	24
Lukio	8	2	1	25
Ammatillinen tutkinto	10	5	1	31
Yliopisto tai korkeakoulu	11	5	1	34
p < 0,05				
<i>Lapsia perheessä (N=2713)</i>				
Yksi lapsi	7	1	1	28
Kaksi lasta	12	4	1	33
Kolme lasta	11	7	1	33
Vähintään neljä lasta	11	7	2	28
p < 0,05	*	*		

niitä kuitenkin erikseen. Symbolisella aggressiolla tarkoitetaan sitä, että vanhempi on joko heitellyt tai potkinut tavaroita rikki lapsen nähden, heittänyt lasta kohti jollain esineellä, paiskonut ovia tai marssinut ulos huoneesta tai uhannut lyödä lasta. Lyömisellä uhkaaminen ja tavaroiden heittäminen lasta kohti ovat jo huomattavasti vakavampia lapsen kohdistuneita tekoja kuin ovien paiskominen, ja niitä voisi siten tarkastella jopa väkivalta-otsikon alla.

Esitetyistä symbolisen aggression keinoista selkeästi yleisin äitien kohdalla on ovien paiskominen (32 %). Joka kymmenes äiti on myös heitellyt tai potkinut tavaroita rikki lapsen nähden. Äideistä viisi prosenttia on uhannut lyödä lasta tai heittää häntä jollain esineellä. Yksi prosentti on heittänyt lasta kohden jollain esineellä.

Äidit kohdistavat symbolisen aggression toimintamalleja yhtä usein tyttöihin ja poikiin. Sen sijaan lapsen iän mukaan on havaittavissa joitain eroja. Äidit heittelevät tai potkivat tavaroita rikki ja paiskovat ovia selkeästi eniten 3–6-vuotiaiden lasten edessä. 3–6-vuotiaiden äideistä viisi prosenttia on uhannut lyödä lasta vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Vastaava osuus alle 3-vuotiaiden ryhmässä on kaksi ja yli 6-vuotiaiden ryhmässä kuusi. Samoin kuin verbaalisen aggressiivisuuden yhteydessä myöskään tässä perherakenteella ei ole merkitystä siinä, miten suuri osuus äideistä turvautuu kuvattuihin symbolisen aggressiivisuuden keinoihin. Sen sijaan perheen lasten määrällä on. Sekä esineiden rikkomisessa lapsen nähden että lapsen uhkaamisessa väkivallalla on merkittävä ero sen välillä, jos perheessä on vain yksi lapsi tai jos perheessä on vähintään kolme lasta.

Kuviossa 12 on kuvattu isien vastaukset symbolisen aggression osalta. Isistä selvästi pienempi osa kertoo heittelevänsä tavaroita tai paiskovansa ovia. Isistä viisi prosenttia on uhannut lyödä lasta tai heittää häntä jollain esineellä. Osuus on yhtä suuri kuin äitien kohdalla.

Kuvio 12. Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa symbolisen aggression keinoin, % (N = 379)

6.6 Ristiriidan ratkaiseminen fyysisellä väkivallalla

Seuraavaksi tarkastellaan niiden vanhempien osuutta, jotka ovat vastanneet käyttäneensä jotain fyysisen väkivallan keinoja lapseen vähintään kerran kuluneen vuoden aikana ristiriitatilanteessa lapsen kanssa. Fyysisen väkivallan teot on jaettu kahteen ryhmään. Ensin tarkastellaan tekoja, jotka usein mielletään ruumiilliseksi kurittamiseksi. Tällaisia tekoja ovat tarttuminen ja töniminen, tukistaminen, luunappi, ravistelu ja läimäiseminen tai lyöminen. Näitä tekoja tarkastellaan kutakin erikseen. Lisäksi teoista on muodostettu yksi muuttuja nimeltä kuritusväkivalta, joka kuvaa sitä, onko vanhempi käyttänyt vähintään yhtä edellä mainittua tekoa lapseen vähintään kerran kuluneen vuoden aikana.

Muita kyselyssä kysytyjä fyysisen väkivallan tekoja olivat pureminen, potkaiseminen tai lyöminen nyrkillä, yritys lyödä lasta esineellä ja esineellä lyöminen. Lyömisen yritys voitaisiin luokitella myös symbolisen aggressiivisuuden muotoihin, joita tarkasteltiin edellä ja joihin luokiteltiin tässä myös esineen heittäminen lasta kohden. Lyömisen yritys on kuitenkin luokiteltu tässä fyysiseksi väkivallaksi vaikka varsinaista fyysistä kosketusta ei välttämättä teossa olekaan, koska aiemmissakin tutkimuksissa se, että yrittää lyödä lasta esineellä, on luokiteltu varsin vakavaksi väkivallan teoksi (Sariola & Ellonen 2008). Näiden tekojen välinen raja on kuitenkin häilyvä ja riippuu pitkälti siitä, miten vastaaja on kysymyksen mieltänyt. Muita fyysisen väkivallan tekoja (pureminen, potkaiseminen tai lyöminen nyrkillä, yritys lyödä lasta esineellä ja esineellä lyöminen) tarkastellaan seuraavassa erikseen mutta vain koko aineiston osalta. Tekojen tarkastelu taustamuuttujien mukaan ei ole mahdollista tapausten vähäisyyden takia.

Taulukossa 12 on kuvattu äitien vastauksia kuritusväkivallaksi luokiteltujen tekojen osalta. Kuvatuista kuritusväkivallan muodoista lapsen töniminen tai lapseen tarttuminen on äitien joukossa kaikkein käytetyin toimintamalli selvitettäessä ristiriitoja lapsen kanssa. Joka kolmas kyselyyn vastanneista äideistä on töninyt tai tarttunut lapseen vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Noin joka viides äiti on tukistanut lastaan vähintään kerran kuluneen vuoden aikana ratkoessaan erimielisyyksiä lapsen kanssa ja luunappiin on turvautunut 13 prosenttia äideistä. Äideistä kolme prosenttia on ravistellut lastaan ja neljä prosenttia läimäissyt tai lyönyt. Kaikkia edellä mainittuja tekoja äidit kohdistavat enemmän poikiin kuin tyttöihin. Äidit kohdistavat kaikkia tekoja eniten 3–6-vuotiaisiin lapsiinsa.

Äiltään nuoremmat äidit käyttävät kaikkia edellä mainittuja tekoja vanhempia äitejä enemmän. Ero selittyyne osittain sillä, että nuoremmilla äideillä on keskimäärin nuorempia lapsia, joihin näitä tekoja kohdistetaan eniten. Äitien ikäryhmien välinen ero on kuitenkin varsin johdonmukainen aina yli 50-vuotiaisiin äiteihin asti, jolloin ero eri ikäryhmien välillä

Taulukko 12. Niiden äitien osuus taustamuuttujien mukaan, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa väkivallalla, %

	Töni- minen tai tarttu- minen	Tukis- tami- nen	Luu- nappi	Ravis- telu	Läi- mäytys tai lyömi- nen	Kuri- tusvä- kivalta
Kaikki	32	19	13	3	4	44
<i>Lapsen sukupuoli (N=2726)</i>						
Tyttö	29	16	11	2	3	40
Poika	35	22	14	3	5	48
p < 0,05	*	*	*		*	*
<i>Lapsen ikä (N=2726)</i>						
0-2	32	18	18	2	3	44
3-6	42	25	18	3	6	57
7-12	26	15	7	3	4	35
p < 0,05	*	*	*		*	*
<i>Vastaajan ikä (N=2723)</i>						
20-29	37	27	27	2	5	56
30-39	36	19	12	3	5	47
40-49	24	15	10	3	3	35
50 tai yli	18	7	2	3	4	23
p < 0,05	*	*	*			*
<i>Perherakenne (N=2715)</i>						
Yksinhuoltaja	28	19	9	3	4	39
Ydinperhe	33	19	14	3	4	46
Uusperhe	25	13	9	3	4	33
p < 0,05	*					*
<i>Vastaajan koulutus (N=2648)</i>						
Peruskoulu	22	14	13	2	5	35
Lukio	34	16	17	4	5	47
Ammatillinen tutkinto	29	21	16	2	4	43
Yliopisto tai korkeakoulu	37	17	9	3	4	46
p < 0,05	*	*	*			
<i>Lapsia perheessä (N=2708)</i>						
Yksi lapsi	24	14	11	1	3	36
Kaksi lasta	35	20	14	2	4	47
Kolme lasta	35	20	13	2	6	46
Vähintään neljä lasta	32	17	12	5	6	43
p < 0,05	*	*		*	*	*

ei ole kokonaisuudessaan selitettävissä sillä, että nuoremmilla äideillä on nuorempia lapsia. Vanhemmat äidit todennäköisesti myös käyttävät näitä kuritusväkivallaksi luokiteltuja tekoja vähemmän.

Koulutus erottelee äitien vastauksia yksittäisten tekojen osalta, mutta erot eivät muodosta mitään johdonmukaista yhteyttä. Korkeakoulutetut turvautuvat tönimiseen ja tarttumiseen selvästi muita yleisemmin. Sen sijaan luunappia korkeakoulutetut käyttävät matalammin koulutettuja vähemmän. Tukistamista puolestaan käyttävät eniten ammatillisen toisen asteen koulutuksen saaneet.

Perherakenne on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä ainoastaan tönimisen ja tarttumisen kohdalla. Ydinperheissä asuvat äidit turvautuvat keskimäärin muita äitejä enemmän lapseen tarttumiseen ja ravisteluun. Sen sijaan lasten lukumäärä perheessä on luunapin antamista lukuun ottamatta kaikkien tekojen kohdalla selkeästi yhteydessä siihen, miten suuri osuus äideistä turvautuu tekoihin. Kuritusväkivallaksi luotellut teot ovat yleisempiä monilapsisissa perheissä. Yksilapsiset perheet erottautuivat selkeästi muista niin, että niissä äidit käyttävät näitä kuritusväkivallan muotoja vähiten. Eroa esimerkiksi ravistelussa voidaan pitää varsin huomattavana. Niistä äideistä, joilla on yksi lapsi, vain yksi prosentti kertoo ravistelleensa lastaan, kun taas niistä äideistä, joilla on vähintään neljä lasta, saman tekee kuusi prosenttia.

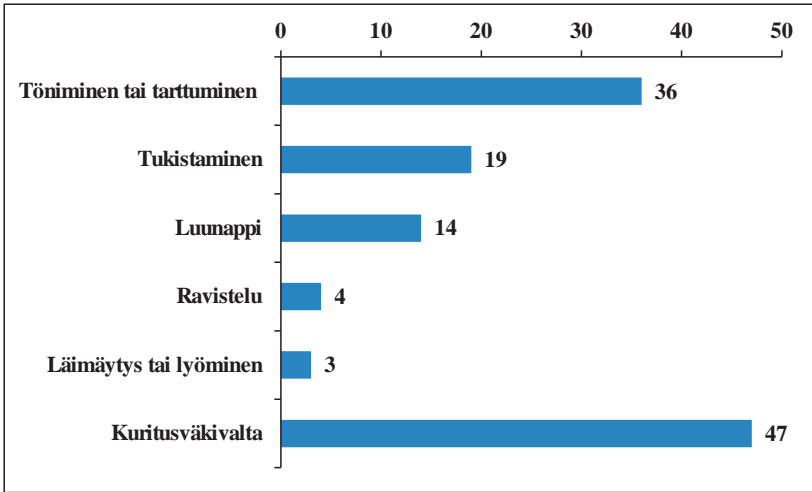
Taulukon viimeiseen sarakkeeseen on yhdistetty äitien vastaukset niin, että äiti on tehnyt vähintään yhtä taulukossa muuten mainittua tekoa lapselleen vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Voidaan siis sanoa, että äiti on kurittanut lastaan ruumiillisesti vähintään kerran. Kaikista äideistä 44 prosenttia on käyttänyt lapseensa kuritusväkivaltaa. Tarkastelu taustamuuttujien mukaan tiivistää edellä esitetyt havainnot. Poikia kuritetaan fyysisesti tyttöjä enemmän ja 3–6-vuotiaita lapsia enemmän kuin alle 3-vuotiaita ja yli 6-vuotiaita. Kuritusväkivaltaa käytetään eniten ydinperheissä sekä perheissä, joissa on useampia lapsia.

Kuviossa 13 on isien vastaukset samojen kuritusväkivallaksi luokiteltujen tekojen osalta ensin erikseen ja lopuksi yhtenä kokonaisuutena. Läimäytystä tai lyömistä lukuun ottamatta isät raportoivat näitä tekoja äitejä enemmän. Kokonaisuudessaan isistä 47 prosenttia on kurittanut lastaan fyysisesti vuoden aikana. Isät siis keskimäärin turvautuvat kuritusväkivaltaan äitejä enemmän.

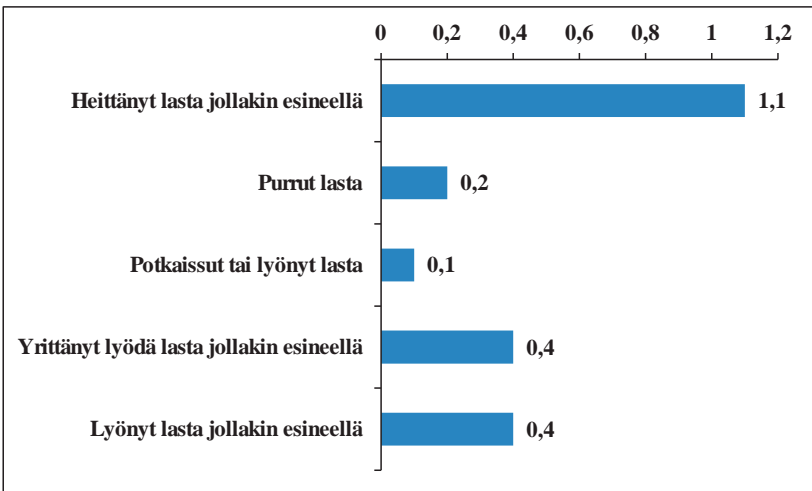
Lopuksi tarkastellaan vielä kaikkein vakavimpien väkivallan muotojen käyttöä lapsen kanssa tulleissa ristiriidoissa. Näitä tekoja ovat esineellä heittäminen, pureminen, potkaiseminen tai nyrkillä lyöminen, esineellä lyömisyritys ja esineellä lyöminen. Kuviossa 14 on tarkasteltu äitien vastauksia näiden tekojen osalta.

Yksi sadasta äidistä on heittänyt lasta jollakin esineellä. Sitäkin harvempi on purrut lasta, potkaissut tai lyönyt lasta nyrkillä, yrittänyt lyödä lasta jollain esineellä tai lyönyt lasta jollain esineellä. Koska tekoja on

määrällisesti vähän, niitä ei eritellä erikseen taustamuuttujien mukaan. Isistä neljä isää kertoo heittäneensä lastaan jollain esineellä. Muita edellä mainittuja tekoja eivät isät raportoineet ollenkaan.

Kuvio 13. Niiden isien osuus, jotka ovat ratkaisseet erimielisyyksiä lapsen kanssa väkivallalla, % (N = 378)

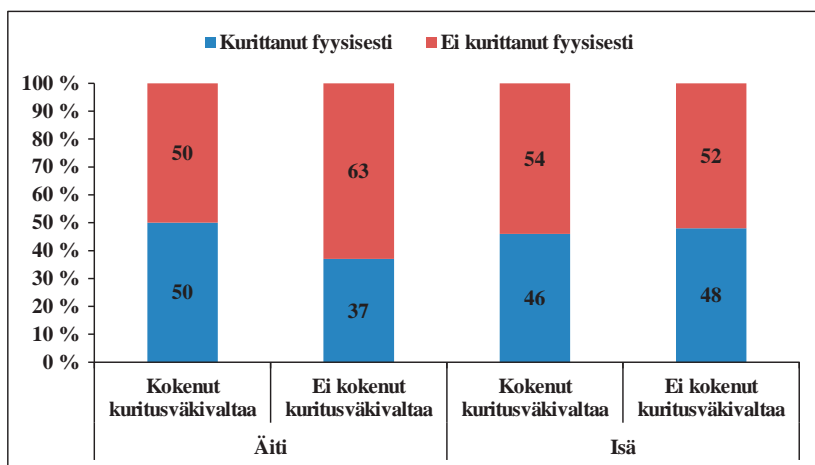
Kuvio 14. Niiden äitien osuus, jotka ovat käyttäneet vakavimpia fyysisen väkivallan muotoja, % (N=2729)

6.7 Vanhemman omien väkivaltakokemusten ja väkivalta-asenteiden yhteys fyysisen väkivallan käyttämiseen

Seuraavaksi tarkastellaan, onko vanhempien omilla lapsuuden kuritusväkivaltakokemuksilla sekä vanhemman asenteilla fyysistä väkivaltaa kohtaan yhteys fyysisen väkivallan käyttämiseen omaa lasta kohtaan. Kuviossa 15 on tarkasteltu sitä, onko vanhemman omilla lapsuuden ajan kokemuksilla kuritusväkivallasta yhteyttä siihen, käyttävätkö he kuritusväkivaltaa myös omaa lasta kohtaan. Kuritusväkivallalla tarkoitetaan tässä sitä, että vanhempi on vähintään kerran edellisen vuoden aikana tarttunut tai töninyt, tukistanut, antanut luunapin, ravistellut, läimäissyt tai lyönyt lasta.

Kuvion 15 mukaan niistä äideistä, jotka ovat itse kokeneet kuritusväkivaltaa lapsena, joka toinen on myös käyttänyt kuritusväkivaltaa omaa lastaan kohtaan. Niistä äideistä, jotka eivät ole kokeneet kuritusväkivaltaa lapsena, 37 prosenttia kertoo käyttäneensä kuritusväkivaltaa omaa lastaan kohtaan. Äitien kohdalla omilla kokemuksilla ja omalla käyttäytymisellä on tässä tilastollisesti merkitsevä yhteys.

Niistä isistä, jotka ovat itse kokeneet kuritusväkivaltaa lapsena, 46 prosenttia on myös itse käyttänyt kuritusväkivaltaa omaan lapseensa. Niistä isistä, jotka eivät ole kokeneet kuritusväkivaltaa lapsena, 48 prosenttia kertoo käyttäneensä kuritusväkivaltaa omaa lastaan kohtaan. Isien kohdalla yhteyttä omien kokemusten ja oman käyttäytymisen välillä

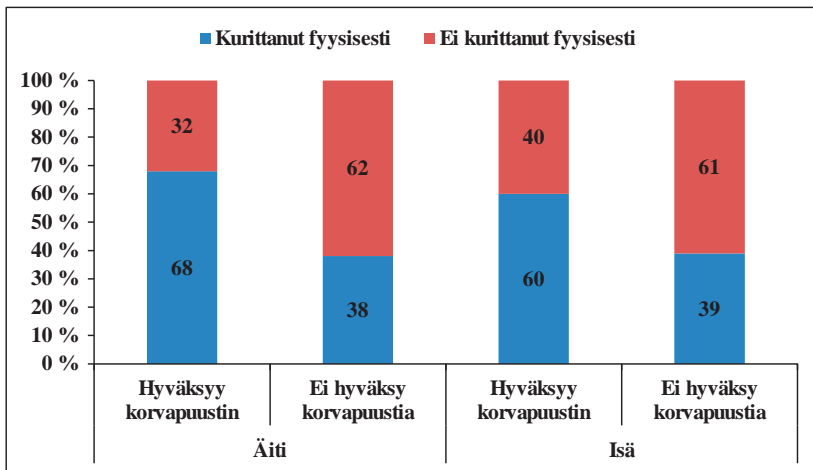

Kuvio 15. Isien ja äitien lapseensa käyttämä kuritusväkivalta vanhemman omien kuritusväkivaltakokemusten mukaan, %

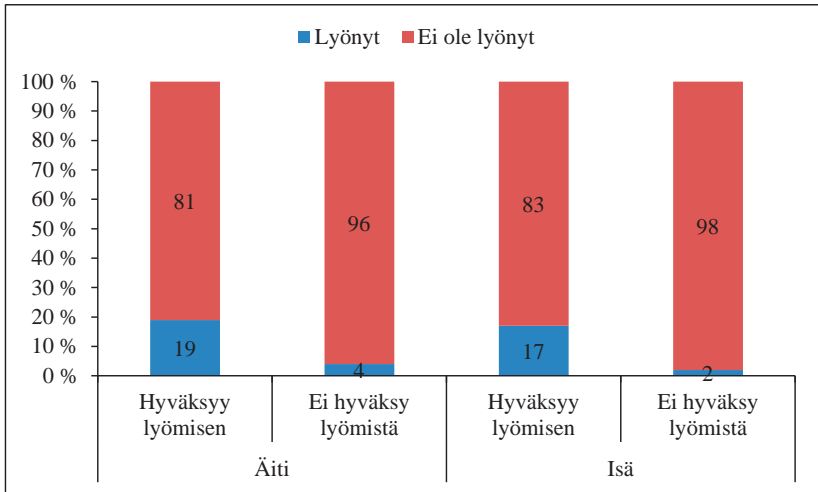
ei ole. Näyttää jopa siltä, että niistä isistä, jotka eivät ole itse kokeneet kuritusväkivaltaa, hieman suurempi osuus käyttäisi itse kuritusväkivaltaa omaa lastaan kohtaan verrattuna niihin isiin, joilla on omia kuritusväkivaltakokemuksia. Ero ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevää.

Kuviossa 16 on puolestaan tarkasteltu sitä, ovatko vanhemman asenteet liittyen korvapuustin antamiseen tottelemattomalle lapselle yhteydessä siihen, käyttävätkö he kuritusväkivaltaa omaa lasta kohtaan. Ne äidit ja isät, jotka hyväksyvät korvapuustin antamisen tottelemattomalle lapselle, myös käyttävät kuritusväkivaltaa selvästi enemmän kuin ne äidit ja isät, jotka eivät sitä hyväksy. Tämä asenteiden ja käyttäytymisen välinen yhteys on selkeä ja tilastollisesti merkitsevää sekä äitien että isien osalta.

Myös lyömisen yhteydessä on selvä yhteys sen hyväksymisen ja käyttäytymisen välillä. Kuviossa 17 on tarkasteltu, kuinka suuri osa niistä vanhemmista, jotka hyväksyvät lapsen lyömisen, on myös todellisuudessa lyönyt lastaan. Niistä äideistä, jotka hyväksyvät lapsen lyömisen, 19 prosenttia on myös lyönyt lastaan. Niistä äideistä, jotka eivät hyväksy lapsen lyömistä, vastaavan on tehnyt kolme prosenttia. Yhteys asenteiden ja käyttäytymisen välillä on siis varsin selkeä. Isien kohdalla yhteys on yhtä selkeä. Niistä isistä, jotka hyväksyvät lapsen lyömisen, 17 prosenttia on myös lyönyt lastaan. Niistä isistä, jotka eivät hyväksy lapsen lyömistä, lastaan on lyönyt kaksi prosenttia.

Kuvio 16. Vanhempien mielipiteet korvapuustin hyväksymisestä sen mukaan, ovatko he itse kokeneet lapsena kuritusväkivaltaa, %

Kuvio 17. Vanhemman väkivaltainen käyttäytyminen lasta kohtaan sen mukaan, hyväksyykö vanhempi lapsen lyömisen, %

6.8 Yhteenveto

Lapsen ja aikuisen välille syntyneiden ristiriitojen ratkaisematta jättäminen on yleisintä 3–6-vuotiaiden lasten kohdalla. Niin ikään ydinperheissä, korkeakoulutettujen vanhempien perheissä sekä monilapsisissa perheissä, ristiriidat jätetään ratkaisematta yleisemmin kuin muissa perheissä. Suurin osa äideistä ja isistä on yrittänyt keskustella lapsen kanssa ristiriidan syistä. Sekä isät että äidit käyttävät paljon myös väkivallattomia rangaistuksia, kuten viikkorahan antamatta jättämistä tai lisätehtävien antamista. Myös lapsen laittaminen niin sanotusti jäähyllä on varsin yleinen väkivallaton ristiriitojen ratkaisutapa kaikenikäisten lasten perheissä. Äideistä ja isistä yli puolet on passittanut lapsensa jäähyllä vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Kaikkia väkivallattomia ratkaisumalleja käytetään eniten uusperheissä ja vähiten ydinperheissä.

Sekä äidit että isät käyttävät paljon myös erilaisia verbaalisen aggressiivisuuden keinoja ristiriitojen ratkaisussa. Äideistä 84 prosenttia kertoi äyskineensä tai kiroilleensa lapselle kuluneen vuoden aikana vähintään kerran ja 40 prosenttia kutsuneensa lastaan tyhmäksi tai loukanneen häntä muuten sanoin. Keskimäärin eniten verbaalisen aggressiivisuuden keinoja äidit käyttävät 3–6-vuotiaiden lasten kanssa ja poikien kanssa enemmän kuin tyttöjen. Isistä hieman pienempi osuus raportoi verbaalisen aggressiivisuuden keinoja. Isistä joka kolmas kertoo haukku-

neensa lastaan tyhmäksi kuluneen vuoden aikana. Sekä äidistä että isistä viisi prosenttia on uhannut lastaan kielloilla tai lyömisellä. Uhkailu on huomattavasti yleisempää perheissä, joissa on useita lapsia.

Lähes joka toiseen 0-12-vuotiaaseen lapseen on kohdistettu kuritusväkivaltaa kuluneen vuoden aikana. Isistä hieman suurempi osuus käyttää kuritusväkivaltaa verrattuna äiteihin. Poikien fyysinen kurittaminen on tyttöjen fyysistä kurittamista yleisempää. 3-6-vuotiaita lapsia kuritetaan keskimäärin enemmän kuin alle 3-vuotiaita ja yli 6-vuotiaita. Kuritusväkivaltaa käytetään eniten ydinperheissä sekä perheissä, joissa on useampia lapsia. Vanhempien käyttämä kuritusväkivalta on selvästi yhteydessä siihen, hyväksyykö vanhempi fyysisen kurittamisen. Ne äidit ja isät, jotka näkevät korvapuustin antamisen ja lapsen lyömisestä hyväksyttävänä kurituskeinona, myös käyttävät niitä keskimäärin enemmän kuin ne äidit ja isät, jotka eivät näitä keinoja hyväksy. Äitien kohdalla kuritusväkivallan käyttö on myös yhteydessä omiin lapsuudenajan kokemuksiin kuritusväkivallasta. Sen sijaan isillä vastaavaa yhteyttä ei tämän tutkimuksen mukaan ole havaittavissa.

7 VANHEMPIEN TUNTEMUKSET RISTIRIIDAN YHTEYDESSÄ

Edellä käytiin läpi vanhempien toimintamalleja tilanteissa, joissa he ovat joutuneet ristiriitatilanteeseen lapsen kanssa. Seuraavaksi kuvataan vanhempien tuntemuksia siitä, millaiseksi he kokivat oman mielialansa edellisen ristiriidan yhteydessä sekä sitä, miten erilaiset tuntemukset ovat yhteydessä erilaisiin toimintamalleihin. Vanhempien tuntemuksia erityisesti juuri kaltoinkohtelun yhteydessä on tärkeä selvittää kaltoinkohtelun ennaltaehkäisyssä näkökulmasta.

7.1 Kysymykset

Vanhemmilta kysyttiin: *Muistele viimeisintä kertaa, jolloin sinulla ja lapsellasi oli erimielisyyksiä. Miten itse voit silloin, tai millaiselta sinusta tuntui?*(kysymys 17). Vastausvaihtoehtoja olivat seuraavat ja vanhemmat saivat valita niistä useitakin vaihtoehtoja:

Olin väsynyt
Olin allapäin
Olin alkoholin, huumeiden tai lääkkeiden vaikutuksen alaisena
Olin stressaantunut lapseni takia
Olin stressaantunut työtilanteeni takia
Olin stressaantunut yleisen elämäntilanteeni takia
Olin riidellyt avopuolisoni / aviopuolisoni kanssa
Ei mitään yllä olevista. Olin normaali itseni
En muista

7.2 Vanhemman tuntemukset edellisen ristiriidan yhteydessä

Taulukossa 13 on tarkasteltu äitien vastauksia siitä, millaiseksi he tunsivat olonsa edellisen lapsen kanssa tulleen ristiriidan yhteydessä.

Noin joka neljäs äiti arvioi olonsa täysin normaaliksi edellisen ristiriidan yhteydessä. Suurin osa äideistä kuvasi oloaan väsyneeksi (62 %). Toiseksi yleisin vastaus on stressi jostain. Kysymyksessä kysyttiin erikseen stressiä lapsesta, työstä ja yleisesti elämäntilanteesta. Sen lisäksi, että ne on taulukossa mainittu erikseen, kysymykset on myös yhdistetty omaksi muuttujakseen, joka kuvaa sitä, että vanhemmalla on stressi vähintään yhdestä edellä mainitusta asiasta. Äideistä 9 prosenttia koki

Taulukko 13. Äitien tuntemukset ristiriidan yhteydessä taustamuuttujien mukaan, kyllä vastanneiden äitien osuus, %

	Väsy- nyt	Alla- päin	Stressi/ lapsi	Stressi/ työ	Stressi/ elä- mänti- lanne	Stressi/ jostain em.	Riita- puo- lison kanssa	Nor- maali
Kaikki	62	11	9	14	21	36	7	27
<i>Lapsen sukupuoli (N=2751)</i>								
Tyttö	63	12	7	14	21	35	7	27
Poika	61	10	11	13	21	37	7	28
p < 0,05			*					
<i>Lapsen ikä (N=2750)</i>								
0-2	61	9	7	7	19	27	7	31
3-6	66	13	9	16	23	39	8	26
7-12	60	11	10	16	21	39	7	26
p < 0,05	*	*		*		*		*
<i>Vastaajan ikä (N=2747)</i>								
20-29	69	14	11	10	28	38	9	23
30-39	64	10	9	13	20	35	7	27
40-49	57	11	9	16	19	36	7	30
50 tai yli	52	10	13	16	11	37	6	29
p < 0,05	*				*			
<i>Perherakenne (N=2741)</i>								
Yksinhuoltaja	65	19	13	14	33	44	2	23
Ydinperhe	62	10	9	14	19	34	7	28
Uusperhe	63	13	12	16	29	44	14	24
p < 0,05		*	*		*	*	*	
<i>Vastaajan koulutus (N=2671)</i>								
Peruskoulu	65	14	13	4	29	27	5	22
Lukio	57	10	10	10	24	35	9	31
Ammatillinen tutkinto	61	10	7	14	21	34	7	28
Yliopisto tai korkeakoulu	64	11	11	15	19	38	8	27
p < 0,05			*	*	*			
<i>Lapsia perheessä (N=2733)</i>								
Yksi lapsi	59	12	8	14	18	32	5	32
Kaksi lasta	64	11	10	15	20	37	8	26
Kolme lasta	64	11	10	13	24	37	7	25
Vähintään neljä lasta	58	10	9	12	22	37	8	29
p < 0,05								*

stressiä lapsesta, 14 prosenttia työstä ja 21 prosenttia yleisesti elämäntilanteesta. Kokonaisuudessaan joka kolmas äiti oli stressaantunut jostain.

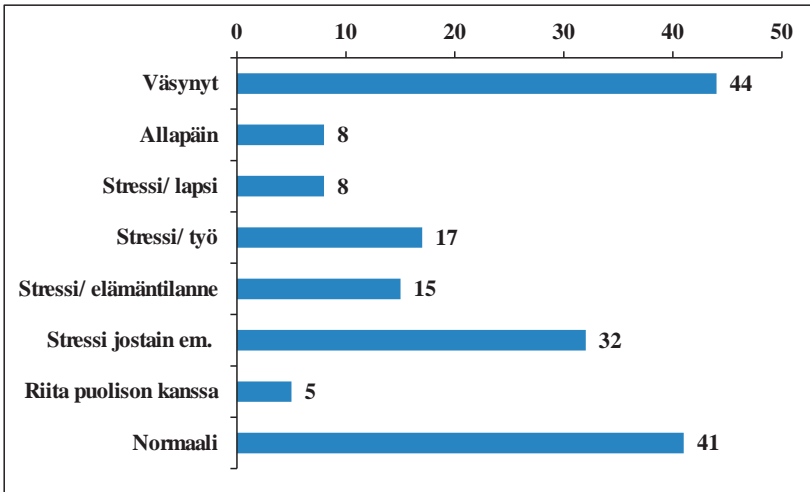
Äideistä lähes joka kymmenes kertoi lapsen kanssa tulleen ristiriidan liittyneen perheen aikuisten väliseen riitaan. Yhtenä vaihtoehtona vanhempien olotilalle oli myös mahdollinen päihtymys, mutta siihen liittyviä kokemuksia raportoivat vain yksittäiset äidit.

Lapsen ominaisuuksien mukaan tarkasteltuna poikien äideistä hie- man suurempi osuus raportoitiin lapsesta johtuvaa stressiä verrattuna tyttöjen äiteihin. Lapsen iän mukaan tarkasteltuna 3–6-vuotiaiden lasten ryhmä erottautuu muista niissä vastauksissa, joissa äiti kuvaa olleensa väsynyt edellisen ristiriidan aikana. 3–6-vuotiaiden lasten äitien joukossa oli myös eniten niitä, jotka kokivat olleensa allapäin edellisen ristiriidan yhteydessä. Väsymys ja stressi korostuvat myös nuorempien vanhempien joukossa verrattuna vanhempiin ikäryhmiin, mikä on jälleen osittain selitettävissä sillä, että nuorempiin lapsiin liittyen raportoitiin eniten väsymystä ja stressiä. Äidin koulutus erotteli vanhempien vastauksia ainoastaan stressin tuntemusten kohdalla. Pelkän peruskoulun käyneistä äideistä suurempi osa kertoi kokeneensa stressiä lapsesta edellisen ristiriidan yhteydessä kun taas korkeakoulutetuista äideistä suurempi osa koki stressiä työn takia.

Perherakenteen ja äidin tuntemusten välillä on havaittavissa joitain yhteyksiä. Yksinhuoltajaäidit ja uusperheiden äidit raportoivat ydinperheiden äitejä enemmän niin lapsesta kuin ylipäättään elämäntilanteesta johtuvaa stressiä. Yksinhuoltajaäideistä joka viides kertoi myös olleensa allapäin. Vastaukset myös niistä tilanteista, joissa ristiriita liittyi perheen aikuisten väliseen riitaan, vaihtelivat merkittävästi eri perherakenteiden välillä. Ydinperheiden äideistä seitsemän prosenttia kertoi lapsen kanssa olleen ristiriidan liittyneen aikuisten väliseen riitaan kun uusperheissä vastaavasta raportoitiin jopa 14 prosenttia.

Isien tuntemukset edellisen lapsen kanssa tulleen ristiriidan yhteydessä on kuvattu kuviossa 18. Verrattuna äiteihin, isistä selvästi suurempi osa koki olonsa normaaliksi ristiriidan yhteydessä. Isistä 44 prosenttia kertoi olleensa väsynyt ristiriidan yhteydessä ja 32 prosenttia koki olleensa stressaantunut jostain. Verrattuna äiteihin, isistä suurempi osuus raportoitiin kokeneensa työhön liittyvää stressiä ristiriidan yhteydessä.

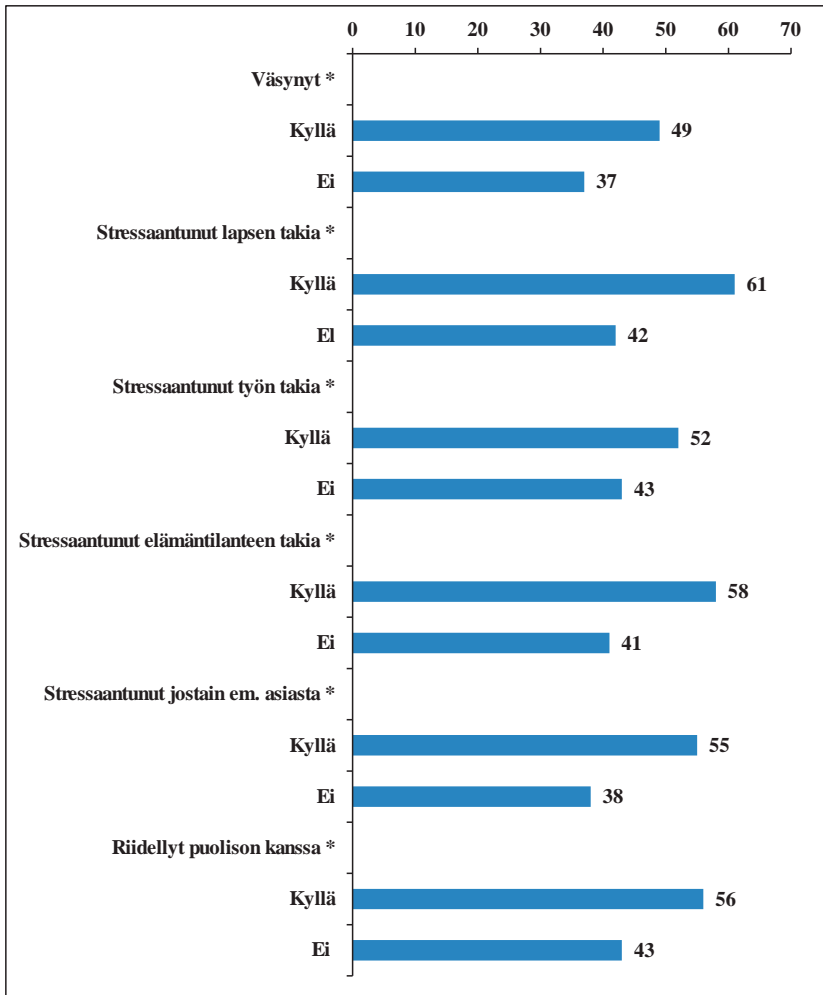
Vanhempien tuntemuksia kysyttiin siis nimenomaan edellisen ristiriidan aikana. Aikaisemmin kuvattuja vanhemman toimintamalleja ristiriitojen yhteydessä kysyttiin puolestaan yleisesti kuluneen vuoden aikana. Aineiston perusteella ei siten voida tarkastella yksittäisiä tapauksia niin, että millaiseksi vanhemmat kokivat itsensä silloin kun käyttivät jotain tiettyä tapaa ristiriidan ratkaisemiseen. On silti mielenkiintoista katsoa tarkemmin niitä vastaajia, jotka kokivat edellisessä ristiriidassa väsymystä tai olivat stressaantuneet, ovatko he turvautuneet viime vuoden aikana yleisemmin väkivaltaan. Voidaan ajatella, että jos vanhempi koki itsensä

Kuvio 18. Isien tuntemukset ristiriidan yhteydessä, kyllä vastanneiden isien osuus, % (N=380)

väsymyksi tai stressaantuneeksi edellisen ristiriidan yhteydessä, on väsymystä tai stressiä voinut olla myös muulloin kuluneen vuoden aikana. Edellinen rajoitus on kuitenkin syytä pitää mielessä tehtäessä johtopäätöksiä tästä tarkastelusta.

Kuviossa 19 on tarkasteltu kuritusväkivaltaa lapseensa käyttäneiden äitien osuutta sen mukaan, tunsivatko he väsymystä, stressiä tai riitaa puolison kanssa edellisen ristiriidan yhteydessä lapsen kanssa. Niistä, jotka kokivat joko väsymystä, stressiä tai riitaa puolison kanssa suurempi osa oli kuluneen vuoden aikana käyttänyt kuritusväkivaltaa lapseensa verrattuna niihin, jotka eivät kokeneet edellisen ristiriidan yhteydessä väsymystä, stressiä tai riitaa puolison kanssa. Tulos on kaikkien eri tunteusten osalta tilastollisesti merkitsevä.

Kuvio 19. Kuritusväkivaltaa lapseensa käyttäneiden äitien osuus sen mukaan, millaisia tuntemuksia vanhempi tunsi edellisen ristiriidan yhteydessä, %

7.3 Yhteenveto

Äidit kokivat edellisen lapsen kanssa tulleen ristiriidan yhteydessä usein väsymystä. Jopa 62 prosenttia äideistä kertoo olleensa väsynyt edellisen ristiriidan yhteydessä. Joka kolmas äiti koki myös olleensa stressaantunut jostain. Joka kymmenes äiti pystyi erittelemään, että stressi johtui nimenomaan lapsesta. Erityisesti väsymystä ja stressiä raportoitiin 3–6-vuotiaiden lasten vanhempien joukossa.

Nuoremmat vanhemmat raportoivat enemmän väsymystä ja stressiä verrattuna vanhempiin huoltajiin. Väsymystä ja stressiä raportoitiin niin ikään enemmän uusperheissä ja yksinhuoltajaperheissä verrattuna ydinperheisiin. Ydinperheisiin verrattuna uusperheissä raportoitiin myös yli kaksi kertaa yleisemmin tilanteita, joissa ristiriita lapsen kanssa liittyi vastaajan riitaan puolison kanssa.

Ristiriidassa koettu stressin kohde vaihteli hieman koulutustaustan mukaan. Pelkän peruskoulun käyneistä äideistä suurempi osa kertoi, että koki stressiä nimenomaan lapsesta ristiriidan aikana. Korkeakoulun käyneistä äideistä suurempi osa kertoi kokeneensa ristiriidan yhteydessä stressiä työstä.

Isistä äitejä suurempi osuus koki olonsa normaaliksi ristiriidan aikana. Isistä pienempi osuus koki väsymystä mutta stressiä isät ja äidit kokivat yhtä paljon. Isistä suurempi osuus koki stressiä nimenomaan työstä. Joka viides isä koki olleensa stressaantunut työstä edellisen lapsen kanssa tulleen ristiriidan yhteydessä.

8 LASTEN KOTONA NÄKEMÄ VÄKIVALTA

Tässä luvussa tarkastellaan vanhempien arvioita siitä, miten yleisesti lapset näkevät fyysistä väkivaltaa kotonaan muiden perheenjäsenten välillä. Väkivallan näkemisen tarkastelu on tärkeää, koska tutkimukset antavat viitteitä siitä, että väkivallan näkemisellä perheenjäsenten kesken voi olla jopa yhtä negatiiviset vaikutukset lapseen kuin sillä, että lapsi olisi itse väkivallan kohteena (Ellonen ym. 2013).

8.1 Kysymykset

Vanhemmilta kysyttiin: *Onko lapsesi nähnyt toisen vanhempansa, tai sinun mies- tai naisystäväsi tönäisevän, läimäyttävän, lyövän, iskevän nyrkillä tai muuten pahoinpitelevän sinua viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana?* (Kyllä/Ei) (kysymys 31a).

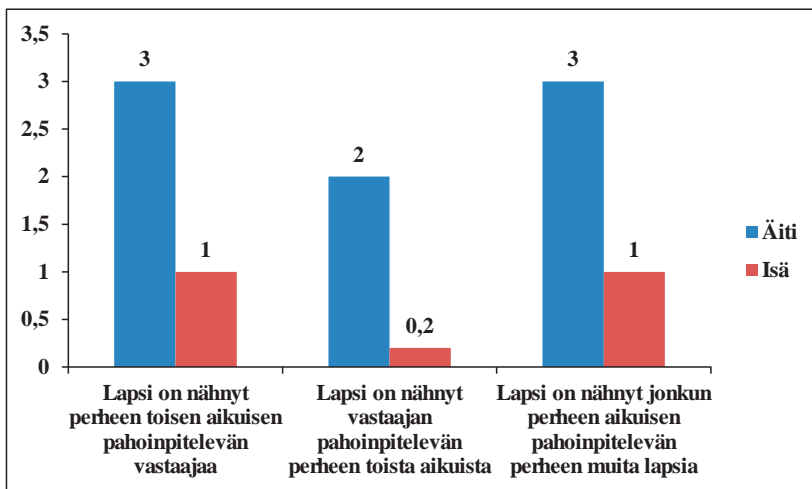
Onko lapsesi nähnyt sinun tönäisevän, läimäyttävän, lyövän, iskevän nyrkillä tai muuten pahoinpitelevän lapsesi toista vanhempaa tai sinun mies- tai naisystäväsi viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana? (Kyllä/Ei) (kysymys 31b).

Onko lapsesi nähnyt oman vanhempansa tai sinun mies- tai naisystäväsi lyövän, pahoinpitelevän, potkivan tai satuttavan muuten fyysisesti lapsesi veljiä tai sisaria viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana? (Kyllä/Ei) (kysymys 31c).

8.2 Vanhempien arviot siitä, onko lapsi nähnyt kotona väkivaltaa

Kuviossa 20 on tarkasteltu äitien ja isien vastauksia siitä, onko lapsi nähnyt kotona fyysistä väkivaltaa muiden perheenjäsenten kesken. Äideistä kolme prosenttia kertoi, että lapsi on nähnyt kotona perheen toisen aikuisen pahoinpitelevän häntä kuluneen vuoden aikana. Äideistä kaksi prosenttia kertoi pahoinpidelleensä itse omaa puolisoaan niin, että lapsi on nähnyt tilanteen. Kolme prosenttia äideistä kertoo lapsen nähneen perheen jonkun aikuisen satuttavan fyysisesti perheen muita lapsia.

Isistä yksi prosentti kertoo perheen toisen aikuisen pahoinpidelleen häntä kuluneen vuoden aikana niin, että lapsi on nähnyt tilanteen. Alle prosentti isistä kertoo itse pahoinpidelleensä perheen toista aikuista ja yksi prosentti isistä kertoo lapsen nähneen perheen aikuisen pahoinpitelevän perheen muita lapsia.

Kuvio 20. Fyysistä väkivaltaa kotona nähneiden lasten osuus, %

Mikäli vastaaja kertoi, että lapsi on nähnyt jotain väkivaltaa, pyydettiin vastaajaa arvioimaan, kuinka monta kertaa tällaista oli tapahtunut kuluneen vuoden aikana. Seuraavat osuudet on siis laskettu niistä, jotka ilmoittivat lapsen nähneen väkivaltaa kotona, ei kaikista vastaajista. Tarkastelussa ovat mukana sekä isien että äitien vastaukset yhdessä.

Niistä vanhemmista, jotka kertoivat lapsen nähneen aikuisten välistä väkivaltaa kotona, joka toinen kertoi sen olleen yksittäinen tapahtuma. Sen sijaan ne tapaukset, joissa lapsi on nähnyt aikuisen pahoinpitelevän perheen toisia lapsia, ovat selvästi harvemmin yksittäisiä tapahtumia. Vanhemmat raportoivat, että joka toisen aikuisen lapsen kohdistamaa väkivaltaa nähneen lapsen kohdalla tällaisia tapauksia on ollut enemmän kuin kaksi. Vain joka viides tapaus on yksittäinen. Vastaajista joka kymmenes kertoo, että lapsi on nähnyt aikuisen pahoinpitelevän perheen muita lapsia jopa yli kymmenen kertaa kuluneen vuoden aikana. Tämä osuus on siis laskettu niistä lapsista, jotka ovat ylipäättään nähneet kotonaan aikuisen lapsen kohdistamaa väkivaltaa. Jos otetaan tarkasteluun mukaan kaikki vastaajat, voidaan sanoa, että joka sadas 0-12-vuotias lapsi näkee kotonaan vanhempien pahoinpitelevän perheen muita lapsia vähintään kymmenen kertaa vuodessa, eli varsin säännöllisesti.

Taulukossa 14 on tarkasteltu vielä äitien arvioita taustamuuttujien mukaan siitä, onko lapsi nähnyt kotonaan perheenjäsenen väkivaltaa. Kuten edellä, tarkastelussa on yhdistetty kysymykset; onko vastaaja itse pahoinpidellyt perheen toista aikuista ja onko perheen toinen aikuinen pahoinpidellyt vastaajaa. Muuttuja kuvaa siis sitä, onko lapsi nähnyt ylipäättään parisuhdeväkivaltaa kotona. Sisaruksiin kohdistuvan väkivallan näkeminen pidetään omana muuttujanaan.

Taulukko 14. Äitien arviot taustamuuttujien mukaan siitä, onko lapsi nähnyt kotona fyysistä väkivaltaa muiden perheenjäsenten kesken, kyllä vastanneiden äitien osuus, %

	Nähnyt aikuisten välistä fyysistä väkivaltaa	Nähnyt aikuisten käyttävän fyysistä väkivaltaa sisarukseen
Kaikki	3	3
<i>Lapsen sukupuoli (N=2664)</i>		
Tyttö	4	3
Poika	3	2
p < 0,05		
<i>Lapsen ikä (N=2664)</i>		
0-2	4	1
3-6	4	4
7-12	2	2
p < 0,05	*	*
<i>Vastaajan ikä (N=2660)</i>		
20-29	8	3
30-39	2	3
40-49	4	2
50 tai yli	0	0
p < 0,05	*	
<i>Perherakenne (N=2653)</i>		
Yksinhuoltaja	8	5
Ydinperhe	3	2
Uusperhe	5	1
p < 0,05	*	*
<i>Vastaajan koulutus (N=2588)</i>		
Peruskoulu	10	1
Lukio	5	4
Ammatillinen tutkinto	3	3
Yliopisto tai korkeakoulu	2	2
p < 0,05	*	
<i>Lapsia perheessä (N=2650)</i>		
Yksi lapsi	4	2
Kaksi lasta	3	1
Kolme lasta	3	3
Vähintään neljä lasta	3	6
p < 0,05		*

Taulukon 14 mukaan alle kouluikäisistä lapsista suurempi osuus on nähnyt kotonaan fyysistä väkivaltaa verrattuna kouluikäisiin lapsiin. Myös perherakenteella on äitien vastauksissa selvä merkitys. Äitien vastausten mukaan eniten lapset näkevät väkivaltaa yksinhuoltajaperheissä. Lapsista, jotka elävät yksinhuoltajaperheessä, kahdeksan prosenttia on nähnyt väkivaltaa kyseisen vanhemman ja toisen aikuisen kanssa kotona. Toinen aikuinen viittaa tässä mies- tai naisystäviin, joiden kanssa lapsen varsinaiset huoltajat eivät asu. Uusperheiden lapsista viisi prosenttia on nähnyt väkivaltaa perheen aikuisten välillä. Biologisten vanhempiansa kanssa asuvista lapsista kolme prosenttia on nähnyt väkivaltaa vanhempien välillä.

Vastaavasti muihin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa lapset näkevät eniten yksinhuoltajaperheissä (5 %). Uusperheissä muihin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa näkee yksi prosentti lapsista ja ydinperheissä kaksi prosenttia lapsista. Myös tämä tulos on tilastollisesti merkitsevä ja siten yleistettävissä perusjoukkoon.

Perheessä asuvien lasten määrä on niin ikään yhteydessä siihen, kuinka suuri osuus lapsista näkee kotona aikuisten pahoinpitelevän perheen muita lapsia. Mitä enemmän perheessä on lapsia, sitä suurempi osuus lapsista on nähnyt muihin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Perheissä, joissa on vähintään neljä lasta, kuusi prosenttia lapsista on nähnyt kuluneen vuoden aikana aikuisten pahoinpitelevän perheen muita lapsia. Yhden lapsen perheissä vastaava prosenttiosuus on kaksi ja kahden lapsen perheissä yksi. Lasten lukumäärällä ei sen sijaan näytä olevan yhteyttä aikuisten välisen väkivallan näkemiseen.

8.3 Yhteenveto

Kyselyyn vastanneiden äitien mukaan kolme prosenttia 0-12-vuotiaista lapsista on nähnyt kotona fyysistä väkivaltaa aikuisten välillä ja kolme prosenttia aikuisen kohdistavan väkivaltaa perheen muihin lapsiin. Isis-tä vastaavista tapahtumista kertoo yksi prosentti. Mikäli lapsi on nähnyt aikuisten välistä väkivaltaa, se on vanhempien vastausten mukaan ollut pääsääntöisesti yksittäinen tapaus. Mikäli lapsi on nähnyt aikuisen kohdistavan väkivaltaa perheen toisiin lapsiin, on lapsi pääsääntöisesti nähnyt tämän tapahtuvan useammin kuin kerran. Joka sadas 0-12 vuotias näkee säännöllisesti kotonaan väkivaltaa kohdistettavan perheen toisiin lapsiin.

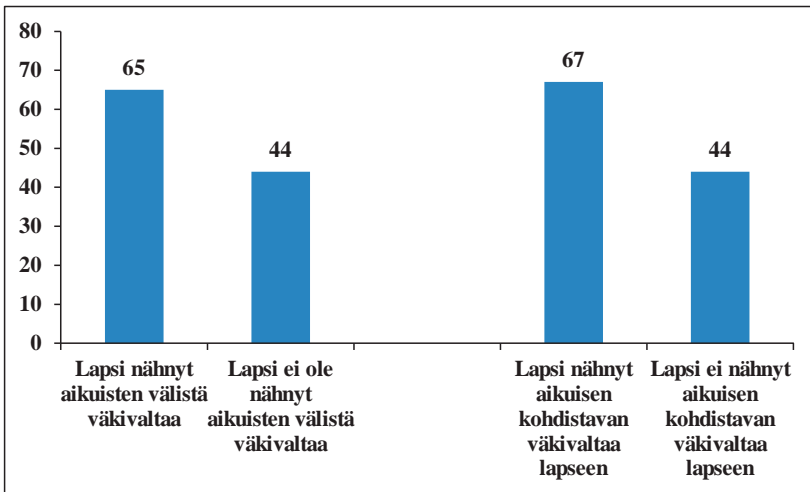
Uusperheissä lapset näkevät vanhempien välistä fyysistä väkivaltaa enemmän kuin ydinperheissä. Sitäkin enemmän lapset näkevät fyysistä väkivaltaa yksinhuoltajaperheissä. Tämä viittaa tilanteisiin, joissa yksinhuoltajana toimivan äidin mies- tai naisystävä pahoinpitelee vanhempaa.

Jopa 8 prosenttia yksinhuoltajaperheen lapsista on äitien mukaan nähnyt kotonaan aikuisten välistä väkivaltaa kun ydinperheissä vastaava määrä on kolme prosenttia. Yksinhuoltajaperheissä lapset näkevät eniten myös muihin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Niin ikään perheissä, joissa on useita lapsia, lapset näkevät yleisimmin fyysistä väkivaltaa kohdistettavan toisiin lapsiin. Sen sijaan lasten lukumäärällä ei ole yhteyttä aikuisten välisen väkivallan näkemiseen.

9 VÄKIVALLAN NÄKEMINEN JA KOHTEENA OLEMINEN

Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että lasten kohdalla väkivallan näkeminen ja väkivallan kohteena oleminen liittyvät voimakkaasti toisiinsa. Niistä lapsista, jotka näkevät kotonaan väkivaltaa, suurempi osuus on myös itse väkivallan kohteena kuin niistä lapsista, jotka eivät näe kotonaan väkivaltaa. Suomea ja Tanskaa vertailevassa tutkimuksessa osoitettiin, että tämä pitää erityisesti paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa (Ellonen ym. 2011). Tässä luvussa tarkastellaan, onko tällainen yhteys havaittavissa myös 0-12-vuotiaiden lasten kohdalla.

Kuviossa 21 on vertailtu, kuinka iso osuus niistä lapsista, jotka ovat nähneet kotona väkivaltaa, on ollut myös itse kuritusväkivallan kohteena ja kuinka iso osuus niistä lapsista, jotka eivät ole nähneet kotona väkivaltaa, on ollut itse kuritusväkivallan kohteena. Kuritusväkivallalla tarkoitetaan tässä sitä, että lapsi on kokenut kuluneen vuoden aikana vähintään yhtä seuraavista teoista: vanhempi on töninyt tai tarttunut häneen, vanhempi on tukistanut häntä tai vanhempi on antanut hänelle luunapin. Väkivallan näkemisestä käytetään kahta samaa muuttujaa, joita käytettiin edellä: onko lapsi nähnyt perheessä aikuisten välistä väkivaltaa ja onko lapsi nähnyt perheessä aikuisen kohdistavan väkivaltaa perheen muihin lapsiin. Tarkastelussa on yhdistetty sekä äitien että isien vastaukset.

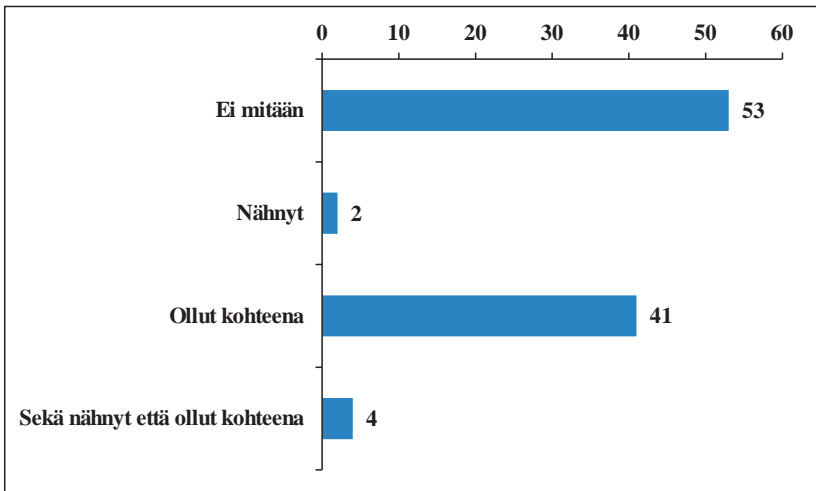

Kuvio 21. Kuritusväkivallan kohteena olleiden lasten osuus sen mukaan, onko lapsi nähnyt kotona kohdistuvan väkivaltaa muihin perheenjäseniin, %

Kuvion 21 mukaan väkivallan näkemisen ja kohteena olemisen välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys. Niistä lapsista, jotka ovat nähneet aikuisten välistä väkivaltaa kotona, 65 prosenttia on myös itse ollut vanhempien kuritusväkivallan kohteena. Niistä lapsista, jotka eivät ole nähneet kotona aikuisten välistä väkivaltaa, kuritusväkivallan kohteena on ollut 44 prosenttia. Niistä lapsista, jotka ovat nähneet perheen aikuisen kohdistavan väkivaltaa perheen toisiin lapsiin, 67 prosenttia on myös itse ollut kuritusväkivallan kohteena. Niistä lapsista, jotka eivät ole nähneet perheen aikuisen kohdistavan väkivaltaa perheen toisiin lapsiin, 44 prosenttia on itse ollut kuritusväkivallan kohteena.

Väkivallan näkemisen ja sen kokemisen liittymistä toisiinsa voidaan tarkastella myös erottelemalla lapset sen mukaan, ovatko he vain nähneet väkivaltaa, olleet vain väkivallan kohteena tai olleet sekä väkivallan kohteena että nähneet väkivaltaa. Kuviossa 22 on tarkasteltu väkivallan näkemisen ja kohteena olemisen yhteyksiä tästä näkökulmasta. Tarkastelussa ovat mukana sekä äitien että isien vastaukset. Sen mukaan yli puolet lapsista ei ole nähnyt väkivaltaa eikä ollut väkivallan kohteena. Lapsista kaksi prosenttia on nähnyt väkivaltaa perheen jäsenten välillä mutta ei ole itse joutunut ollenkaan väkivallan kohteeksi. Lapsista 42 prosenttia on itse ollut väkivallan kohteena mutta ei ole nähnyt väkivaltaa perheenjäsenten välillä ja neljä prosenttia on sekä nähnyt että ollut kohteena.

Se, että iso osa lapsista on ollut väkivallan kohteena kotonaan mutta ei ole nähnyt väkivaltaa perheenjäsenten välillä, kertoo siitä, että lapsiin

Kuvio 22. Fyysisen väkivallan näkemisen ja kohteena olemisen jakautuminen, %

kohdistuvaa väkivaltaa voi kotona tapahtua riippumatta siitä, onko perheessä fyysistä väkivaltaa aikuisten välillä. Sen sijaan sellainen tilanne on tämän tutkimuksen mukaan varsin harvinainen, että lapsi näkee väkivaltaa perheenjäsenten kesken, mutta ei itse joudu väkivallan kohteeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että parisuhdeväkivalta perheessä on merkittävä varoitussignaali myös lapsiin kohdistuvasta väkivallasta.

Taulukossa 15 on tarkastelu väkivallan näkemistä ja kohteena olemista äitien vastausten perusteella taustamuuttujien mukaan. Äitien koulutustausta muodostaa tässä mielenkiintoisen eron. Näyttää siltä, että perheissä, joissa vanhempi on käynyt pelkän peruskoulun, väkivaltaista käyttäytymistä on todennäköisemmin sekä aikuisten välillä että aikuisen ja lapsen välillä, mikäli perheessä ylipäätään on väkivaltaa. Sen sijaan korkeastikoulutetut vanhemmat raportoivat enemmän sitä, että lapsi on vain väkivallan kohteena mutta ei näe aikuisten välistä väkivaltaa. Perherakenteen mukaan tarkasteltuna yksinhuoltajaperheissä asuvista lapsista suurempi osa sekä näkee väkivaltaa että on väkivallan kohteena verrattuna muihin perherakenteisiin.

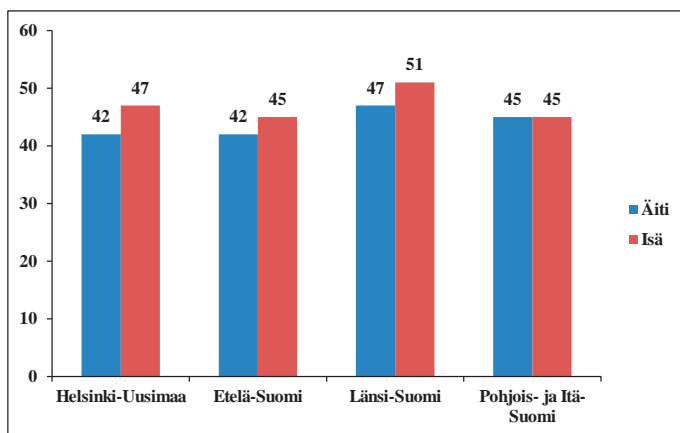
Taulukko 15. Väkivallan näkemisen ja väkivallan kohteena olemisen ilmeneminen taustamuuttujien mukaan, %

	Ei mitään	Nähty	Ollut kohteena	Sikä nähty että ollut kohteena	N
<i>Lapsen sukupuoli *</i>					
Tyttö	58	2	36	4	1116
Poika	48	2	47	4	1142
<i>Lapsen ikä *</i>					
0-2	53	2	43	3	445
3-6	39	2	53	6	729
7-12	62	2	33	3	1084
<i>Vastaajan ikä *</i>					
20-29	39	3	51	8	238
30-39	50	2	45	4	1278
40-49	61	3	34	3	686
50 tai yli	79	0	21	0	56
<i>Perherakenne *</i>					
Yksinhuoltaja	56	5	32	7	216
Ydinperhe	52	1	43	3	1901
Uusperhe	68	2	26	5	131
<i>Vastaajan koulutus *</i>					
Peruskoulu	61	4	28	8	79
Lukio	52	1	42	4	95
Ammatillinen tutkinto	55	2	39	4	1079
Yliopisto tai korkeakoulu	50	2	45	3	934
<i>Lapsia perheessä *</i>					
Yksi lapsi	73	3	21	4	167
Kaksi lasta	51	2	44	3	1139
Kolme lasta	52	2	43	4	607
Vähintään neljä lasta	53	3	39	5	328

10 ALUEIDEN JA IKÄRYHMIEN VÄLISET EROT KURITUSVÄKIVALLAN KÄYTÖSSÄ

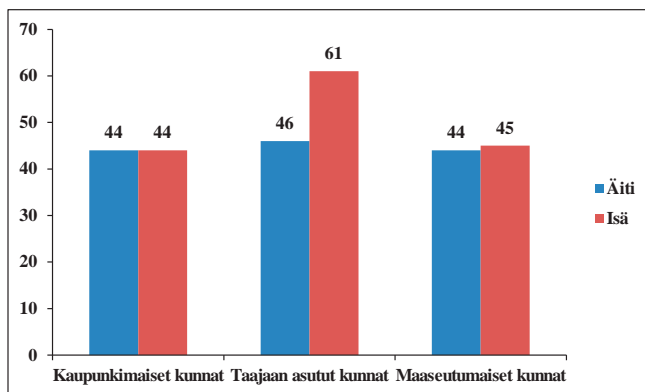
Tässä luvussa tarkastellaan sekä alueellisia että lasten ikäryhmiin perustuvia eroja lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan käytössä. Sekä alueellisten että ikäryhmien välisten erojen tarkastelu on tärkeää piirrettäessä yleistä kuvaa lapsiin kohdistuvasta kuritusväkivallasta Suomessa sekä pohdittaessa sen ennaltaehkäisyä. Kuritusväkivallalla tarkoitetaan tässä sitä, että lapsi on kokenut vähintään yhtä seuraavista teoista vanhemman taholta edellisen vuoden aikana: tarttuminen ja töniminen, tukistaminen, luunappi, ravistelu ja läimäiseminen tai lyöminen.

Kuviossa 23 tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa Suomen suuralueiden mukaan. Kuritusväkivaltaa käytetään sekä äitien että isien toimesta suhteellisen tasaisesti eri alueiden välillä. Myös ero äitien ja isien välillä on samaa suuruusluokkaa eri alueilla, joskin Pohjois- ja Itä-Suomessa äidit ja isät käyttävät kuritusväkivaltaa keskimäärin yhtä paljon.

Kuvio 23. Alueelliset erot kuritusväkivallan käytössä, %

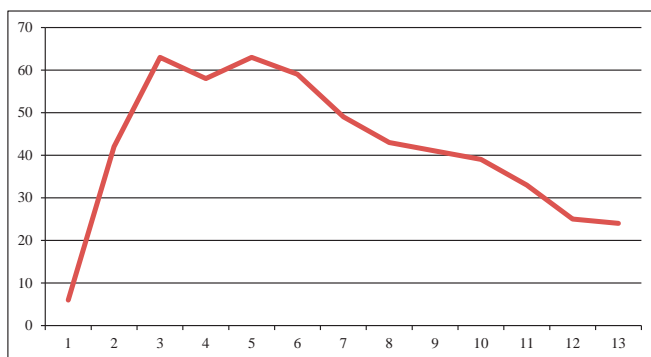
Kuviossa 24 on tehty vastaavanlainen tarkastelu kuntaluokituksen mukaan. Äitien kohdalla kuritusväkivallan käytössä ei ole eroja erilaisten kuntatyyppien välillä. Sen sijaan isien kohdalla kuritusväkivaltaa käyttävien osuus eroaa kuntatyyppin mukaan tilastollisesti merkitsevästi. Taaajaan asuttujen kuntien isistä selvästi suurempi osa turvautuu kuritusväkivallan käyttöön verrattuna maaseutumaisten kuntien ja kaupunkimaisten kuntien isiin.

Kuvio 24. Kuntatyyppien väliset erot kuritusväkivallan käytössä, %

Kuviossa 25 tarkastellaan ikäryhmien välisiä eroja kuritusväkivallan käytössä. Kuviossa on eritelty lapset ikävuosittain ikävuodesta nolla ikävuoteen 12. Kuviossa esitetään ikäryhmäkohtaiset prosenttiosuudet niistä lapsista, joihin jompi kumpi vanhemmista on kohdistanut kuritusväkivaltaa vuoden aikana.

Yksittäisten prosenttiosuuksien sijaan on mielekkäämpää tarkastella yleisemmin sitä, miten kuritusväkivallan yleisyys muuttuu lapsen iän mukaan. Kuviossa tulee selkeästi esiin jo aiemmissa luvuissa esitetty havainto siitä, että kuritusväkivallan käyttö on selkeästi yleisintä 3–6-vuotiaiden lasten kohdalla. Kouluikään tultaessa kuritusväkivallan yleisyys laskee selvästi. Tultaessa kymmeneen ikävuoteen lasku voimistuu. Mielenkiintoinen havainto on myös se, miten nopeasti ja korkealle tasolle kuritusväkivallan käytön yleisyys nousee lapsen kahden ensimmäisen ikävuoden aikana.

Kuvio 25. Kuritusväkivallan käyttö lapsen iän mukaan, %

11 LAPSEN JA VANHEMMAN TAPAAMISEEN LIITTYVÄT ONGELMAT EROPERHEISSÄ

Tässä luvussa tarkastellaan niitä perheitä, joissa lapsen molemmat biologiset vanhemmat eivät asu pysyvästi lapsen kanssa. Vanhemmilta kysyttiin mahdollisista ongelmista liittyen lapsen ja vanhempien tapaamisjärjestelyihin. Tapaamis- ja huoltajuusjärjestelyihin liittyviä ongelmia on tärkeää nostaa esiin, sillä nykyään yhä useamman lapsen vanhemmat asuvat eri osoitteissa ja erilaiset järjestelyt ovat monen lapsen arkipäivää. Lasten hyvinvoinnin turvaamiseen myös näissä tilanteissa on syytä kiinnittää huomiota.

11.1 Kysymykset

Jotta jokaiselle vanhemmalle esitettiin kyselyssä oikeanlaiset kysymykset tämän aihealueen kohdalla, vanhemmilta kysyttiin ensin tarkennusta perhesuhteista. *Vastaajaa pyydettiin valitsemaan seuraavista vaihtoehdoista itseä koskeva vaihtoehto:* (kysymys 32a)

*asun lapsen toisen biologisen vanhemman kanssa
olen lapsen yksinhuoltaja, toista vanhempaa tai yhteyttä häneen
ei ole
olen adoptiovanhempi
lapsen toinen biologinen vanhempi asuu muualla, ja meillä on yhteishuoltajuus
lapsen toinen biologinen vanhempi asuu muualla, ja vain minä
olen lapsen huoltaja
olen lapsen sijaisvanhempi.*

Vastaajista 80 prosenttia asui lapsen toisen biologisen vanhemman kanssa. Kaksi prosenttia vastaajista oli yksinhuoltajia tilanteessa, jossa yhteyttä toiseen vanhempaan ei ole ollenkaan. Viiden vanhemman kohdalla toinen vanhempi asui muualla, ja vastaajalla oli huoltajuus lapsesta. 13 prosenttia vastaajista oli eronnut lapsen toisesta vanhemmasta mutta jakoi huoltajuuden hänen kanssaan. Alle yksi prosentti vastaajista oli lapsen adoptionvanhempia ja alle yksi prosentti sijaisvanhempia (taulukko 16).

Taulukko 16. Vastaajien huoltajuussuhde lapseen

	%	N
Asuu toisen biologisen vanhemman kanssa	80	1903
Yksinhuoltaja, yhteyttä toiseen vanhempaan ei ole	2	57
Adoptiovanhempi	<1	6
Toinen vanhempi asuu muualla, yhteishuoltajuus	13	298
Toinen vanhempi asuu muualla, ei yhteishuoltajuutta	5	107
Sijaisvanhempi	<1	6
N		2376

Niiltä vanhemmilta, joiden lapsen toinen biologinen vanhempi asuu muualla eikä vanhemmilla ole yhteishuoltajuutta, sekä sijaisvanhemmilta kysyttiin: *Tapaako lapsi toista biologista vanhempaansa (tai vanhempiaan, jos olet sijaisvanhempi) ilman sinun läsnäoloasi?* (kysymys 32b).

Kyllä tapaa, ilman valvontaa

Kyllä tapaa, mutta vain valvotuissa tapaamisissa

Ei tapaa

Mikäli lapsi tapaa toista vanhempaansa, vastaajalta kysyttiin: *Tiedätkö, tai oletko huolissasi siitä, että lapseen kohdistuu näissä tapaamisissa väkivallan uhkaa tai väkivaltaa?* (kysymys 32c).

Tiedän varmasti, että toinen vanhempi (vanhemmat) ei ole uhannut lastani väkivallalla tai käyttäytyneet väkivaltaisesti lastani kohtaan tapaamisissa

En ole varma, mutta epäilen, että toinen vanhempi (vanhemmat) on uhannut lastani väkivallalla tapaamisissa, mutta ei ole käyttänyt ruumiillista väkivaltaa lapseen

En ole varma, mutta epäilen, että toinen vanhempi (vanhemmat) on kohdistanut lapseeni myös fyysistä väkivaltaa tapaamisissa

Tiedän varmasti, että toinen vanhempi (vanhemmat) on uhannut lastani väkivallalla tapaamisissa, mutta ei ole käyttänyt ruumiillista väkivaltaa lapseen

Tiedän varmasti, että toinen vanhempi (vanhemmat) on kohdistanut lapseeni ruumiillista väkivaltaa tapaamisissa

Vanhemmilta, joilla oli yhteishuoltajuus lapsesta, kysyttiin: *Onko toinen vanhempi estänyt koskaan lastanne olemasta sinun kanssasi tai olemasta yhteydessä sinuun, vaikka yhteishuoltajuuden myötä lapsella olisi ollut oikeus siihen?* ja *Oletko sinä estänyt koskaan lastanne olemasta toisen vanhemman kanssa tai olemasta yhteydessä toiseen vanhempaan-*

sa, vaikka yhteishuoltajuuden myötä lapsella olisi ollut oikeus siihen? (kysymykset 33a-33d).

Mikäli vastasi myöntävästi, esitettiin tarkentavia kysymyksiä: *Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana? Mieti viimeisintä kertaa, kun tällaista tapahtui ja kuvaa lyhyesti omin sanoin, miten toinen vanhempi esti lasta olemasta sinun kanssasi tai yhteydessä sinuun? ja Reagoiko lapsesi tähän jotenkin, ja jos reagoi, niin miten?* (kysymykset 33e-33h).

11.2 Ongelmat huoltajuuden jakavien vanhempien välillä

Yhteensä 298 vastaaja jakoi huoltajuuden lapsesta toisen biologisen vanhemman kanssa, vaikka he eivät asuneet samassa taloudessa. Heistä kuusi prosenttia kertoi, että oli itse estänyt toista vanhempaa tapaamasta lasta tai olemasta yhteydessä lapseen, vaikka lapsella olisi yhteishuoltajuuden myötä ollut siihen oikeus. Vastaajista seitsemän prosenttia kertoi, että toinen vanhempi on tehnyt niin hänelle. Kysyttäessä, kuinka monta kertaa näin on tapahtunut, käy ilmi, että pääsääntöisesti tapaamisen tai yhteydenpidon estämisiä on tapahtunut enemmän kuin kerran.

Vastaajia pyydettiin kuvaamaan avoimella kysymyksellä, millaista tapaamisen estäminen oli. Kaksi kolmesta toisen vanhemman taholta tulleista estämisistä oli sitä, että kyselyyn vastannutta vanhempaa kiellettiin soittamasta lapselle tai lasta ei päästetty puhelimeen soitosta huolimatta. Yksi kolmannes oli konkreettista tapaamisen estämistä, eli lasta ei tuotu sovittuun paikkaan sovittuna aikana. Vastaajista yksi kuvasi myös sitä, miten toinen vanhempi oli kieltänyt lasta tervehtimästä kyselyyn vastannutta vanhempaa toisen vanhemman viikonloppuna, mikä he näkevät toisensa esimerkiksi kaupassa.

Vanhempien kuvauksissa omasta toiminnastaan toistuvat samantyyppiset tapaukset. Kuitenkin niin, että kaksi kolmesta oli tapaamisen estämistä ja yksi kolmannes soiton estämistä, kun toisen vanhemman estämisen yhteydessä kaksi kolmesta oli soiton estämistä ja yksi kolmannes tapaamisen estämistä. Kun vastaajat kertoivat omasta toiminnastaan, he pääsääntöisesti myös perustelivat sitä samalla kun kuvasivat tilannetta. Yleisin peruste oli se, että lasta ei päästetty toisen vanhemman luo, koska toinen vanhempi tai toisen vanhemman uusi puoliso käytti alkoholia vastaajan mielestä liikaa. Hieman alle puolessa tapauksista perustelu liittyi toisen vanhemman väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Tuloksia tulkitessa on syytä muistaa, että näihin kysymyksiin vastanneiden vanhempien kokonaismäärä oli varsin pieni, joten tuloksia ei tule yleistää.

Vastaajilta kysyttiin myös, reagoiko lapsi jotenkin tähän tilanteeseen. Niistä vanhemmista, jotka kuvasivat konkreettisia tapaamisen estämiä, 38 kuvasi myös lasten reagointia tilanteeseen. Heistä 11 arvioi, että lapsi ei reagoinut tilanteeseen mitenkään. Muut kuvasivat erilaisia lapsen reaktioita. Yleisin vanhempien kuvaama lapsen reaktio oli mielen pahoittaminen ja pettymys. Ikävää ja eroahdistusta kuvattiin myös yleisimmin. Muita vanhempien kuvaamia lapsen reaktioita olivat muun muassa lapsen aggressiivisuus, lamaantuminen, ihmettely, ahdistus ja kiusaantuminen. Vastaajista kolme kertoi lapsen helpottuneen, kun ei tarvitse mennä toisen vanhemman luo.

11.3 Ongelmia lapsen ja vanhemman tapaamisessa tilanteissa, joissa toisella vanhemmalla ei ole huoltajuutta

Sijaisvanhemmilta sekä niiltä vastaajilta, jotka olivat yksin lapsen huoltajia, mutta toinen vanhempi oli olemassa, kysyttiin lapsen ja toisen vanhemman välisistä tapaamisista. Kyselyyn vastanneita vanhempia, joilla oli yksinhuoltajuus mutta toinen vanhempi oli olemassa, oli yhteensä 113. Heistä yli puolet (59 %) kertoi, että toinen vanhempi tapaa lasta ilman valvontaa. Kahdeksan prosenttia kertoi, että toinen vanhempi tapaa lasta valvotusti ja 33 prosenttia, ettei toinen vanhempi tapaa lasta ollenkaan.

Kyselyyn vastasi siten 70 vanhempaa, jotka kertoivat toisen vanhemman tapaavan lasta. Heistä suurin osa (83 %) kertoi tietävänsä varmasti, että toinen vanhempi ei ole uhannut eikä käyttänyt väkivaltaa tapaamisissa. 13 prosenttia epäilee toisen vanhemman uhanneen ja 5 prosenttia epäilee toisen vanhemman käyttäneen väkivaltaa.

11.4 Yhteenvedo

Tämän luvun tuloksista ei voida tehdä laajoja yleistyksiä vastausten vähäisen vääjän vuoksi. Luvun tarkoituksena on enemmänkin avata keskustelua aiheesta jatkotutkimuksia varten. Kyselyyn vastanneiden vanhempien kokemuksia tulokset kuitenkin kuvaavat, vaikkakaan eivät tarjoa mahdollisuutta niiden yleistämiseen laajemmin suomalaisiin perheisiin.

Niistä kyselyyn vastanneista vanhemmista, jotka eivät asu lapsen toisen biologisen vanhemman kanssa, mutta jakavat lapsen huoltajuuden, hieman alle kymmenen prosenttia kertoi tapaamisiin tai yhteydenpitoon liittyvistä ongelmista. Vanhemmat kuvasivat kahdenlaisia tilanteita. Ensimmäkin niitä tilanteita, joissa jompi kumpi vanhemmista estää toista vanhempaa soittamasta lapselle lapsen ollessa toisen vanhemman luona. Toi-

seksi vanhemmat kuvasivat niitä tilanteita, joissa jompi kumpi vanhempi estää toista vanhempaa tapaamasta lasta. Vastaajat perustelivat omaa tällaista käytöstään muun muassa toisen vanhemman tai hänen uuden puolisonsa liiallisella alkoholinkäytöllä tai väkivaltaisella käyttäytymisellä.

Niistä vanhemmista, jotka olivat yksin lapsen virallisia huoltajia mutta toinen vanhempi tapaa lasta, neljä viidestä tiesi varmaksi, ettei toinen vanhempi uhkaa tai käytä väkivaltaa lapseen tapaamisten yhteydessä.

12 TULOSTEN VERTAILUA RUOTSALASEEN TUTKIMUKSEEN

Yksi käsillä olevan tutkimuksen aluperäisistä tarkoituksista oli verrata suomalaisten vanhempien vastauksia ruotsalaisten vanhempien vastauksiin. Kuten jo raportin alussa tuotiin esiin, ruotsalaisen aineiston tulokset on raportoitu niin, että äitien ja isien vastauksia tarkastellaan yhdessä. Tuloksissa kuvataan yleisesti vanhempien käyttäytymistä. Suomalaisessa aineistossa isien osuus vastaajista on niin pieni, että isien ja äitien vastaukset pidettiin erillään. Yhteinen tarkastelu olisi todellisuudessa kuvastanut vain äitien vastauksia, koska 88 prosenttia vastaajista oli äitejä. Tämän myötä myös vertailu suomalaisen ja ruotsalaisen tutkimuksen välillä hankaloituu, sillä vertailu ruotsalaiseen tutkimukseen tehdään tutkimuksesta kirjoitetun raportin avulla. Varsinainen tutkimusaineisto ei ole vertailua varten käytössä.

Toinen merkittävä ero aineistojen välillä on, että toisin kuin suomalaisessa aineistossa, ruotsalaisessa aineistossa mukana ovat myös maahanmuuttajataustaiset perheet. Merkittävää tämä on siksi, että ruotsalaisessa tutkimuksessa tulee esiin varsin suuria eroja vanhempien käyttäytymisessä maahanmuuttajataustaisten vanhempien ja ruotsalais-syntyisten vanhempien välillä. Maahanmuuttajataustaisten perheiden mukana olo nostaa kaltoinkohtelun yleisyyttä ruotsalaisessa aineistossa kun lukuja tarkastellaan koko aineiston tasolla. Jotta aineistot olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia, tulisi myös ruotsalaisesta aineistosta valita vertailuun mukaan vain ruotsalaissyntyiset vanhemmat. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, koska vertailu tehdään ruotsalaisen tutkimuksen raportin perusteella, jossa tällaista erottelua ei ole jokaisessa kohdassa tehty.

Seuraavassa tehdään vertailua suomalaisten ja ruotsalaisten tutkimustulosten välillä niin, että myös suomalaisessa aineistossa yhdistetään isien ja äitien vastaukset vanhempien vastauksiksi, mutta pitäydytään vertailussa varsin yleisellä tasolla. Kun ilmiöiden yleisyyttä tarkastellaan vain koko aineiston tasolla, ei äitien yliedustus suomalaisessa aineistossa vääristä vertailua juurikaan, koska yleisellä tasolla äitien ja isien vastaukset eivät eroa suomalaisessa aineistossa miltään osin erityisen paljon. Maahanmuuttajataustaisten perheiden mukanaolon tuomaa vaikutusta ruotsalaisten tutkimuksen tuloksiin ei voida huomioida muutoin kuin tuomalla esiin ne erot maahanmuuttajataustaisten ja ruotsalaistaustaisten vanhempien välillä, jotka ruotsalaisesta tutkimuksesta on raportoitu. Vertailu perustuu ruotsalaisen tutkimuksen osalta raporttiin *Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige – en nationell kartläggning* (Janson ym. 2011a). Vertailu tehdään siten vain niiden kysymysten osalta, joista raportissa on raportoitu tuloksia. Tekstissä ei erikseen viitata tutkimukseen.

12.1 Vanhempien kasvatusasenteet

Kuten luvussa viisi kävi ilmi, suomalaisten vanhempien joukossa suosituin kasvatuseriaate on rehellisyyden ja huomaavaisuuden opettaminen lapselle. Rehellisyyttä ja huomaavaisuutta pidetään tärkeänä myös ruotsalaisten vanhempien joukossa, mutta ne eivät ole suosituimpia periaatteita. Suosituin periaate, jota ruotsalaiset vanhemmat korostavat kasvatuksessaan, on nahistelun ja toisen ärsyttämisen kieltäminen. Kaikista ruotsalaisvastaajista 68 prosenttia oli valinnut tämän kasvatuseriaatteen tärkeäksi. Suomalaisessa aineistossa keskimäärin vain joka viides nosti tämän periaatteen tärkeimpien periaatteiden joukkoon.

Suomalaisista vanhemmista huomattavasti suurempi osa hyväksyy korvapuustin antamisen lapselle verrattuna ruotsalaisiin vanhempiin. Kun suomalaisista vanhemmista keskimäärin joka viides hyväksyy korvapuustin antamisen, tekee ruotsalaisista vanhemmista saman vain neljä prosenttia. Suomessa isät hyväksyvät korvapuustin selvästi äitejä yleisemmin, kun taas Ruotsissa ruotsalaissyntyisten vanhempien joukossa vastaavaa eroa isien ja äitien välillä ei ole.

Ruotsissa on puolestaan havaittavissa merkittävä ero maahanmuuttajataustaisten ja ruotsalaistaustaisten vanhempien välillä korvapuustin antamisen hyväksymisessä, ja maahanmuuttajataustaisten vanhempien kohdalla on havaittavissa samanlainen sukupuoleen perustuva ero, kuin suomalaisessa aineistossa. Ruotsissa asuvista maahanmuuttajataustaisista isistä 14 prosenttia ja kahdeksan prosenttia äideistä hyväksyy korvapuustin. Mikäli ruotsalaisesta aineistosta erotetaan omaan tarkasteluunsa ruotsalaissyntyiset vanhemmat, ero suomalaisten ja ruotsalaisten vanhempien välillä korvapuustin hyväksymisessä on entistä suurempi. Ruotsalaissyntyisistä sekä äideistä että isistä vain kaksi prosenttia hyväksyy korvapuustin.

Lyömisen hyväksymisessä suomalaisten ja ruotsalaisten vanhempien välillä ei koko aineiston tasolla ole eroa, mutta jos ruotsalaisesta aineistosta otetaan jälleen suomalaisen aineiston tapaan maahanmuuttajataustaiset vanhemmat pois, ruotsalaiset vanhemmat hyväksyvät lyömisen suomalaisia harvemmin. Koko aineiston tasolla molemmissa maissa kaksi prosenttia hyväksyy tottelemattoman lapsen lyömisen, jos vanhempi perustelee lyönnin lapselle. Suomessa isät suhtautuvat lyömiseen äitejä myönteisemmin. Isistä viisi prosenttia ja äideistä kaksi prosenttia hyväksyy lyömisen. Ruotsissa syntyneistä isistä sekä äideistä yksi prosentti hyväksyy lyömisen. Ruotsissa asuvista maahanmuuttajataustaisista isistä seitsemän prosenttia ja äideistä viisi prosenttia hyväksyy lyömisen.

Ruotsalaiset vanhemmat suhtautuivat puolestaan myönteisemmin vanhemman oikeuteen ottaa lapsesta kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suuttanut vanhempansa. Kaikista ruotsalaisista vanhemmista kolme prosenttia hyväksyy lapsen ravistelun tilanteessa, jossa lapsi käyttäy-

tyy huonosti kotona ja yksi prosentti tilanteissa, jossa lapsi käyttäytyy huonosti kodin ulkopuolella. Suomalaisista vanhemmista yksi prosentti hyväksyy ravistelun huonon käyttäytymisen takia joko kotoa tai kodin ulkopuolella. Suomalaisista vanhemmista neljä prosenttia hyväksyy ravistelun tilanteessa, jossa lapsi on kiellosta huolimatta vahingoittanut ympäristöään. Ruotsalaisista vanhemmista kuusi prosenttia hyväksyy ravistelun samassa tilanteessa. Suomalaisista vanhemmista 13 prosenttia ja ruotsalaisista vanhemmista 17 prosenttia hyväksyy ravistelun tilanteessa, jossa lapsi asettaa itsensä kiellosta huolimatta vaaralle alttiiksi.

12.2 Verbaalinen aggressiivisuus ja fyysinen väkivalta

Verbaalisen aggressiivisuuden kohdalla selkein ero suomalaisten ja ruotsalaisten vanhempien välillä on lapselle äyskimisessä tai kiroilemisessa. Suomalaisista vanhemmista 83 prosenttia kertoo kiroilleensa tai äyski-neensä lapselleen vähintään kerran kuluneen vuoden aikana, kun vastaavasta toiminnasta raportoi 65 prosenttia ruotsalaisista vanhemmista. Kaikkein selvimmin ero tulee esille alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä. Suomalaisista vanhemmista 68 prosenttia kiroilee tai äyskii alle 3-vuotiaalle lapselleen, kun vastaava luku Ruotsissa on 24 prosenttia. Ruotsalaisista vanhemmista 30 prosenttia kertoo kutsuneensa lastaan tyhmäksi vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Suomalaisista vanhemmista vastaavan teki 39 prosenttia.

Suomalaiset vanhemmat tarttuvat tai tönivät lastaan ruotsalaisia vanhempia yleisemmin ratkoessaan ristiriitoja lapsen kanssa. Kun suomalaisista vanhemmista joka kolmas kertoo toimivansa näin, tekee joka neljäs ruotsalaisvanhempi saman. Suomalaisista vanhemmista suurempi osuus (4 %) turvautuu myös lyömiseen kuin ruotsalaisvanhemmista (3 %). Sen sijaan ruotsalaiset vanhemmat ravistelevat lastaan huomattavasti suomalaisia vanhempia yleisemmin. Ruotsalaisista jopa 13 prosenttia kertoo ravistelleensa lastaan, kun suomalaisista vanhemmista vastaavan teki vain kolme prosenttia.

Molemmissa maissa on löydettävissä sama havainto siitä, että 3–6-vuotiaat lapset kokevat eniten erilaisia kuritusväkivallan muotoja. Ruotsissa on kuitenkin selkeämpi ero aivan pienimpien lasten ja isompien lasten välillä. Alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmista yhdeksän prosenttia, 3–6-vuotiaiden lasten vanhemmista 32 prosenttia ja yli 6-vuotiaiden vanhemmista 27 prosenttia kertoo tönineensä tai tarttuneensa lapseen. Vastavasti alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmista kukaan ei ole lyönyt lastaan, 3–6-vuotiaiden lasten vanhemmista neljä prosenttia ja yli 6 -vuotiaiden lasten vanhemmista kolme prosentti kertoo lyöneensä lastaan. Ruotsis-

sa alle 3-vuotiaisiin lapsiin kohdistuu siis suhteellisen vähän mainittuja tekoja. Suomessa sen sijaan alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat ovat tarttuneet tai tönnöneen lastaan jopa enemmän kuin yli 6-vuotiaiden lasten vanhemmat. Alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmista kolme prosenttia, 3–6-vuotiaiden lasten vanhemmista kuusi prosenttia ja yli 6-vuotiaiden lasten vanhemmista neljä prosenttia kertoo lyöneensä tai läimäisseensä lastaan kuluneen vuoden aikana. Suomessa vanhemmat siis kohdistavat kuritusväkivallaksi yleisesti miellettyjä tekoja selvästi enemmän myös kaikkein pienimpiin lapsiin verrattuna ruotsalaisiin vanhempiin.

12.3 Vanhempien tuntemukset edellisen ristiriidan yhteydessä

Molemmissa aineistoissa väsymys oli yleisin tunne, jonka vanhemmat liittivät ristiriitatilanteisiin. Suomalaisista vanhemmista suurempi osa raportoi väsymyksen tunnetta edellisen ristiriidan yhteydessä verrattuna ruotsalaisiin vanhempiin. Se, että eniten väsymyksestä raportoivat 3–6-vuotiaiden lasten vanhemmat, on havaittavissa molemmissa maissa.

Molemmissa maissa raportoitiin suhteellisen paljon myös stressiä. Ruotsalaisista vanhemmista suurempi osa raportoi nimenomaan lapsesta johtuvaa stressiä ristiriidan yhteydessä verrattuna suomalaisiin vanhempiin. Selvimmin ero tulee esille alle 3-vuotiaiden kohdalla. Suomalaiset alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmat raportoivat vähiten lapsesta johtuvaa stressiä kun taas ruotsalaisista vanhemmista juuri alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat kokivat eniten stressiä lapsesta edellisen ristiriidan aikana verrattuna muihin lasten ikäryhmiin.

Suomalaiset vanhemmat raportoivat puolestaan enemmän stressiä työstä sekä elämäntilanteesta kuin ruotsalaiset vanhemmat. Niin ikään tilanteita, joissa lapsen kanssa tullut ristiriita liittyi perheen aikuisten väliseen riitaan, raportoitiin suomalaisessa aineistossa kaksi kertaa niin paljon kuin ruotsalaisessa aineistossa.

13 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhemmat ovat valistuneita kasvattajia

Vanhemmat käyttävät paljon rakentavia ratkaisukeinoja ristiriitojen ratkaisemisessa lapsen kanssa. Lähes kaikki alle 13-vuotiaiden lasten vanhemmista tietävät, että lapsen ruumiillinen kurittaminen, eli kuritusväkivalta, on Suomessa lailla kiellettyä. Vanhemmat myös suhtautuvat omissa mielipiteissään varsin kielteisesti lapsen lyömiseen. Kielteinen suhtautuminen vakavaksi fyysiseksi väkivallaksi luokiteltavaa lapsen lyömistä kohtaan on varsin myönteinen tulos samoin kuin tietoisuus siitä, että kuritusväkivalta on lailla kiellettyä.

Vaikka vanhemmat tietävät kuritusväkivallan olevan kiellettyä, korvapuustin antaminen tottelemattomalle lapselle nähdään kuitenkin selvästi hyväksyttävämpänä kuin lapsen lyöminen. Sekä tämä tutkimus kuin aiempi tutkimus (Sariola 2012) osoittaa, että edelleen noin joka viides vanhempi kokee tämän tyyppisen lapsen kuritusväkivallan hyväksyttäväksi. Tämän tutkimuksen mukaan äidit suhtautuvat kuritusväkivaltaan isiä kielteisemmin. Äidit myös käyttävät kuritusväkivaltaa isiä vähemmän.

Vakava väkivalta harvinaista, mutta kuritusväkivalta yleistä

Vanhempien mielipiteet väkivallan käytöstä kasvatuksessa näkyvät myös heidän omassa käyttäytymisessään. Niiden vanhempien määrä, jotka ovat käyttäneet kaikkein vakavimpia väkivallan muotoja lapseensa, kuten nykkillä lyömistä, potkimista tai esineellä lyömistä, jää alle yhteen prosenttiin kaikista vanhemmista. Lasta on lyönyt tai läimäissyt kädellä neljä prosenttia vanhemmista. Sen sijaan tukistamiseen turvautuu jopa joka viides vanhempi. Kun yhdistetään kaikki teot, jotka tyypillisesti luokitellaan kuritusväkivallaksi, kuten tukistaminen, luunappi, ravistelu, töniminen tai tarttuminen ja läimäiseminen tai lyöminen, tullaan tulokseen, että lähes joka toiseen 0-12-vuotiaaseen lapseen on vuoden aikana kohdistettu vähintään yhtä kuritusväkivallaksi luokiteltavaa tekoa. Edelleen on siis tehtävä työtä sen eteen, että myös lievempiin tekoihin suhtauduttaisiin yhtä kielteisesti kuin vakavimpiin väkivallantekoihin. Tavoite on varsin tärkeä, sillä tutkimukset ovat osoittaneet, että myös kuritusväkivallalla on kielteisiä vaikutuksia lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin (Ellonen ym.

2013), vaikka aikuisista yksittäinen tukistus voikin tuntua varsin mitätömältä.

Kaltoinkohtelua kohdistuu eniten leikki-ikäisiin lapsiin

Ehkä huolestuttavin tulos liittyen lasten kaltoinkohteluun kotona on se, että eniten sekä verbaalista aggressiivisuutta että kuritusväkivaltaa raportoitiin alle kouluikäisten lasten vanhempien joukossa. Selvästi eniten kuritusväkivaltaa kohdistetaan lapsiperheissä 3–6-vuotiaisiin lapsiin. Alle 3-vuotiaisiin lapsiin kohdistetaan kuritusväkivaltaa jopa enemmän kuin kouluikäisiin lapsiin. Tulos on poikkeava suhteessa kansainvälisiin tutkimuksiin. David Finkelhorin tutkimusryhmän havaintojen mukaan lasten kaltoinkohtelu lisääntyy amerikkalaisissa perheissä suhteellisen säännönmukaisesti lapsen iän myötä (Finkelhor ym. 2005). Ruotsissa on nähtävissä sama havainto kuin Suomessa siitä, että leikki-ikäiset lapset kokevat kaltoinkohtelua eniten. Mutta Suomen ja Ruotsinkin välillä on eroa kaikkein pienimpien lasten kohdalla. Ruotsissa alle 3-vuotiaisiin lapsiin ei kohdistu kaltoinkohtelua lainkaan siinä määrin kuin Suomessa. (Janson ym. 2011a.) Kuritusväkivallan ja verbaalisen aggressiivisuuden keskittyminen varsin pieniin lapsiin näyttääkin olevan erityisesti suomalaisille perheille tyypillinen ilmiö. Ilmiö on varsin ongelmallinen lapsen kehityksen kannalta, sillä monet persoonallisuuden kehityksen näkökulmasta keskeisimmät kehitystehtävät ratkotaan juuri tuolloin. Se, miksi lasten kaltoinkohtelun trendi on Suomessa tämän näköinen, vaatii ehdottomasti lisätutkimusta.

Kuritusväkivalta on sukupolvelta toiselle siirtyvä perhetason ilmiö

Ne äidit, jotka ovat itse omassa lapsuudessaan kokeneet kuritusväkivaltaa käyttävät kuritusväkivaltaa enemmän myös omiin lapsiinsa kuin ne äidit, jotka eivät ole omassa lapsuudessaan kokeneet kuritusväkivaltaa. Kuritusväkivalta on siten sukupolvelta toiselle siirtyvä ilmiö. Vastaavia tuloksia on saatu myös aiemmissa tutkimuksissa (Salo 2011). Tässä tutkimuksessa omien kokemusten ja oman käyttäytymisen välistä yhteyttä ei kuitenkaan havaittu isien joukossa. Omat asenteet kuritusväkivallan käyttöä kohtaan olivat kuitenkin yhteydessä kuritusväkivallan käyttöön sekä isillä että äideillä. Vanhemmat, jotka hyväksyvät ruumiillisen kurittamisen kasvatuksessa todennäköisemmin myös käyttävät sitä. Myös tästä syystä on edelleen tehtävä työtä vanhempien asenteiden muuttumisen eteen.

Väkivalta on myös perhetason ilmiö. Ne lapset, jotka näkevät kotona väkivaltaa joko aikuisten välillä tai aikuisen perheen toisiin lapsiin kohdistamana, ovat suuremmalla todennäköisyydellä myös itse väkivallan kohteena, kuin ne lapset, jotka eivät näe väkivaltaa kotona. Tämä väkivallan muotoutuminen sekä aikuisten että aikuisen ja lapsen väliseksi toimintamalliksi on erityisesti havaittavissa perheissä, joissa vanhemmalla on pelkkä peruskoulutus. Tätä ei kuitenkaan tule tulkita niin, että mikäli perheessä ei ole parisuhdeväkivaltaa, siellä ei ole myös lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Nämä eivät sulje toisiaan pois, vaikkakin näyttää siltä, että ne jossain määrin kasaantuvat samoihin perheisiin.

Kuritusväkivalta ei ole vain tietyntyyppisten perheiden haaste

Heikki Sariola osoitti vuonna 1988, että lapsia kaltoinkohdellaan eniten perheissä, joilla on matala sosioekonominen asema. Lisäksi hän osoitti, että lapsia kaltoinkohdellaan uusperheissä enemmän kuin ydinperheissä. (Sariola 1990.) Nyt 25 vuotta Sariolan tutkimuksen jälkeen tilanne on toinen. Lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan yleisyys ei enää vaihtelee vanhemman koulutustaustan mukaan. Niin korkeakoulutetut kuin pelkän peruskoulunkin käyneet vanhemmat kaltoinkohtelevat lapsiaan. Kaltoinkohtelu ei myöskään ole enää yleisintä uusperheissä. Äidit käyttävät kuritusväkivaltaa tämän tutkimuksen mukaan eniten ydinperheissä. Vastaava tulos saatiin vuonna 2008 tehdyssä lapsiuhritutkimuksessa, jossa tarkasteltiin yläkouluikäisten lasten väkivaltakokemuksia (Sariola & Ellonen 2008). Ydinperheissä myös käytetään vähiten väkivallattomia rangais- tuksia, kuten lapsen laittamista jäähyllä, lisätehtävien antamista lapselle tai kotiaarestia. Vanhempien mukaan lapset kuitenkin näkevät väkivaltaa muiden perheenjäsenten välillä eniten yksinhuoltajaperheissä ja uusperheissä.

Ristiriidan taustalla on usein vanhemman väsymys tai stressi

Tutkimuksessa kartoitettiin myös vanhempien omia tuntemuksia tilanteissa, joissa vanhempi joutui ristiriitatilanteeseen lapsen kanssa ja mahdollisesti ratkaisee sen kaltoinkohtelemalla lasta. Yleisin sekä äitien että isien tunne ristiriitatilanteissa oli väsymys. Toiseksi yleisin tuntemus oli stressi joko lapsesta, työstä tai elämäntilanteesta yleensä. Isät kokivat stressiä eniten työstä. Äidit stressasivat eniten elämäntilannetta ylipäätään. Sen

sijaan tapaukset, joissa vanhempi kertoi olleensa alkoholin vaikutuksen alaisena, olivat yksittäisiä. Edellä tuotiin esiin, että 3–6-vuotiaat lapset kokevat eniten kaltoinkohtelua kotonaan. Näiden lasten vanhemmat raportoivat myös eniten väsymystä ja stressiä kysyttäessä omaa tunnetilaa lapsen kanssa syntyneiden ristiriitojen yhteydessä. Joka kymmenes äiti raportoi, että edellinen lapsen kanssa tullut ristiriita liittyi vanhempien keskinäiseen riitaan. Uusperheiden äidit raportoivat näitä tilanteita jopa kaksi kertaa enemmän kuin ydinperheen äidit.

Tulokset ovat samansuuntaisia ruotsalaisen tutkimuksen kanssa

Suomalaiset vanhemmat suhtautuvat kuritusväkivallan käyttöön ruotsalaisia vanhempia myönteisemmin. Lapsiin kohdistuvan fyysisen kaltoinkohtelun yleisyydessä ja vakavuusasteessa ei kuitenkaan ole kokonaisuudessaan suuria eroja, vaikka yksittäisten tekemuotojen kohdalla on havaittavissa eroavaisuuksia. Esimerkiksi Suomessa vanhemmat tarttuvat tai tönivät lastaan ruotsalaisia vanhempia yleisemmin ratkoessaan ristiriitoja lapsen kanssa. Sen sijaan ruotsalaiset vanhemmat ravistelevat lastaan huomattavasti suomalaisia vanhempia yleisemmin. Kokonaisuutta tarkasteltaessa erot ovat kuitenkin varsin pieniä. Voidaankin sanoa, että kuritusväkivallan käyttö ruotsalaisissa ja suomalaisissa alle 13-vuotiaiden lasten perheissä on yleisesti tarkasteltuna kutakunkin yhtä yleistä. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu, että myös teini-ikäisiin lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan kohdalla eri Pohjoismaissa saadut tulokset ovat hyvin samansuuntaisia (Ellonen ym. 2011).

Myös ruotsalaisessa tutkimuksessa on löydettävissä sama havainto siitä, että 3–6-vuotiaat lapset kokevat eniten erilaisia kuritusväkivallan muotoja. Sen sijaan Suomessa alle 3-vuotiaita lapsia kuritetaan fyysisesti huomattavasti enemmän kuin Ruotsissa. Suomalaiset kohdistavat myös verbaalista aggressiivisuuttaan kaikenikäisiin lapsiin selvästi ruotsalaisia enemmän. Suomessa niin verbaalisen aggressiivisuuden kuin fyysisen kaltoinkohtelunkin kohdalla on havaittavissa eroja äitien ja isien välillä. Äidit turvautuvat isää yleisemmin verbaaliseen aggressiivisuuteen kun taas isät äitejä yleisemmin fyysisen kaltoinkohteluun. Ruotsissa vastavia vanhemman sukupuoleen perustuvia eroja ei ole.

Lapsiperheet tarvitsevat tukea

Arkikeskustelussa puhutaan joskus elämän ruuhkavuosista, joilla viitataan niihin vuosiin, jolloin lapset ovat pieniä, rakennetaan mahdollisesti

omaa kotia ja muutoin elämässä tapahtuu paljon. Vanhemmilta vaaditaan silloin paljon. Kirjan alussa puhuttiin siitä, että mikäli vanhemmat eivät anna lapselle tarpeeksi huomiota eikä lapsi siten koe hyväksytyksi tulemisen tunnetta, hän hakee sitä aktiivisesti ja joskus varsin kontrolloimattomin tavoin. Kontrolloimattomuus huomion hakemisessa on erityisen tyypillistä juuri 3–6-vuotiaille lapsille, joilla kyky oman toiminnan säätelyyn ei ole vielä täysin kehittynyt. Ehkä jokainen aikuinen tunnistaa tilanteen, jossa pieni lapsi joskus varsin ärsyttävällä tavalla hakee huomiota niin kauan, kunnes saa sitä. Nämä tilanteet ovat kriittisimpiä hetkiä puhuttaessa aikuisen väkivaltaisesta käyttäytymisestä lasta kohtaan. Kun tähän yhdistetään väsymys ja stressi työstä ja mahdollisesti myös muusta elämäntilanteesta, madaltuu kynnyksensä väkivallan käytölle entisestään. Tästä kaikesta on ehkä löydettävissä selitystä sille, miksi juuri 3–6-vuotiaat lapset kokevat Suomessa eniten kaltoinkohtelua. Ruuhkavuosien vaatimukset ovat joskus vanhemmille liikaa ja lapset kärsivät siitä kaltoinkohtelun muodossa.

Johtopäätös tästä on se, että pienten lasten vanhemmat tarvitsevat eniten enemmän tukea ja apua kasvatustehtävässään. Ensinnäkin vanhempien tulee voida pyytää apua ilman leimautumisen pelkoa. Avun hakemattomuus sen tarpeessa on huonoa vanhemmuutta, ei avun hakeminen. Toiseksi apua tulee olla tarjolla. Viime vuosien kehitys lapsiperheiden tukipalveluissa on kuitenkin valitettavasti ollut toisen suuntainen. Monissa kunnissa lapsiperheillä ei ole mahdollisuutta saada kotipalvelua edes satunnaisesti. Lastensuojelun yksi lakisääteisistä tehtävistä on ehkäisevä lastensuojelu, jolla viitataan juuri ongelmien ehkäisemiseen tarjoamalla vanhemmille tukea kasvatuksessa riittävän ajoissa. Ehkäisevä toiminta jää lastensuojelussa kuitenkin usein korjaavan lastensuojelun jalkoihin. Perheneuvolapalveluihin on pitkät jonot ja vertaisapu- ja tuki on jätetty lähes kokonaan yhdistysten kontolle. Tämän tutkimuksen havaintojen myötä voidaan myös kysyä, onko neuvolajärjestelmämme riittävä 3–6-vuotiaiden lasten kohdalla.

Kehityksen suunta on varsin kyseenalainen myös siksi, että saatu apu koetaan usein hyödylliseksi. Ne kyselyyn vastanneet vanhemmat, jotka olivat apua hakeneet ja saaneet, olivat pääsääntöisesti kokeneet sen auttavan juuri vanhemmuuden haasteisiin liittyvissä asioissa. Vastaavia tuloksia on saatu muissakin tutkimuksissa. Lapsiperheille suunnatun kotipalvelun osalta on osoitettu, miten hyödylliseksi vanhemmat kokevat palvelun juuri tuen näkökulmasta, mutta miten sen saamisessa on ongelmia (Niemeläinen 2005). Vastaavia tuloksia palvelun hyödyllisyydestä mutta sen saamisen vaikeudesta on myös muiden palvelumuotojen osalta (Vaarama ym. 2010). Vanhemmuutta tukevilla palveluilla voitaisiin siis myös vanhempien omasta mielestä todella keventää lapsiperheiden taakkaa ja siten mahdollisesti vähentää myös lasten kaltoinkohtelua.

Perheiden tuen tarve tulee esille myös tarkasteltaessa lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua erilaisissa perherakenteissa. Lapset näkevät eniten aikuisten välistä fyysistä väkivaltaa yksinhuoltajaäitien perheissä. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi näkee äidin mies- tai naisystävän pahoinpitelevän vanhempaa. Niin ikään yksinhuoltajaperheissä raportoidaan eniten niitä tilanteita, joissa lapsi näkee vanhemman kohdistavan väkivaltaa perheen toista lasta kohtaan. Myös uusperheissä lapset näkevät aikuisten välistä väkivaltaa enemmän kuin ydinperheissä, vaikkakin suoranaisesti lapseen itsensä kohdistuvaa kaltoinkohtelua tapahtuu eniten ydinperheissä. Kysyttäessä vanhemman omaa tunnetilaa edellisessä lapsen kanssa tullessa ristiriidassa, oli uusperheissä ydinperheisiin verrattuna kaksi kertaa yleisempää se, että ristiriita lapsen kanssa liittyi aikuisten väliseen riitaan. Kysyttäessä äitien arvioita ammattiavun tarpeesta kasvatukseen liittyvissä ongelmissa, eniten apua kokivat tarvitsevansa uusperheiden äidit ja yksinhuoltajaäidit. Perheet siis selkeästi tarvitsisivat nykyistä enemmän apua ja tukea myös avioeroihin ja perheiden uudelleenjärjestämiseen liittyvissä asioissa.

Kolmas selkeästi perheen kokoonpanoon liittyvä lasten kaltoinkohtelukokemuksia erittelevä piirre on tämän tutkimukseen mukaan lasten lukumäärä perheessä. Kuritusväkivallan käyttö on sitä yleisempää, mitä enemmän perheessä oli lapsia. Ero niiden perheiden välillä, joissa on yksi lapsi ja joissa on vähintään neljä lasta, on esimerkiksi lapsen lyömisessä varsin huomattava. Myös tämä korostaa lapsiperheiden avun ja tuen tarvetta.

Tämän tutkimuksen tulokset asettavat merkittäviä haasteita palvelujärjestelmällemme nimenomaan ennaltaehkäisevän toiminnan näkökulmasta. Toisaalta tuen ja avun ei tarvitse aina tulla viranomaisilta. Aikaisemmissa tutkimuksissa on peräänkuulutettu yhteisöllisyyttä kouluihin, jotta lapset ja nuoret kokisivat entistä enemmän yhteenkuuluvuuden tunnetta ja saisivat sitä kautta tukea omaan hyvinvointiinsa (Ellonen 2008). Samaa voidaan peräänkuuluttaa lapsiperheiden osalta, sillä vertaistuellalla on suuri merkitys lapsiperheiden hyvinvoinnissa. Yhteisöllisyyttä toki on jo olemassa monin paikoin. Toivottavasti nyt valloillaan oleva trendi mahdollisimman suurista kunnista ja palvelualueista ei uhkaa niitä pieniä paikallisyhteisöjä, joissa ihmiset pitävät toisistaan huolta.

KIRJALLISUUS

- Alasuutari, M. (2003). *Kuka kasvattaa lasta?* Helsinki: Gaudeamus
- Aula, M. K. & Nivala, E. (2011a). Mistä löytyy oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino kasvatuksessa? Elina Nivala (toim.) *Kymmenen kysymystä kasvatuksesta*. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimisto.
- Aula, M. K. & Nivala, E. (2011b). *Kuinka jokainen aikuinen voisi olla omalla paikallaan hyvä kasvattaja?* Elina Nivala (toim.). *Kymmenen kysymystä kasvatuksesta*. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimisto.
- Bowlby, J. (1940). The influence of early environment in the development of neurosis and neurotic character. *The International Journal of Psychoanalysis*, 20: 1-25.
- Cacciatore, R. (2007). *Aggression portaat*. Helsinki: Opetushallitus
- Campion, M. J. (1995). *Who's fit to be a parent*. Lontoo: Routledge
- Cantell, H. (2010). *Ratkaiseva vuorovaikutus: kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- DiLauro, M. (2004). Psychosocial factors associates with types of child maltreatment. *Child Welfare* 83 (1), 69–99.
- Dunderfelt, T. (1997). *Elämänkaaripsykologia*. Porvoo: WSOY
- Ellis, L. & Hartley, R. D. & Walsh, A. (2010). *Research methods in criminal justice and criminology*. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Ellonen, N. & Kivivuori, J. & Kääriäinen, J. (2007). *Lapset ja nuoret väkivallan uhreina*. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Ellonen, N. (2008). *Kasvuyhteisö nuoren turvana*. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Tampere: Tampereen Yliopisto ja Nuorisotutkimusseura.
- Ellonen, N. & Kääriäinen, J. & Salmi, V. & Sariola, H. (2008). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71 ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu
- Ellonen, N. & Kääriäinen, J. (2010). *Alle kouluikäisiin lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkiminen itseilmoitusmenetelmällä - pilottitutkimuksen tulokset*. *Yhteiskuntapolitiikka* 75 (3): 303-310.
- Ellonen, N. & Pösö, T. (2010). *Children's Experiences of Completing a Computer-Based Violence Survey: Ethical Implications*. *Children & Society*, 25, 470-481.

- Ellonen, N. & Kääriäinen, J. & Sariola, H. & Helweg-Larsen, K. & Larsen, H. (2011). Children's experiences of parental violence in Danish and Finnish families: comparative perspective. *Journal of Scandinavian Studies in Crime and Crime Prevention* 12 (2): 173-197.
- Ellonen, N. & Piispa, M. & Peltonen, K. & Oranen, M. (2013) Exposure to Parental Violence and Outcomes of Child Psycho-Social Adjustment, *Violence and Victims* 2/2013.
- Euroopan neuvosto (2007). Parenting in contemporary Europe: a positive approach. Strasbourg: Euroopan neuvosto.
- Finkelhor, D. & Ormrod, R. & Turner, H. & Hamby, S. (2005). The Victimization of children and youth: a comprehensive national survey. *Child Maltreatment* 10 (5), 5-25.
- Hamby, S. & Finkelhor, D. (2001). Choosing and using child victimization questionnaires. Washington DC: Department of Justice.
- Hamby, S. & Finkelhor, D. (2004). The Comprehensive Juvenile Victimization Questionnaire. Durham: University of New Hampshire.
- Hautanen, T. (2010). Väkivalta ja huoltoriidat. Acta Universitatis Tamperensis 1544. Tampere: Yliopistopaino.
- Helweg-Larsen, K. & Schutt, N. & Larsen, H. (2009). Unges trivsel år 2008. Kööpenhamina: Statens Institut for Folkesundhed.
- Hentilä, S. & Paavilainen, E. & Ellonen, N. & Kääriäinen, J. & Salin, S. & Koivula, T. (2010): Pieniin lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun tilanteet vanhempien kuvaamana. *Janus* 18 (3): 260–276.
- Henttonen, T. (2009). Vauvojen kaltoinkohtelu. Tunnistaminen ja puuttuminen ensikodeissa. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Huhtalo, P. & Kuhanen, J. & Pyykkö, E. (2003). Kotona turvassa. Katkaise väkivallan kierre. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.
- Hämäläinen, J. (1999). Kotikasvatuksen arvot nuorten arvioimana. Snellman-instituutti B-sarja 45/1999. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Janson, S. & Jernbro, C. & Långberg, B. (2011a). Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige – en nationell kartläggning. Karlstad: Stiftelsen Allmänna Barnhuset ja Karlstadin yliopisto.
- Janson, S. & Långberg, B. & Svensson, B. (2011b). Sweden: A 30-year ban on physical punishment of children. Teoksessa E. Durrant & A. B. Smith (toim.). *Global pathways to abolishing physical punishment*. Lontoo: Routledge.
- Janson, S. & Långberg, B. & Svensson, B. (2007). Våld mot barn 2006-2007. En nationell kartläggning. Karlstad: Allmänna Barnhuset ja Karlstadin yliopisto.
- Kivivuori, J. (2006). Onko kukaan meistä enää turvassa? – Rikosten ja turvallisuuden mittaamisesta. Teoksessa K. Rantala & S. Virta (toim.). *Tieto – mahdollisuus, uhka vai turva? Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita* 47. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.

- Koivula, T. & Paavilainen, E. & Ellonen, N. & Kääriäinen, J. & Salin, S. & Hentilä, S. (2011). Väkivallan riskitekijät 2- ja 4-vuotiaiden lasten perheissä vanhempien ilmoittamana. *Hoitotiede* (1): 24–33.
- Krug, E. & Dahlberg, L. & Mercy, J. & Zwi, A & Lozano, R. (2005). Väkipalva ja terveys maailmassa. WHO: n raportti. Jyväskylä: Lääkärien sosiaalinen vastuu ry & Terveyden edistämisen keskus ry.
- Kurttila, T. (2011). Onko kasvatuksesta tullut mahdoton tehtävä, mission impossible? E. Nivala (toim.) Kymmenen kysymystä kasvatuksesta. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimisto.
- Laakkonen, K. (2010). ”Vanhemmuus on vastuuta koko lapsen elämästä.” vanhempien käsityksiä vanhemmuudesta, perheestä ja kasvatuksesta nykypäivänä. Pro Gradu, Tampereen yliopisto.
- Lagström, H. & Pösö, T. & Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) (2010). Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 192–209.
- McAllister, M. (2000). Domestic violence: a life-span approach to assessment and intervention. *Primary Care Practice*, 4, 174–189.
- McKinsey Crittenden, P. (2002). Vaarallinen käyttäytyminen ja vaaralliset ympäristöt: 35 vuotta tutkimusta pahoinpitelyn vaikutuksista lapsen kehitykseen. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Värhaistat ihmssuhteet ja niiden häiriintyminen*. Helsinki: WSOY, 115- 145.
- McKinsey Crittenden, P. (2008). *Raising parents. Attachment, parenting and child safety*. Portland: Willan Publishing.
- Mäkelä, J. (2011). Mihin kosketus on hävinnyt aikuisten ja lasten suhteista? E. Nivala (toim.) Kymmenen kysymystä kasvatuksesta. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Mäkijärvi, L. (2008). Aikuisen vastuu. Miten kasvatat tämän ajan lasta? Vääksi: Kirjatalo.
- Niemeläinen, E. (2005). Kotipalvelu perhetyö lapsiperheiden konkreettisen tuen antajana. Pro Gradu tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Notko, M. (2000). Väkipalva parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksion julkaisuja 11. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Nurmi, J-E. & Ahonen, T. & Lyytinen, H. & Lyytinen, P. & Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2006). Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Paavilainen, E. & Åstedt-Kurki, P. & Paunonen, M. (1996). Lapsen kaltoinkohtelu perheessä: pahoinpitelyä, hyväksikäyttöä, laiminlyöntiä – käsiteanalyysi. *Hoitotiede*, 8, 111–118.
- Paavilainen, E. (1998). Lasten kaltoinkohtelu perheessä: perheen toiminta ja yhteistyö perhettä hoitavan terveydenhoitajan kanssa. *Acta Universitas Tamperensis* 604, Tampereen yliopisto.

- Paavilainen, E. & Pösö, T. (2003). *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. Porvoo: WSOY.
- Paavilainen, E. & Flinck, A. (2008). Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. *Hoitotyön suositus. Hoitotyön tutkimussäätiö*. URL. <http://www.hotus.fi/@ Bin/107094/Hoitotyön+suositus+kaltoinkohtelu.pdf> (luettu 5.9.2012)
- Partanen, T & Holma, J (2002). *Vaihtoehto väkivallalle – Toimijuutta kaikille perheenjäsenille*. Teoksessa U. Kinnunen ja A. Rönkä: *Perhe ja vanhemmuus: Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Keuruu: PS-kustannus, 188–207.
- Peltonen, K. (2011). *Children & Violence. Nature, consequences and interventions*. Acta Universitatis Tamperensis 1622. Tampere: Yliopistopaino.
- Pinheiro, P. S. (2006). *World report on violence against children*. Geneva: YK.
- Poikolainen, J. (2002). *Kasvatustietoisuuden ulottuvuuksia – vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja vanhemmuudesta*. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 182. Helsinki: Helsingin yliopisto
- Pulkkinen, L. (2002). *Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina*. Teoksessa U. Kinnunen ja A. Rönkä: *Perhe ja vanhemmuus: Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Keuruu: PS-kustannus, 14-29.
- Reima, V. (1915). *Joka kuritta kasvaa se kunniaa kuolee*. Helsinki: Kotikasvatussyhdistys.
- Salo, S. (2011). *Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sariola, H. (1990). *Lasten väkivalta- ja seksuaalikokemukset*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Sariola, H. & Uutela, A. (1992). *The Prevalence and Context of Family Violence against Children in Finland*. *Child Abuse & Neglect*, 16, 823–832.
- Sariola, H. & Ellonen, N. (2008). *Perheessä koettu väkivalta*. Teoksessa N. Ellonen, J. Kääriäinen, V. Salmi, & H. Sariola: *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71 ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu
- Sariola, H. (2012). *Kuritusväkivaltaa koskevat asenteet ja lapsiin kohdistuvan väkivallan kehitystrendejä Suomessa*. Lastensuojelun Keskusliiton Taloustutkimuksella teettämän kyselyn tulokset. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Sinkkonen, J. (1995). *Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä*. Porvoo: WSOY

- Sinkkonen, J. (2004). Lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu. Teoksessa A. Söderholm & R. Haliala & S. Kivitie-Kallio & J. Mertsola & S. Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Keuruu: Duodecim.
- Söderholm, A-L. & Halila, R. & Kivitie-Kallio, S. & Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.) (2004). Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim.
- Taskinen, S. (2003). Lapsen seksuaalinen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Oppaita 55. Helsinki: Stakes.
- Turunen, K. (2005). Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena.
- Unicef (2011). Lapsen oikeuksien sopimuksen käsikirja. Helsinki: Edita.
- Vaarama, M. & Moisio, P. & Karvonen, S. (2010). Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Zolotor, A. J. & Puzia, M. E. (2010). Bans Against Corporal Punishment: A Systematic Review of the Laws, Changes in Attitudes and Behaviours. *Child Abuse Review*, 19, 229-247.

LIITE 1. KYSELYLOMAKE

Hyvä vanhempi / huoltaja

Lasten kasvatukseen liittyvät asiat mietittyvät monia vanhempia. Tietoa ja erilaisia neuvoja on saatavilla entistä enemmän, mutta yhtä ja oikeaa tapaa kasvattaa ei ole.

Tilastokeskus toteuttaa kyselytutkimuksen, jossa selvitetään vanhempien näkemyksiä kasvatuksesta, sekä lasten mahdollisesti kokemaa turvattomuutta. Tutkimuksen rahoittaa Suomen Akatemia. Tutkimukseen on poimittu satunnaisesti 6 000 alle 13-vuotiaasta lasta Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta. Pyydämme Sinua lapsen huoltajana vastaamaan kyselyyn.

Miksi osallistua

Toivomme, että suhtaudut myönteisesti tähän tutkimukseen. On tärkeää, että mahdollisimman monen lapsen huoltaja vastaa, jotta erilaisista mielipiteistä ja suomalaisten lasten tilanteesta saadaan luotettava kuva. Tulosten perusteella voidaan kehittää lapsiperheiden palveluita, kuten neuvolatoimintaa ja kouluterveydenhoitoa vastaamaan perheiden tarpeita.

Vastauksesi käsitellään luottamuksellisesti

Tilastokeskuksen henkilökunnalla on lakiin perustuva vaitolovelvollisuus (Julkisuuslaki 24.1 §:n 16 k.). Kyselylomakkeet on numeroitu vain siksi, että tiedämme, olemmeko saaneet vastauksesi. Tiedonkeruun päätyttyä kaikki nimi- ja osoitetiedot poistetaan, ja vasta sen jälkeen aineisto luovutetaan Suomen Akatemian tutkijalle ja myöhemmin Yhteiskunnalliseen tietoarkeeseen. Tutkimuksen tulokset julkaistaan raporteina ja taulukoina siten, että yksittäisen henkilön vastausta ei voida erottaa.

Vastaaminen

Voit vastata kyselyyn joko tällä paperilomakkeella tai internetissä. Jos täytät paperilomakkeen, pyydämme palauttamaan sen 11.11.2011 mennessä oheisessa valmiiksi maksetussa kuoressa Tilastokeskukseen.

Kyselyyn voi vastata millä tahansa tietokoneella, jossa on internet-yhteys.

Kirjoita internetissä osoitekenttään: <http://www.tilastokeskus.fi/tup/a3677> (Kyselylomake ei löydy Googlen tai muun hakukoneen avulla).

Henkilökohtaiset tunnuksesi ovat: Tunnus

Salasana

Avustasi lämpimästi kiittäen

Tilastokeskus

Riitta Harala
tilastojohtaja

Lisätietoja

Lisätietoja tutkimuksen sisällöstä antaa Suomen Akatemian tutkijatohtori Noora Ellonen, puh. 050 456 4838 tai noora.ellonen@uta.fi.
Lisätietoja kyselyyn vastaamisesta antavat Tilastokeskuksessa Päivi Hokka, puh. (09) 1734 3557 tai paivi.hokka@tilastokeskus.fi ja Outi Stenbäck, puh. (09) 1734 2517 tai outi.stenback@tilastokeskus.fi.

Tutkimuksesta on myös tietoa Tilastokeskuksen web-sivuilla osoitteessa: <http://tilastokeskus.fi/tup/htpalvelut/tutkimukset.html>

Lomakkeen täyttöohjeet

Tämä kysely on tarkoitettu lomakkeen etusivun yläkulmassa vastaanottajana olevan lapsen huoltajan täytettäväksi. Jos huoltajia on kaksi, pyydämme vain toista huoltajaa vastaamaan.

Kun lomakkeella puhutaan lapsesta, tarkoitetaan aina lomakkeen etusivun yläkulmassa mainittua lasta. Vastaa siis ajatellen häntä, vaikka perheessä olisi muitakin lapsia.

Merkitse vastauksesi rengastamalla sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero, tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan. Useimpien kysymysten kohdalla sinua pyydetään valitsemaan yksi vaihtoehto annetuista. Jos kysymyksen yhteydessä on teksti "Voit valita useita vaihtoehtoja", voit merkitä useammankin tilanteeseesi sopivan vaihtoehdon.

Jos kysymykseen sisältyy useampia osia (a, b, c jne.), vastaa jokaiseen niistä erikseen, mutta valitse kussakin kohdassa vain yksi vaihtoehto.

Älä pelästy lomakkeen pituutta, sillä kaikki kysymykset eivät tule vastattaviksi:

Kysymykset valikoituvat kunkin vastaajan perhetilanteen ja lapsen kokemusten mukaan. Jos ympäröimäsi vaihtoehdon jäljessä pyydetään siirtymään johonkin tiettyyn kysymykseen, siirry suoraan neuvottuun kysymysnumeroon ja ohita väliin jäävät kysymykset.

Seuraa tarkasti lomakkeella annettuja ohjeita siitä, mihin kysymykseen kulloinkin siirrytään.

Perhe ja talous

1. Mikä on suhteesi lapseen (jonka nimi on kansilehden vasemmassa yläkulmassa)?
Oletko lapsen:

Äiti (biologinen).....	1
Isä (biologinen).....	2
Äitipuoli (uusperheessä).....	3
Isäpuoli (uusperheessä).....	4
Adoptioäiti.....	5
Adoptioisä.....	6
Sijaisäiti.....	7
Sijaisisä.....	8
Muu aikuinen huoltaja (esimerkiksi isoäiti tai isoisä).....	9

2. Oletko:

Yksinhuoltaja.....	1
Naimisissa tai avoliitossa lapsen toisen vanhemman kanssa (biologisen, adoptio- tai sijaisvanhemman).....	2
Naimisissa tai avoliitossa jonkun muun kuin lapsen toisen vanhemman kanssa (biologisen, adoptio- tai sijaisvanhemman).....	3

- 3a. Itsesi mukaan lukien, kuinka monta henkilöä kotitaloudessanne asuu?
Lapsia, jotka asuvat alle puolet ajasta luonasi, ei lasketa mukaan.

Kotitaloudessamme asuu _____ henkilöä minut mukaan lukien

- 3b. Kuinka moni heistä on alle 18-vuotias?

_____ henkilöä on alle 18-vuotiaita

4. Onko asuntonne:

Vuokra-asunto.....	1
Asumisoikeusasunto.....	2
Omistusasunto.....	3
Jokin muu asunto, mikä? _____	4

- 5a. Minä vuonna olet syntynyt? 19 _____

- 5b. Minä vuonna lapsesi (jonka nimi on kansilehden vasemmassa yläkulmassa) on syntynyt?
- _____

6. Millainen on nykyinen työtilanteesi ja millainen on puolisoisi työtilanne?
Valitse yksi vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa nykyistä tilannetta, sekä **a-** että **b-**kohdassa.

a) Minä:

Olen kokopäivätyössä	1
Olen osapäivätyössä.....	2
Olen yksityisrittäjä tai maanviljelijä.....	3
Olen työtön tai työllistämistoimenpiteiden alaisena	4
Olen vanhempainvapaalla (työstä johon palaan takaisin)	5
Olen vanhempainvapaalla (minulla ei ole työtä johon palata).....	6
Olen kotiäiti/ -isä jostain muusta syystä kuin vanhempainvapaan takia	7
Olen opiskelija	8
Olen pitkäaikaisella sairauslomalla	9
Olen sairaseläkkeellä (ennenaikaisella eläkkeellä)	10
Olen eläkkeellä iän tai työvuosien perusteella	11
Työtilanteeni on jokin muu.....	12

b) Puolisoni:

En ole naimisissa enkä avioliitossa.....	13
On kokopäivätyössä	1
On osapäivätyössä.....	2
On yksityisrittäjä tai maanviljelijä.....	3
On työtön tai työllistämistoimenpiteiden alaisena	4
On vanhempainvapaalla (työstä johon palaa takaisin)	5
On vanhempainvapaalla (hänellä ei ole työtä johon palata)	6
On kotiäiti / -isä jostain muusta syystä kuin vanhempainvapaan takia.....	7
On opiskelija.....	8
On pitkäaikaisella sairauslomalla	9
On sairaseläkkeellä (ennenaikaisella eläkkeellä).....	10
On eläkkeellä iän tai työvuosien perusteella....	11
Työtilanne on jokin muu.....	12

7. Mikä on korkein loppuun suorittamasi tutkintoon johtanut koulutus? *Valitse vain yksi vaihtoehto.*

Minulla ei ole loppuun suoritettua koulutusta	1
Peruskoulu	2
Lukio	3
Ammatillinen tutkinto (ammattikoulu tai ammatillinen opisto) ...	4
Yliopisto tai korkeakoulu	5
Jokin muu koulutus	6

8. Oletko huolestunut omasta (tai kotitaloutesi) taloudellisesta tilanteesta?

En ole lainkaan huolestunut	1
Olen jonkin verran huolestunut.....	2
Olen melko huolestunut	3
Olen hyvin huolestunut (en näe ratkaisua tilanteeseemme).....	4
Minulla ei ole mielipidettä asiasta	5

Lapsen terveys

9. Onko lapsellasi jokin lääkärin, psykologin tai logopedin toteama pitkäaikais sairaus tai terveysongelma? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Diabetes 1 Leukemia tai jokin muu syöpäsairaus 2 Epilepsia 3 Kuulovaurio (vaikeuksia ymmärtää normaalia keskustelua ilman kuulolaitetta) 4 Sydänvika 5 Hermostollinen sairaus/ongelma (esim. cerebral pares, hydrocephalus, neuromuskulaarinen sairaus) - muu kuin epilepsia 6 Nivel-, lihas- tai luuston sairaus (esim. lastenneuma, skolioosi) 7 Ruuansulatuselimistön sairaus (esim. keliakia, Crohnin tauti) 8 Puhe- tai lukemishäiriö 9 Huonontunut näkö (paremman silmän näöntarkkuus <0.3 silmälasilla tai linssillä korjattuna) 10 Downin syndrooma tai muu kromosomihäiriö . 11	Kehitysvamma12 Uhmakkuushäiriö (ODD) (uhmakas, kiukkuinen jne.)...13 Käyttäytymishäiriö (CD).....14 ADHD / ADD / DAMP15 Autismi.....16 Autismia muistuttava tila.....17 Aspergerin oireyhtymä18 Touretten oireyhtymä19 Ahdistus, masennus tai jokin muu psyykinen sairaus; todettu noin _____ vuotta sitten20 Syömishäiriö (esim. anoreksia, bulimia); todettu noin _____ vuotta sitten21 Jokin muu sairaus tai terveydentilaa koskeva ongelma, mikä? _____ 22 Lapsellani ei ole todettu mitään sairauksia tai terveysongelmia23

10. Tarvitseeko lapsesi mielestäsi koulun, terveydenhoitojärjestelmän, lasten- ja nuortenpsykiatrian tai sosiaali- ja terveysviranomaisen erityistä tukea tai hoitoa seuraavissa asioissa:

	Ei tarvitse	Tarvitsee ja lapseni saa tukea/hoitoa	Tarvitsisi, mutta lapseni ei saa tukea/hoitoa
a) Lapsen fyysinen terveys (esim. näön tai kuulon heikentyminen, liikuntarajoitteisuus, hengitys-, iho-, ruuansulatus- tai aineenvaihduntaongelmat, kouristukset)	1	2	3
b) Lapsen oppimiskyky (esim. vaikeudet seurata opetusta tai oppia uusia taitoja).....	1	2	3
c) Lapsen kielelliset valmiudet (esim. puhe- tai kielenymmärtämisvaikeudet)	1	2	3
d) Lapsen tunne-elämän kehitys (esim. vaikeudet ymmärtää toisten tunteita ja hallita omiaan).....	1	2	3
e) Lapsen psyykinen terveys (esim. levottomuus, alakuloisuus)	1	2	3
f) Lapsen käyttäytyminen (esim. aggressiivisuus, itsensä vahingoittaminen, vaikeudet noudattaa sääntöjä tai puhua totta)...	1	2	3
g) Lapsen sosiaalinen kehitys (esim. vaikeudet toverussuhteissa, ryhmässä toimimisessa tai vastuunkannossa)	1	2	3
h) Jossain muussa asiassa, missä? _____	1	2	3

11. Onko lapsesi koskaan joutunut sairaalahoitoa vaatineeseen onnettomuuteen, kuten esimerkiksi liikenneonnettomuuteen tai johonkin tapaturmaan?

Ei koskaan..... 1 → **Siirry kysymykseen 14.**

Kerran 2

Useita kertoja 3

En tiedä 4 → **Siirry kysymykseen 14.**

-
12. Milloin lapsesi viimeksi joutui tällaiseen onnettomuuteen?

Alle 3 kuukautta sitten..... 1

3 – 6 kuukautta sitten..... 2

6 – 12 kuukautta sitten..... 3

Yli 12 kuukautta sitten..... 4

-
13. Seurasiko tästä onnettomuudesta pysyvä vamma?

Ei 1

Kyllä 2 → Jos kyllä, niin millainen vamma? _____

Kasvatus

14. Painotatteko joitakin tiettyjä asioita lapsenne kasvatuksessa?

Kyllä, yritämme painottaa että:

Valitse enintään 3 tärkeintä asiaa.

sovituista ajoista (myös ruoka-ajoista) on pidettävä kiinni 1

jokaisen on odotettava omaa vuoroaan 2

on oltava kohtelias toisia kohtaan, tervehdittävä asianmukaisesti, jne..... 3

on oltava oikeudenmukainen 4

on oltava rehellinen..... 5

on oltava huomaavainen toisia kohtaan / välitettävä muista..... 6

ei saa nahistella muiden kanssa eikä ärsyttää tai uhkailla heitä. 7

Jotain muuta,
mitä? _____ 8

Emme painota mitään seikkaa muita enemmän. 9

Vanhemmilla ja lapsilla on toisinaan pienempiä tai isompia erimielisyyksiä keskenään. Syynä voi olla, että aikuiset ja lapset haluavat erilaisia asioita, että lapsi on tehnyt jotain vastoin vanhempiensa lupaa, tai jostain asiasta ei ole sovittu. Se, miten ristiriitatilanteissa toimitaan, riippuu asiasta ja / tai ihmisistä. Tilanteissa ei aina ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa toimia.

Pyydämme sinua viestelemaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana tapahtuneita erimielisyyksiä sinun ja lapsesi välillä, ja vastaamaan seuraaviin kysymyksiin mahdollisimman totuudenmukaisesti. Lapsen ikä vaikuttaa vastauksiin, mutta valitse kuitenkin jokin vaihtoehto jokaiseen kysymykseen.

15. Kuinka monta kertaa olet viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ristiriitatilanteissa:	En kertaakaan	1 - 2 kertaa	3 - 10 kertaa	Useammin kuin 10 kertaa	Olen toiminut näin, mutta en muista montako kertaa
a) keskustellut lapsesi kanssa ristiriidan syistä?	1	2	3	4	5
b) miettinyt lisäperusteluita näkökantasi tueksi?	1	2	3	4	5
c) pyytänyt jonkun toisen avuksi keskusteluun?	1	2	3	4	5
Joskus aikuinenkin hermostuu.					
Kuinka monta kertaa olet viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ristiriitatilanteissa:	En kertaakaan	1 - 2 kertaa	3 - 10 kertaa	Useammin kuin 10 kertaa	Olen toiminut näin, mutta en muista montako kertaa
d) kiroillut tai äyskinyt lapsellesi?	1	2	3	4	5
e) murjottanut tai kieltäytynyt puhumasta lapsesi kanssa jostain asiasta?	1	2	3	4	5
f) paiskonut ovia tai marssinut ulos huoneesta/huoneistosta/ talosta?	1	2	3	5	5
g) itkenyt lapsesi nähden?	1	2	3	4	5
Joskus ristiriidan ratkaisussa käytetään kouriintuntuvampia keinoja. Kuinka monta kertaa olet viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana:					
h) loukannut lastasi sanoin?	1	2	3	4	5
i) heitellyt, potkinut tai lyönyt rikki esineitä lapsesi nähden?	1	2	3	4	5
j) uhannut lyödä lastasi tai heittää häntä jollakin esineellä?	1	2	3	4	5
k) heittänyt häntä jollakin esineellä?	1	2	3	4	5
l) töninyt lastasi tai tarttunut hänestä kiinni?	1	2	3	4	5
m) tukistanut lastasi?	1	2	3	4	5
n) antanut lapsellesi luunapin?	1	2	3	4	5
o) ravistellut lastasi?	1	2	3	4	5
p) purrut lastasi?	1	2	3	4	5
q) läimäyttänyt tai lyönyt lastasi?	1	2	3	4	5
r) potkaissut tai lyönyt lastasi nyrkillä?	1	2	3	4	5
s) yrittänyt lyödä lastasi jollakin esineellä?	1	2	3	4	5
t) lyönyt lastasi jollakin esineellä?	1	2	3	4	5

16. Kuinka monta kertaa olet yrittänyt ratkaista erimielisyydet lapsesi kanssa jollakin muulla tavalla? Lapsen ikä vaikuttaa vastauksiin, mutta valitse kuitenkin jokin vaihtoehto jokaiseen kysymykseen.

Kuinka monta kertaa olet <u>viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana</u> ristiriitatilanteissa:	En kertaa- kaan	1 - 2 kertaa	3 -10 kertaa	Useammin kuin 10 kertaa	Olen toiminut näin, mutta en muista montako kertaa
a) johdattanut lapsesi huomion muihin asioihin, yrittänyt saada hänet tekemään jotain muuta?	1	2	3	4	5
b) halannut lastasi kunnes ongelma tai ristiriitatilanne on ohi?	1	2	3	4	5
c) poistunut tilanteesta ja jättänyt ongelman tai ristiriitatilanteen ratkaisematta?	1	2	3	4	5
d) jättänyt lapsesi ilman viikko- tai kuukausirahaa? ...	1	2	3	4	5
e) et ole antanut lapsesi leikkiä ulkona kavereidensa kanssa?	1	2	3	4	5
f) et ole antanut lapsesi kavereiden tulla teille kotiin?	1	2	3	4	5
g) olet antanut lapselle ylimääräisiä asioita tehtäväksi (esim. käskenyt lasta siivoamaan huoneensa)?	1	2	3	4	5
h) olet passittanut lapsesi "jähylle" (esim. määrännyt lapsen seisomaan nurkassa tietyn ajan tai olemaan yksin huoneessaan)?	1	2	3	4	5
i) olet kutsunut lastasi "tyhmäksi", "ilkeäksi" tai käyttänyt jotain muuta vastaavaa ilmaisua?	1	2	3	4	5

17. Muistele viimeisintä kertaa, jolloin sinulla ja lapsellasi oli erimielisyyksiä. Miten itse voit silloin, tai millaiselta sinusta tuntui? *Voit halutessasi valita useita vaihtoehtoja.*

Olin väsynyt	1
Olin allapäin	2
Olin alkoholin, huumeiden tai lääkkeiden vaikutuksen alaisena. .	3
Olin stressaantunut lapseni takia	4
Olin stressaantunut työtilanteeni takia	5
Olin stressaantunut yleisen elämäntilanteeni takia	6
Olin riidellyt avopuolisoni / aviopuolisoni kanssa.	7
Ei mitään yllä olevista. Olin normaali itseni	8
En muista	9

18. Oletko koskaan tarvinnut tai saanut ammattiapua vanhemmuuteen liittyvien ongelmien ratkaisemisessa?

En ole koskaan tarvinnut ammattiapua	1
Olisin joskus tarvinnut ammattiapua, mutta en ole hakenut sitä..	2
Olen hakenut apua, selvitys käynnissä.	3
Olen hakenut apua, mutta en ole saanut	4
Olen saanut apua, ja se on auttanut tilannettani	5
Olen saanut apua, mutta se ei ole auttanut tilannettani	6

19. Muistele omaa lapsuuttasi niin kauas taaksepäin kuin pystyt muistamaan, ja siitä 12. ikävuoteesi saakka. Rankaisiko äitisi (tai äitipuolesi tai vastaava) tai isäsi (tai isäpuolesi tai vastaava) sinua ruumiillisesti, esimerkiksi läimäytettiinkö tai lyötiinkö sinua?

a) Äiti (äitipuoli tai vastaava):

Ei koskaan 1
Satunnaisesti 2
Usein 3
Koko ajan 4
En muista 5
Kasvoin ilman äitiä (tai vastaava tilanne) ... 6

b) Isä (isäpuoli tai vastaava):

Ei koskaan 1
Satunnaisesti 2
Usein 3
Koko ajan 4
En muista 5
Kasvoin ilman isää (tai vastaava tilanne) ... 6

20. Muistele teini-ikäsi 13:sta ikävuodesta eteenpäin. Rankaisiko äitisi (tai vastaava) tai isäsi (tai vastaava) sinua ruumiillisesti?

a) Äiti (äitipuoli tai vastaava):

Ei koskaan 1
Satunnaisesti 2
Usein 3
Koko ajan 4
En muista 5
Kasvoin ilman äitiä (tai vastaava tilanne) ... 6

b) Isä (isäpuoli tai vastaava):

Ei koskaan 1
Satunnaisesti 2
Usein 3
Koko ajan 4
En muista 5
Kasvoin ilman isää (tai vastaava tilanne) ... 6

Mikä on mielipiteesi seuraavista asioista?

21a. Saako vanhempi antaa lapselleen korvapuustin, jos lapsi on suuttanut vanhempansa?

Saa antaa 1
Joskus saa, joskus ei... 2
Ei koskaan 3
En osaa sanoa 4

21b. Saako vanhempi lyödä tottelematonta lastaan, jos vanhempi perustelee lyönnin lapselle?

Saa lyödä 1
Joskus saa, joskus ei 2
Ei koskaan 3
En osaa sanoa 4

- 21c. Saako vanhempi tarttua lapseen kiinni ja ravistella tätä, jos lapsi on suuttanut vanhempansa?
Voit valita useita vaihtoehtoja.
Saa, jos lapsi käyttäytyy huonosti kotona	1
Saa, jos lapsi käyttäytyy huonosti kodin ulkopuolella.....	2
Saa, jos lapsi kiellostaa huolimatta tekee vahinkoa ympäristölleen (esim. piirtää tapettiin).....	3
Saa, jos lapsi kiellostaa huolimatta asettaa itsensä vaaralle alttiiksi.....	4
Ei saa. Vanhempi ei koskaan saa ravistella lastaan kovakouraisesti.....	5
En osaa sanoa	6
-

- 21d. Mitä seuraavista asioista vanhempi saa tehdä, jos hän suuttuu lapselleen?
Voit valita useita vaihtoehtoja.
Antaa lapselleen korvapuusteja, läimäyttää tätä tai antaa tälle selkäsaunan	1
Uhata lasta kielloilla tai yönneillä.....	2
Lopettaa lapsen viikko- tai kuukausirahan antamisen.....	3
Kieltää lasta menemästä ulos kavereidensa kanssa.....	4
Vanhempi ei saa tehdä mitään yllä mainituista asioista, riippumatta siitä, mitä lapsi on tehnyt	5
En osaa sanoa	6
-

22. Onko lapsen ruumiillinen kuritus sallittua Suomessa?
On. Suomessa ei mikään laki kiellä ruumiillista kuritusta	1
On, mutta valmisteilla on laki, joka kieltää ruumiillisen kurituksen	2
Ei ole. Suomen lainsäädäntö kieltää lapsen ruumiillisen kurittamisen.	3
-

23. Oletko koskaan joutunut puuttumaan asioihin suojellaksesi omaa lastasi, kun toinen aikuinen on laiminlyönyt lapsesi hoidon, loukannut lastasi kielenkäytöllään, pahoinpidellyt tätä tai käyttänyt tätä seksuaalisesti hyväkseen? *Voit valita useita vaihtoehtoja.*
En koskaan	1
Olen, ruumiillisen pahoinpitelyn vuoksi.....	2
Olen, lapsen hoidon laiminlyönnin vuoksi	3
Olen, lasta loukkaavan kielenkäytön vuoksi	4
Olen, seksuaalisen hyväksikäytön vuoksi.....	5
-

24. Oletko koskaan joutunut puuttumaan asioihin suojellaksesi muiden lapsia, kun toinen aikuinen on laiminlyönyt lasten hoidon, loukannut näitä kielenkäytöllään, pahoinpidellyt näitä tai käyttänyt näitä seksuaalisesti hyväkseen? *Voit valita useita vaihtoehtoja.*
En koskaan	1
Olen, ruumiillisen pahoinpitelyn vuoksi.....	2
Olen, lapsen hoidon laiminlyönnin vuoksi	3
Olen, lasta loukkaavan kielenkäytön vuoksi	4
Olen, seksuaalisen hyväksikäytön vuoksi.....	5
-

Tähänastiset kysymykset ovat liittyneet lähinnä sinun ja lapsesi väliseen kanssakäymiseen. Seuraavaksi kysymme lapsesi kokemuksista yleisemmin. Kysymme, onko lapsesi joutunut erilaisen kielletyn toiminnan, jopa väkivallan kohteeksi. Ajattele mahdollisimman laajasti lapsesi kokemuksia, riippumatta siitä, kuka on ollut tekojen tekijä.

Jos lapsellesi ei ole sattunut kysyttyä asiaa, tarkentaviin kysymyksiin ei tarvitse vastata:
Seuraa tarkasti ohjeita kysymysten yhteydessä. Jos rengastamasi vaihtoehdon jäljessä pyydetään siirtymään johonkin tiettyyn kysymykseen, välissä oleviin kysymyksiin ei tarvitse vastata.

Muistathan, että kysely on nimetön, eikä antamiasi tietoja käytetä missään muualla kuin tässä tutkimuksessa.

25. Onko kukaan varastanut lapseltasi jotain viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana käyttäen väkivaltaa?

Kyllä 1

Ei ole, tai en ainakaan tiedä niin tapahtuneen 2 → **Siirry kysymykseen 26, sivulle 11.**

25a. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut lapsellesi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

_____ kertaa

Mieti viimeisintä kertaa, kun lapseltasi varastettiin jotakin väkivaltaa käyttäen, ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

25b. Millä tavoin sait tietää tapahtuneesta?

Lapseni kertoi minulle asiasta itse 1

Huomasin itse jotain tapahtuneen ja selvitin asiaa 2

Joku muu kertoi minulle asiasta, kuka? _____ 3

25c. Mitä lapseltasi vietiin?

25d. Saiko lapsesi tapahtuman yhteydessä ruumiillisia vammoja, millaisia?

Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Ei saanut minkäänlaisia vammoja 1

Sai pienen mustelman, naarmun tai haavan 2

Sai ison mustelman, haavan tai mustan silmän. 3

Luu tai hammas katkesi tai lihas revähti 4

Sai sisäisiä vammoja 5

Menetti tajuntansa 6

Loukkaantui jollakin muulla tavoin,
miten? _____ 7

25e. Kävikö lapsesi sairaalassa, lääkärillä tai terveysasemalla tarkistuttamassa itsensä tai saamassa hoitoa vammoihinsa?

Kyllä 1

Ei 2

25f. Mieti edelleen viimeisintä kertaa, kun lapseltasi varastettiin jotain käyttäen väkivaltaa.

Montako tekijöitä oli? _____ Jos et osaa sanoa tekijöiden lukumäärää, merkitse nolla.

25g. Jos tekijöitä oli vain yksi, kuka hän oli? Jos tekijöitä oli enemmän, kuka oli päätekijä?

Valitse yksi vaihtoehto.

Tuntematon henkilö	1	Lapsen äitipuoli tai isän naisystävä	7
Lapsen ystävä tai kaveri	2	Lapsen muu sukulainen	8
Lapsen veli, velipuoli, sisko tai siskopuoli	3	Lapsen opettaja	9
Lapsen isä	4	Lapsen harrastuksen ohjaaja tai valmentaja	10
Lapsen isäpuoli tai äidin miesystävä	5	Joku muu, kuka?	11
Lapsen äiti	6	Lapseni ei kerro kuka tekijä oli	12

25h. Oliko (pää)tekijä:

Mies / poika	1
Nainen / tyttö	2
En tiedä	3

25i. Missä varastaminen tapahtui?

Kotonamme	1	Kadulla tai puistossa	7
Jossain muussa asunnossa	2	Julkisessa liikennevälineessä	8
Oman asuntonne pihassa tai porraskäytävässä	3	Urheilu-, musiikki- tai muussa joukkotapahtumassa	9
Koulussa, koulun pihassa tai koulumatkalla, iltapäiväkerhossa	4	Jossain laitoksessa, kuten lastensuojelulaitoksessa	10
Päiväkodissa tai esikoulussa	5	Muussa paikassa, missä?	
Jossain julkisessa rakennuksessa, kuten ostoskeskuksessa, asemalla tms.	6	_____	11

25j. Onko tästä varastamisesta ilmoitettu kenellekään viranomaiselle (ilmoittajalla ei ole väliä)?

Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Tapaus ei ole kenenkään viranomaisen tiedossa	1
Tapauksesta on kerrottu poliisille	2
Tapauksesta on kerrottu sosiaaliviranomaisille	3
Tapauksesta on kerrottu terveysviranomaisille	4
Tapauksesta on kerrottu jollekin muulle viranomaiselle, kenelle? _____	5

Kaikki jatkavat tästä

26. Onko kukaan varastanut lapseltasi jotain viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ilman väkivaltaa?

Kyllä 1

Ei ole, tai en ainakaan tiedä niin tapahtuneen 2 → Siirry kysymykseen 27, sivulle 12.

26a. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut lapsellesi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

_____ kertaa

Mieti viimeisintä kertaa, kun lapseltasi varastettiin jotakin ilman väkivaltaa, ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

26b. Millä tavoin sait tietää tapahtuneesta?

Lapseni kertoi minulle asiasta itse 1

Huomasin itse jotain tapahtuneen ja selvitin asiaa 2

Joku muu kertoi minulle asiasta, kuka? _____ 3

26c. Mitä lapseltasi vietiin? _____

26d. Montako tekijöitä oli? _____ Jos et osaa sanoa tekijöiden lukumäärää, merkitse nolla.

26e. Jos tekijöitä oli vain yksi, kuka hän oli? Jos tekijöitä oli enemmän, kuka oli päätekijä?

Valitse yksi vaihtoehto.

Tuntematon henkilö 1 Lapsen äitipuoli tai isän naisystävä 7

Lapsen ystävä tai kaveri 2 Lapsen muu sukulainen 8

Lapsen veli, velipuoli, sisko tai siskopuoli 3 Lapsen opettaja 9

Lapsen isä 4 Lapsen harrastuksen ohjaaja tai valmentaja 10

Lapsen isäpuoli tai äidin miesystävä 5 Joku muu, kuka? _____ 11

Lapsen äiti 6 Lapseni ei kerro kuka tekijä oli 12

26f. Oliko (pää)tekijä:

Mies / poika 1

Nainen / tyttö 2

En tiedä 3

26g. Missä varastaminen tapahtui?

Kotonamme 1 Kadulla tai puistossa 7

Jossain muussa asunnossa 2 Julkisessa liikennevälineessä 8

Oman asunomme pihassa tai porraskäytävässä 3 Urheilu-, musiikki- tai muussa joukkotapahtumassa 9

Koulussa, koulun pihassa tai koulumatkalla, iltapäiväkerhossa 4 Jossain laitoksessa, kuten lastensuojelulaitoksessa 10

Päiväkodissa tai esikoulussa 5 Muussa paikassa, missä? _____

Jossain julkisessa rakennuksessa, kuten ostoskeskuksessa, asemalla tms. 6 _____ 11

26h. Onko tästä varastamisesta ilmoitettu kenellekään viranomaiselle (ilmoittajalla ei ole väliä)?

Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Tapaus ei ole kenenkään viranomaisen tiedossa 1 Tapauksesta on kerrottu terveysviranomaisille .. 4

Tapauksesta on kerrottu poliisille 2 Tapauksesta on kerrottu jollekin muulle viranomaiselle, kenelle? _____

Tapauksesta on kerrottu sosiaaliviranomaisille. 3 _____ 5

Kaikki jatkavat tästä

27. Onko kukaan lyönyt lastasi tai käynyt lapsesi kimppuun viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?
Tässä voit mainita sellaisetkin teot, jotka tapahtuivat edellä mahdollisesti kuvaamasi väkivaltaisen varkauden yhteydessä.

Kyllä 1

Ei ole, tai en ainakaan tiedä niin tapahtuneen 2 → **Siirry kysymykseen 28, sivulle 14.**

- 27a. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut lapsellesi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

_____ **kertaa**

Mieti viimeisintä kertaa, kun lastasi lyötiin tai hänen kimppunsa käytiin ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- 27b. Millä tavoin sait tietää tapahtuneesta?

Lapseni kertoi minulle asiasta itse..... 1

Huomasin itse jotain tapahtuneen ja selvitin asiaa..... 2

Joku muu kertoi minulle asiasta, kuka? _____ 3

- 27c. Saiko lapsesi tapahtuman yhteydessä ruumiillisia vammoja, millaisia?

Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Ei saanut minkäänlaisia vammoja 1

Sai pienen mustelman, naarmun tai haavan..... 2

Sai ison mustelman, haavan tai mustan silmän..... 3

Luu tai hammas katkesi tai lihas revähti 4

Sai sisäisiä vammoja 5

Menetti tajuntansa 6

Loukkaantui jollakin muulla tavoin,
miten? _____ 7

- 27d. Kävikö lapsesi sairaalassa, lääkärillä tai terveysasemalla tarkistuttamassa itsensä tai saamassa hoitoa vammoihinsa?

Kyllä 1

Ei..... 2

- 27e. Mieti edelleen viimeisintä kertaa, kun lastasi lyötiin tai hänen kimppunsa käytiin.

Montako tekijöitä oli? _____ *Jos et osaa sanoa tekijöiden lukumäärää, merkitse nolla.*

27f. Jos tekijöitä oli vain yksi, kuka hän oli? Jos tekijöitä oli enemmän, kuka oli päätekijä?

Valitse yksi vaihtoehto.

Tuntematon henkilö	1	Lapsen äitipuoli tai isän naisystävä	7
Lapsen ystävä tai kaveri.....	2	Lapsen muu sukulainen	8
Lapsen veli, velipuoli, sisko tai siskopuoli	3	Lapsen opettaja	9
Lapsen isä	4	Lapsen harrastuksen ohjaaja tai valmentaja.....	10
Lapsen isäpuoli tai äidin miesystävä	5	Joku muu, kuka?	11
Lapsen äiti	6	Lapseni ei kerro kuka tekijä oli	12

27g. Oliko (pää)tekijä:

Mies / poika	1
Nainen / tyttö	2
En tiedä	3

27h. Missä lyöminen tai kimppuun käyminen tapahtui?

Kotonamme	1	Kadulla tai puistossa	7
Jossain muussa asunnossa	2	Julkisessa liikennevälineessä	8
Oman asunotamme pihassa tai porraskäytävässä.....	3	Urheilu-, musiikki- tai muussa joukkotapahtumassa	9
Koulussa, koulun pihassa tai koulumatkalla, iltapäiväkerhossa	4	Jossain laitoksessa, kuten lastensuojelulaitoksessa.....	10
Päiväkodissa tai esikoulussa.....	5	Muussa paikassa, missä?	
Jossain julkisessa rakennuksessa, kuten ostoskeskuksessa, asemalla tms.	6		11

27i. Onko tästä lyömisestä tai kimppuun käymisestä ilmoitettu kenellekään viranomaiselle (ilmoittajalla ei ole väliä)? *Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.*

Tapaus ei ole kenenkään viranomaisen tiedossa	1
Tapauksesta on kerrottu poliisille	2
Tapauksesta on kerrottu sosiaaliviranomaisille.....	3
Tapauksesta on kerrottu terveysviranomaisille	4
Tapauksesta on kerrottu jollekin muulle viranomaiselle, kenelle?	5

Kaikki jatkavat tästä

Edellä kysyimme lapsesi kokemuksista riippumatta siitä, kuka oli tekijänä. Seuraavaksi haluamme kysyä pelkääntään lasten, sisarukset mukaan lukien, välisestä kiusaamisesta tai väkivallasta. Emme kuitenkaan tarkoita tilanteita, joissa lapset nujakoivat leikillään toistensa kanssa.

(Olet saattanut jo lomakkeen aiemmissa kysymyksissä kuvata tapausta, jossa tekijänä oli lapsi. Pyydämme sinua kuitenkin kertomaan siitä myös seuraavissa, nimenomaan lasten välistä väkivaltaa koskeissa kysymyksissä.)

28. Onko kukaan toinen lapsi, sisarukset mukaan lukien, lyönyt lastasi tai käynyt lapsesi kimppuun viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

Kyllä 1

Ei ole, tai en ainakaan tiedä niin tapahtuneen 2 → **Siirry kysymykseen 29, sivulle 16.**

- 28a. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut lapsellesi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

_____ **kertaa**

Mieti viimeisintä kertaa, kun toinen lapsi löi tai kävi lapsesi kimppuun ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- 28b. Millä tavoin sait tietää tapahtuneesta?

Lapseni kertoi minulle asiasta itse..... 1

Huomasin itse jotain tapahtuneen ja selvitin asiaa..... 2

Joku muu kertoi minulle asiasta, kuka? _____ 3

- 28c. Saiko lapsesi tapahtuman yhteydessä ruumiillisia vammoja, millaisia?

Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Ei saanut minkäänlaisia vammoja 1

Sai pienen mustelman, naarmun tai haavan..... 2

Sai ison mustelman, haavan tai mustan silmän..... 3

Luu tai hammas katkesi tai lihas revähti 4

Sai sisäisiä vammoja 5

Menetti tajuntansa 6

Loukkaantui jollakin muulla tavoin, miten? _____ 7

- 28d. Kävikö lapsesi sairaalassa, lääkärillä tai terveysasemalla tarkistuttamassa itsensä tai saamassa hoitoa vammoihinsa?

Kyllä 1

Ei..... 2

- 28e. Mieti edelleen viimeisintä kertaa, kun toinen lapsi löi lastasi tai kävi hänen kimppuunsa.

Montako tekijöitä oli? _____ *Jos et osaa sanoa tekijöiden lukumäärää, merkitse nolla.*

28f. Jos tekijöitä oli vain yksi, kuka hän oli? Jos tekijöitä oli enemmän, kuka oli päätekijä?
Valitse yksi vaihtoehto.

Tuntematon lapsi	1
Lapsen ystävä tai kaveri.....	2
Lapsen veli, velipuoli, sisko tai siskopuoli	3
Lapsen muu sukulainen	4
Lapsen harrastuksen ohjaaja tai valmentaja, joka alle 18.v.....	5
Joku muu, kuka?	6
Lapseni ei kerro kuka tekijä oli	7

28g. Oliko (pää)tekijä:

Poika	1
Tyttö	2
En tiedä	3

28h. Minkä ikäinen tekijä oli?

Alle 5-vuotias	1
5 - 10 -vuotias.....	2
11 - 14 -vuotias.....	3
15 - 17 -vuotias.....	4
En tiedä	5

28i. Missä lyöminen tai kimppuun käyminen tapahtui?

Kotonamme	1	Kadulla tai puistossa	7
Jossain muussa asunnossa	2	Julkisessa liikennevälineessä	8
Oman asuntomme pihassa tai porraskäytävässä.....	3	Urheilu-, musiikki- tai muussa joukkotapahtumassa	9
Koulussa, koulun pihassa tai koulumatkalla, iltapäiväkerhossa	4	Jossain laitoksessa, kuten lastensuojelulaitoksessa.....	10
Päiväkodissa tai esikoulussa.....	5	Muussa paikassa, missä?	
Jossain julkisessa rakennuksessa, kuten ostoskeskuksessa, asemalla tms.	6		11

28j. Onko tästä lyömisestä tai kimppuun käymisestä ilmoitettu kenellekään viranomaiselle (ilmoittajalla ei ole väliä)? *Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.*

Tapaus ei ole kenenkään viranomaisen tiedossa	1
Tapauksesta on kerrottu poliisille	2
Tapauksesta on kerrottu sosiaaliviranomaisille.....	3
Tapauksesta on kerrottu terveysviranomaisille	4
Tapauksesta on kerrottu jollekin muulle viranomaiselle, kenelle?	5

Kaikki jatkavat tästä

29. Edellä mainittujen tekojen lisäksi, onko kukaan toinen lapsi, sisarukset mukaan lukien, kiusannut lastasi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ajamalla lastasi takaa, tarttumalla hänen hiuksiinsa tai vaatteisiinsa tai pakottamalla lapsesi tekemään jotain, mitä hän ei haluaisi tehdä?

Kyllä 1

Ei ole, tai en ainakaan tiedä niin tapahtuneen 2

→ **Siirry kysymykseen 30, sivulle 18.**

- 29a. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut lapsellesi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana

_____ **kertaa**

Mieti viimeisintä kertaa, kun toinen lapsi kiusasi lastasi ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- 29b. Millä tavoin sait tietää tapahtuneesta?

Lapseni kertoi minulle asiasta itse..... 1

Huomasin itse jotain tapahtuneen ja selvitin asiaa..... 2

Joku muu kertoi minulle asiasta, kuka?..... 3

- 29c. Saiko lapsesi tapahtuman yhteydessä ruumiillisia vammoja, millaisia?

Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Ei saanut minkäänlaisia vammoja 1

Sai pienen mustelman, naarmun tai haavan..... 2

Sai ison mustelman, haavan tai mustan silmän..... 3

Luu tai hammas katkesi tai lihas revähti 4

Sai sisäisiä vammoja 5

Menetti tajuntansa 6

Loukkaantui jollakin muulla tavoin,
miten?..... 7

- 29d. Kävikö lapsesi sairaalassa, lääkärillä tai terveysasemalla tarkistuttamassa itsensä tai saamassa hoitoa vammoihinsa?

Kyllä 1

Ei..... 2

- 29e. Mieti edelleen viimeisintä kertaa, kun joku lapsi kiusasi lastasi.

Montako tekijöitä oli? _____

Jos et osaa sanoa tekijöiden lukumäärää, merkitse nolla.

29f. Jos tekijöitä oli vain yksi, kuka hän oli? Jos tekijöitä oli enemmän, kuka oli päätekijä?
Valitse yksi vaihtoehto.

Tuntematon lapsi	1
Lapsen ystävä tai kaveri.....	2
Lapsen veli, velipuoli, sisko tai siskopuoli	3
Lapsen muu sukulainen	4
Lapsen harrastuksen ohjaaja tai valmentaja, joka alle 18.v.....	5
Joku muu, kuka?	6
Lapseni ei kerro kuka tekijä oli	7

29g. Oliko (pää)tekijä:

Poika	1
Tyttö	2
En tiedä	3

29h. Minkä ikäinen tekijä oli?

Alle 5-vuotias	1
5 - 10 -vuotias.....	2
11 - 14 -vuotias.....	3
15 - 17 -vuotias.....	4
En tiedä	5

29i. Missä kiusaaminen tapahtui?

Kotonamme	1	Kadulla tai puistossa	7
Jossain muussa asunnossa	2	Julkisessa liikennevälineessä	8
Oman asuntomme pihassa tai porraskäytävässä.....	3	Urheilu-, musiikki- tai muussa joukkotapahtumassa	9
Koulussa, koulun pihassa tai koulumatkalla, iltapäiväkerhossa	4	Jossain laitoksessa, kuten lastensuojelulaitoksessa	10
Päiväkodissa tai esikoulussa.....	5	Muussa paikassa, missä?	
Jossain julkisessa rakennuksessa, kuten ostoskeskuksessa, asemalla tms.	6		11

29j. Onko tästä kiusaamisesta ilmoitettu kenellekään viranomaiselle (ilmoittajalla ei ole väliä)?
Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Tapaus ei ole kenenkään viranomaisen tiedossa	1
Tapauksesta on kerrottu poliisille	2
Tapauksesta on kerrottu sosiaaliviranomaisille.....	3
Tapauksesta on kerrottu terveysviranomaisille	4
Tapauksesta on kerrottu jollekin muulle viranomaiselle, kenelle?	5

Kaikki jatkavat tästä

30. Edellä mainitun kiusaamisen lisäksi, onko kukaan toinen lapsi, sisarukset mukaan lukien, haukkunut lastasi, sanonut lapsellesi ilkeyksiä tai sanonut, ettei halua olla lapsesi kanssa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana niin, että lapsellesi tuli todella paha mieli tai lapsesi pelkäsi?

Kyllä 1

Ei ole, tai en ainakaan tiedä niin tapahtuneen 2 → **Siirry kysymykseen 31a, sivulle 19.**

- 30a. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut lapsellesi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?
_____ **kertaa**

Mieti viimeisintä kertaa, kun toinen lapsi kiusasi, haukkui tai sanoi lapsellesi ilkeyksiä, ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- 30b. Millä tavoin sait tietää tapahtuneesta?

Lapseni kertoi minulle asiasta itse..... 1

Huomasin itse jotain tapahtuneen ja selvitin asiaa..... 2

Joku muu kertoi minulle asiasta,
kuka? _____ 3

- 30c. Montako tekijöitä oli? _____ *Jos et osaa sanoa tekijöiden lukumäärää, merkitse nolla.*

- 30d. Jos tekijöitä oli vain yksi, kuka hän oli? Jos tekijöitä oli enemmän, kuka oli päätekijä?
Vaiitse yksi vaihtoehto.

Tuntematon lapsi..... 1

Lapsen ystävä tai kaveri 2

Lapsen veli, velipuoli, sisko tai siskopuoli..... 3

Lapsen muu sukulainen 4

Lapsen harrastuksen ohjaaja tai valmentaja, joka alle 18.v 5

Joku muu, kuka? _____ 6

Lapseni ei kerro kuka tekijä oli 7

- 30e. Oliko (pää)tekijä:

Poika 1

Tyttö 2

En tiedä 3

- 30f. Minkä ikäinen tekijä oli?

Alle 5-vuotias 1

5 - 10 -vuotias..... 2

11 - 14 -vuotias..... 3

15 - 17 -vuotias..... 4

En tiedä 5

30g. Missä kiusaaminen, haukkuminen tai ilkeily tapahtui?

Kotonamme	1	Kadulla tai puistossa	7
Jossain muussa asunnossa	2	Julkisessa liikennevälineessä	8
Oman asuntomme pihassa tai porraskäytävässä.....	3	Urheilu-, musiikki- tai muussa joukkotapahtumassa	9
Koulussa, koulun pihassa tai koulumatkalla, iltapäiväkerhossa	4	Jossain laitoksessa, kuten lastensuojelulaitoksessa.....	10
Päiväkodissa tai esikoulussa.....	5	Muussa paikassa, missä? _____	
Jossain julkisessa rakennuksessa, kuten ostoskeskuksessa, asemalla tms.	6	_____	11

30h. Onko tästä haukkumisesta ilmoitettu kenellekään viranomaiselle (Ilmoittajalla ei ole väliä)?

Voit tarvittaessa valita useita vaihtoehtoja.

Tapaus ei ole kenenkään viranomaisen tiedossa	1
Tapauksesta on kerrottu poliisille	2
Tapauksesta on kerrottu sosiaaliviranomaisille.....	3
Tapauksesta on kerrottu terveysviranomaisille	4
Tapauksesta on kerrottu jollekin muulle viranomaiselle, kenelle? _____	5

Kaikki jatkavat tästä

31a. Onko lapsesi nähty toisen vanhempansa tai sinun mies- tai naisystäväsi tönäisevän, läimäyttävän, lyövän, iskevän nyrkillä tai pahoinpitelevän sinua viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

Kyllä.. 1 ➔ Kuinka monta kertaa? _____
Ei..... 2

31b. Onko lapsesi nähty sinun tönäisevän, läimäyttävän, lyövän, iskevän nyrkillä tai pahoinpitelevän lapsesi toista vanhempaa tai sinun mies- tai naisystäväsi viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

Kyllä.. 1 ➔ Kuinka monta kertaa? _____
Ei..... 2

31c. Onko lapsesi nähty oman vanhempansa tai sinun mies- tai naisystäväsi lyövän, pahoinpitelevän, potkivan tai satuttavan fyysisesti lapsesi veljiä tai sisaria viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

Kyllä

1 ➔ Kuinka monta kertaa? _____

Ei..... 2

Lapsellani ei ole sisaruksia.... 3

Lopuksi muutamia kysymyksiä, jotka koskevat vain niitä perheitä, joissa lapsen biologiset vanhemmat asuvat erillään. Siksi kysymme ensin suhteestasi lapseen ja lapsen toiseen vanhempaan.

Seuraa vain valitsemasi vaihtoehdon jäljessä annettuja ohjeita siitä, mihin kysymykseen siirryt.

32a. Valitse seuraavista sinua koskeva vaihtoehto:

Asun lapsen toisen biologisen vanhemman kanssa.....	1	}	→	Siirry kysymykseen 34, sivulle 22.
Olen lapsen yksinhuoltaja, toista vanhempaa tai yhteyttä häneen ei ole.....	2			
Olen lapsen adoptiovanhempi.....	3			
Lapsen toinen biologinen vanhempi asuu muualla, ja meillä on yhteishuoltajuus.....	4	}	→	Siirry kysymykseen 33a, sivulle 21.
Lapsen toinen biologinen vanhempi asuu muualla, ja vain minä olen lapsen huoltaja.....	5			
Olen lapsen sijaisvanhempi.....	6			

Seuraavat kysymykset on tarkoitettu huoltajille, joiden lapsen toinen biologinen vanhempi asuu muualla eikä vanhemmilla ole yhteishuoltajuutta, sekä sijaisvanhemmille.

32b. Tapaako lapsi toista biologista vanhempansa (tai vanhempiaan, jos olet sijaisvanhempi) ilman sinun läsnäoloasi?

Kyllä tapaa, ilman valvontaa	1	}	→	Siirry kysymykseen 34, sivulle 22.
Kyllä tapaa, mutta vain valvotuissa tapaamisissa	2			
Ei tapaa.....	3			

32c. Tiedätkö, tai oletko huolissasi siitä, että lapsen kohdistuu näissä tapaamisissa väkivallan uhkaa tai väkivaltaa?

Tiedän varmasti, että toinen vanhempi (vanhemmat) ei ole uhannut lastani väkivallalla tai käyttäytynyt väkivaltaisesti lastani kohtaan tapaamisissa	1	}	→	Siirry kysymykseen 34, sivulle 22.
En ole varma, mutta epäilen, että toinen vanhempi (vanhemmat) on uhannut lastani väkivallalla tapaamisissa, mutta ei ole käyttänyt ruumiillista väkivaltaa lapseen.....	2			
En ole varma, mutta epäilen, että toinen vanhempi (vanhemmat) on kohdistanut lapseeni myös fyysistä väkivaltaa tapaamisissa	3			
Tiedän varmasti, että toinen vanhempi (vanhemmat) on uhannut lastani väkivallalla tapaamisissa, mutta ei ole käyttänyt ruumiillista väkivaltaa lapseen.....	4	}	→	Siirry kysymykseen 32e, sivulle 21.
Tiedän varmasti, että toinen vanhempi (vanhemmat) on kohdistanut lapseeni ruumiillista väkivaltaa tapaamisissa	5			

32d. Miten lapsesi on reagoinut väkivallan uhkaan tai väkivaltaan tapaamisissa?

→ Siirry kysymykseen 34, sivulle 22.

32e. Miksi tai miten olet alkanut epäillä, että tapaamisissa olisi väkivallan uhkaa tai väkivaltaa?

Seuraavat kysymykset on tarkoitettu niille, jotka eivät asu lapsen toisen biologisen vanhemman kanssa, mutta heillä on yhteishuoltajuus. Muut siirtyvät kysymykseen 34, sivulle 22.

33a. Onko toinen vanhempi estänyt koskaan lastanne olemasta sinun kanssasi tai olemasta yhteydessä sinuun, vaikka yhteishuoltajuuden myötä lapsella olisi ollut oikeus siihen?

Kyllä .. 1

Ei..... 2 → Siirry kysymykseen 33e.

33b. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

_____ kertaa

33c. Mieti viimeisintä kertaa, kun tällaista tapahtui ja kuvaa lyhyesti omin sanoin, miten toinen vanhempi esti lasta olemasta sinun kanssasi tai yhteydessä sinuun?

33d. Reagoiko lapsesi tähän jotenkin, ja jos reagoi, niin miten?

33e. Oletko sinä estänyt koskaan lastanne olemasta toisen vanhemman kanssa tai olemasta yhteydessä toiseen vanhempansa, vaikka yhteishuoltajuuden myötä lapsella olisi ollut oikeus siihen?

Kyllä .. 1

Ei..... 2 → Siirry kysymykseen 34, sivulle 22.

33f. Kuinka monta kertaa tällaista on tapahtunut viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

_____ kertaa

- 33g. Mieti viimeisintä kertaa kun tällaista tapahtui ja kuvaa lyhyesti omin sanoin, miten sinä estit lasta olemasta toisen vanhemman kanssa tai olemasta yhteydessä toiseen vanhempaan?

- 33h. Reagoiko lapsesi tähän jotenkin, ja jos reagoi, niin miten?

Kaikki jatkavat tästä

34. Lopuksi haluaisimme vielä kuulla, millä tuntui vastata kyselyn kysymyksiin. Voit halutessasi kirjoittaa myös muita kyselyn herättämiä ajatuksia.

Kiitos vastaamisesta!

Perheen sisäiset ihmissuhteet luovat perustan lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Ihmissuhteiden tulee tarjota lapselle turvaa, hoivaa ja suojelua. Lapsen tulee voida tuntea itsensä hyväksytyksi ja rakastetuksi. Arjen erilaiset tilanteet ajavat aikuiset ja lapset joskus kuitenkin ristiriitoihin keskenään. Oikein käsiteltynä ristiriidat ovat osa myönteistä kasvuympäristöä mutta huonosti käsiteltynä ne uhkaavat lapsen kehitystä. Tässä raportissa käsitellään 0-12-vuotiaiden lasten vanhempien ratkaisumalleja lapsen kanssa tullessa ristiriidassa. Osa ratkaisumalleista on rakentavia ja tukevat lapsen kehitystä. Osa puolestaan on lasta kaltoin kohtelevia. Raportissa keskitytään ennen kaikkea lapsen kaltoinkohteluun ristiriitatilanteissa. Tarkoituksena on tuoda esiin niitä haasteita, joita lapsiperheiden arjessa kohdataan. Tutkimuksen havainnot antavat aihetta sen pohdintaan, miten voisimme tukea pienten lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Havainnot perustuvat vuonna 2011 kerättyyn kyselytutkimukseen, jossa 3170 lapsen vanhemmat kertoivat omasta käyttäytymisestään lastaan kohtaan.

Poliisiammattikorkeakoulu

9 789518 152401

ISBN 978-951-815-240-1